

POLGÁRI VÉDELMI SZEMLE

Hetven éves
a Magyar Polgári Védelmi Szövetség

BUDAPEST, 2008

K I A D V Á N Y U N K S Z E R Z Ő I :

Bajnai Gordon
miniszter

Dr. Balogh Endre Róbert
az Országos Polgárőr Szövetség adminisztratív igazgatója

Bojti Imre *nyugállományú mk. pv. ezredes, főtanácsos*
a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Polgári Védelmi Szövetség elnöke

Dr. Fodor Kálmán *nyugállományú alezredes*
a hadtudomány kandidátusa, a Hadtörténelmi Intézet és Múzeum tudományos munkatársa

Gáspár József *nyugállományú mk. pv. ezredes*
a Pest Megyei Polgári Védelmi Szövetség ügyvezető elnöke

Hejüsz István *ny. pv. alezredes*
a FPVSZ ügyvezető elnöke

Dr. Hoffmann Imre *tü. dandártábornok*
PhD., az országos katasztrófavédelmi főigazgató hatósági helyettese

Dr. Hornyacsek Júlia *pv. őrnagy*
PhD., a Magyar Hadtudományi Társaság polgári védelmi szakosztályának titkára

Kemény József *nyugállományú pv. ezredes*
a Zala Megyei Polgári Védelmi Szövetség elnöke

Kohánka István *pv. ezredes*
a Zemplén Térségi Katasztrófa és Polgári Védelmi Szövetség elnöke

Márkus Sándorné
az MPVSZ maglódi tagszervezetének titkára

Matyéka Eszter
a Magyar Vöröskereszt Országos Igazgatóságának munkatársa

Dr. Muhoray Árpád *pv. vezérőrnagy*
PhD., az országos katasztrófavédelmi főigazgató veszélyhelyzet kezelési helyettese

Orovecz István *nyugállományú pv. vezérőrnagy*
a Magyar Polgári Védelmi Szövetség szakmai elnöke

Dr. Ország Imre *nyugállományú ezredes*
a hadtudomány kandidátusa, az MPVSZ alelnöke

Dr. Pataky Iván *nyugállományú ezredes*
a hadtudomány kandidátusa, az MPVSZ országos elnökség tagja

Dr. Tatár Attila *tü. altábornagy*
PhD., Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság főigazgatója

Dr. Tóth Rudolf *nyugállományú dandártábornok*
PhD., a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Bolyai János Főiskola tanszékvezető helyettes

BAJNAI GORDON

HETVEN ÉVES A MAGYAR POLGÁRI VÉDELMI SZÖVETSÉG

KÖSZÖNTŐ

A civil társadalom eszményei a sértetlen emberi méltóság, a korlátozott és nyilvános közhatalom, a minél szélesebb körű, ugyanakkor minél emberközelibb részvételi demokrácia alapelvein nyugszanak. Ezek az értékek kiemelten fontosak a közigazgatás átalakításáért és a tágan értelmezett közbiztonság, a lakosság megbízható védelmének megteremtéséért is felelősséget viselő Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium vezetői számára.

A minisztérium civil stratégiája szervesen kapcsolódik a kormányprogramhoz, a kormányzat civil stratégiájához. A civil szervezetek tevékenysége átfogja a tárca szinte valamennyi felelősségi területét, s örömmre szolgál, hogy az elmúlt években egyre hangsúlyosabban képviselik célkitűzéseiket, ennek eredményeként több és több területen épülnek be észrevételeik a központi intézkedésekbe.

A minisztérium feladatkörébe tartozó közigazgatási szolgáltatások terén jó partnereink az egyre erősödő, egyre gyakorlottabb és felkészültebb civil szervezetek, amelyek humánus módon, a helyi adottságokat és lehetőségeket a legjobban ismerve képesek kielégíteni a jelentkező igényeket, választ találni a felmerülő problémákra. A megalakulásának 70. évfordulóját ünneplő Magyar Polgári Védelmi Szövetség meghatározó szerepet tölt be a polgári védelmi feladatok szervezésében, végrehajtásában, támogatásában, a katasztrófák megelőzésében. Tagjai szoros kapcsolatot tartanak fenn a minisztérium illetékes szerveivel.

A tűzesetek és a különböző katasztrófák elleni védekezést, a katasztrófa sújtotta területen az alapvető életfeltételek biztosítását, a mentés végrehajtását, valamint a helyreállítás feltételeinek megteremtését ma már nem lehet elképzelni az önkéntesen részt vevő társadalmi szervezetek és civil testületek bevonása és biztosítása nélkül.

A természeti csapások, ipari vagy más balesetek megelőzése és a következmények felszámolása csak a civil mentőszervezetekkel, karitatív és társadalmi szervezetekkel, a tragikus események által veszélyeztetett lakosságot képviselő szerveződésekkel együttműködésben valósítható meg.

Nélkülözhetetlen a civil szervezetek szerepvállalása a lakosság tájékoztatásában, a felvilágosító munkában és az ifjúság ismeretterjesztésében, amelyben meghatározó szerepet vállalnak a Magyar Polgári Védelmi Szövetség és tagszervezetei. Bízom benne, hogy a jövőben is megmarad a szervezeteink közötti szoros együttműködés.

Engedjék meg, hogy a Magyar Polgári Védelmi Szövetség megalakulásának 70. évfordulója alkalmából köszönetemet fejezzem ki az eddig végzett áldozatos és felelősségteljes munkájukért. A jeles ünnep alkalmából további sikeres és eredményes tevékenységet, jó erőt és egészséget kívánok! ■

DR. TATÁR ATTILA

A MAGYAR POLGÁRI VÉDELMI SZÖVETSÉG, A KATASZTRÓFAVÉDELEM CIVIL SEGÍTŐJE

A katasztrófák elleni védekezés irányításáról és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezéssel szülő 1999. évi LXXIV. törvény rögzíti: a katasztrófák megelőzése és az ellenük való védekezés nemzeti ügy. A védekezés és a káresemények felszámolásában közreműködő szervezetek között a törvény megjelöli az önkéntesen résztvevő társadalmi szervezeteket, valamint a civil és az erre a célra létrehozott köztestületeket.

A jogszabályra alapozva, saját szakmai érdekeinket szem előtt tartva, a hivatásos katasztrófavédelmi szervezet polgári védelmi feladatainak szervezését, végzését számos civil szervezet segíti. Közülük legfontosabb stratégiai partner a Magyar Polgári Védelmi Szövetség.

A civil szféra kiemelt jelentőségű a szakmai tevékenységek tervezésében és végrehajtásában. Ez a tény megjelenik a mindennapok gyakorlatában, és az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság civil stratégiájában.

A stratégiában kiemelt szerepet kap azon civil szervezetek köre, amelyek részben a megelőzési, felkészülési időszakban, részben a beavatkozás, veszélyhelyzet-kezelés során, részben pedig a helyreállítás időszakában képesek és készek támogatni a hatékonyabb feladat ellátást. A civil stratégiában megfogalmazott feladatok végrehajtásának eredményeképpen javulhatnak a civil szervezetekkel történő együttműködés feltételei, fejlődhetnek a katasztrófavédelem civil kapcsolatai, eredményesebbé válhat a veszélyhelyzetek kezelése.

A tűzoltóság és a polgári védelem, valamint az összehívást követően a hivatásos katasztrófavédelmi szervezet széleskörű kapcsolatot épített ki a civil szervezetekkel. Ma már egyre jelentősebb mértékben és módon kapcsolódnak az állami feladatok átvállalásával, azok támogatásával a katasztrófavédelmi felelősségek gyakorlásához, polgári védelmi tevékenységek végzéséhez.

A civil szervezetekkel történő kapcsolatépítés kettős irányú. Egyfelől a katasztrófavédelmi szervezet keres, kutat fel olyan civil szerveződések, amelyek jól segíthetik az együttműködés alapján a feladatok végrehajtását. Másfelől a civil szerveződések keresik meg a katasztrófavédelmet, tevékenységük felajánlásával, amely hozzájárul az eredményesebb megelőzési, illetve veszélyhelyzet-kezelési tevékenység végrehajtásához.

Az elmúlt évek veszélyhelyzeteinek kezelése során beigazolódott, hogy a katasztrófák megelőzését, az azok elleni védekezést, valamint a helyreállítás feltételeinek megteremtését a hivatásos katasztrófavédelmi szervek irányításával, és az önkéntesen részt vevő társadalmi szervezetek bevonásával lehet eredményesebben biztosítani.

A tűzesetek, természeti csapások, az ipari balesetek megelőzése és a következmények felszámolása a civil mentőszervezetekkel, karitatív szervezetekkel közös erőfeszítéseket és együttműködést igényel.

Fontos tevékenység a civil szervezetek szerepvállalása tekintetében a lakosság tájékoztatása a környezetükben lévő veszélyforrásokról, a balesetek bekövetkezése esetén az irányadó magatartási formákról. Kiemelten fontos az ifjúság körében végzett felvilágosító munka is.

Az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság jelenlegi együttműködésében részt vesznek, támogatják munkánkat a különböző szakmai társadalmi szervezetek szövetségei. A szövetségek jelentős része közhasznú tevékenységet végez, meghatározott állami feladatok végrehajtásával.

Sajátos, összetett feladatainkra tekintettel, a katasztrófavédelmi szervezet természetes szövetségese a Magyar Tűzoltó Szövetség, valamint a Magyar Polgári Védelmi Szövetség. Társadalmi elismertségük magas, munkájuk a lakosság körében, az önkormányzatokkal és intézményekkel fenntartott kapcsolataik alapján hatékony együttműködésre ad lehetőséget. E szövetségeket a szakmai kérdések társadalmi vitájába bevonjuk, folyamatosan egyeztetjük álláspontjainkat.

A Magyar Polgári Védelmi Szövetség, mely az 1937-ben létrehozott Légoltalmi Liga jogutódjaként, 1991-es megalakulása óta fontos szerepet játszik a polgári védelmi feladatok ellátásában. Elsősorban a lakosság, a polgármester segítők felkészítésében, a hagyományőrzésben működik közre.

A Szövetség rendelkezik mindazon feltételekkel, amelyek garantálják a korrekt szakmai együttműködést az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatósággal. Önálló jogi személyiséggel, alapszabállyal, nyilvántartott tagsággal és rendezett működés jellemzőivel rendelkeznek, a katasztrófavédelem szempontjai szerinti közhasznú tevékenységeket végeznek, az együttműködést a kölcsönösség szerint közelítik meg.

A Magyar Polgári Védelmi Szövetség az elmúlt időszakban jelentős változáson ment keresztül, hiszen nem csak önmaga, hanem a területi szervezetek is önálló jogi személlyé váltak, ennek megfelelően át kellett alakítani a vezetést, módosítani a tagszervezetekkel való viszonyt és az irányítás-felügyelet módszereit, mely tevékenység napjainkra sikeresen lezárult.

A teljesség igénye nélkül szeretnék néhány általam fontosnak tartott területet kiemelni a szövetség és tagszervezeteik szerteágazó tevékenységből:

A Szövetség által elvégzett feladatok közül jelentős eredménynek tartom a polgármesterek és segítők felkészítésében végzett tevékenységet. Az országos elnökség elismerésre méltó munkát végzett a polgármesterek felkészítését segítő kiadványok előkészítésében, illetve kiadásában és terjesztésében.

A kiadványok kidolgozásában, a szakmaiság biztosításában, a jövőben is számítunk a szövetségre.

A felkészítést és lakossági tájékoztatást célozza az ún. VELÜNK program. Ez a kezdeményezés csak az önkormányzatok hozzájárulásával képzelhető el, hiszen a jogos tájékoztatási igények kielégítése az ő feladatuk. Ennek megfelelően a jövőben továbbra is szükség van jól felkészült szakemberekre, illetve ismeretterjesztő anyagokra, szórólapokra.

Jól működik a városi referenciaként létrehozott százhalombattai központ, feltétlenül hasznos lenne a kezdeményezéseket felkarolni, támogatni és minél több ilyen központot létrehozni.

A felmenő rendszerű katasztrófavédelmi ifjúsági versenyben évek óta jelentős szerepet játszik a pv szövetség. Részt vesz az ismeretanyag kidolgozásában, a helyszín kiválasztásában és berendezésében, az állomások állománya biztosításában, a díjak odaítélésében és nem utolsósorban a tapasztalatok feldolgozásával az újabb rendezvények megszervezésében.

Reményeim szerint a jövőben is az eddigi versenyekhez hasonlóan aktívan kiveszik részüket a versenyek szervezéséből és lebonyolításából.

Sajátos szelete a polgári védelmi felkészítésnek a tanuló ifjúság megnyerése. Az iskola teremti meg azt a szervezési keretet, amelyben össze lehet fogni az érdeklődőket a katasztrófavédelmi, polgári védelmi ismeretek elsajátításához. Több kezdeményezésünk támogatásra talált, így az óvodás kortól a felsőfokú oktatási intézményekig különböző módon és formában ott vagyunk a képzésben.

A jövőben mindenképpen fontosnak tartom a tanuló ifjúság megismertetését a katasztrófavédelmi, polgári védelmi feladatrendszerrel, bevonását azok végrehajtásába, elsősorban az önmentés és a jogkövető magatartás tekintetében.

Nagy jelentőségűnek tartom a szövetség nemzetközi tevékenységét. Ezt támasztja alá az egyre szélesedő nemzetközi kapcsolatrendszer elsősorban az osztrák társszervezettel.

A nemzetközi kapcsolatok fejlesztésének eredményeként többek között a szomszédos Ausztria és Szlovákia mellett már Németország is csapatot hív a fiatalok részére szervezett versenyekre.

A Szövetség tudományos tevékenységét a nyitottság és a szakmaiság jellemzi, ennek záloga, hogy tagjai között több tudományos fokozattal rendelkező szakember tevékenykedik.

Az ismételten rendszeresen megjelentetett „Polgári Védelmi Szemle” című szakfolyóirat, tudományos fórumot biztosít a hivatásos és nem hivatásos katasztrófavédelmi szakemberek és a doktoranduszok részére.

Végezetül, összességében az OKF nyitott minden olyan javaslat iránt, amely közös ügyünk megvalósítását segíti, a megelőzés, a veszélyhelyzetek felszámolása és a helyreállítás időszakában, a polgári védelmi feladat-rendszer korszerűsítésének megalapozásában, a kijelölt feladatok végrehajtásában. ■

OROVECZ ISTVÁN

AMIT A MAGYAR POLGÁRI VÉDELMI SZÖVETSÉGRŐL TUDNI KELL

A Magyar Polgári Védelmi Szövetség (továbbiakban: MPV SZ) kiemelten közhasznú tevékenységet folytató szervezet, mely 1991-ben szerveződött újjá és mára olyan gyűjtő szervezetté vált, amelynek célja integrálni a lakosság megóvásában és a katasztrófák elleni védekezésben szerepet vállaló civil kezdeményezéseket. Ebben az írásban az évfordulóhoz kapcsolódóan, olyan tényeket és adatokat ismerhet meg az olvasó, melyeket még ilyen részletességgel és formában nem publikáltunk.

A Szövetség a rendszerváltást követően abból a célból alakult újjá, hogy az 1937. ben alakult Légoltalmi Liga hagyományait folytatva, az Európai példákat tanulmányozva – szakítva a paternalista azaz a „gondoskodó” államszemlélettel – igyekezzen a veszélyhelyzetek által fenyegetett lakosság minél hatékonyabb felkészítésében részt venni, a hivatásos kárelhárító szervezeteket e tevékenységükben támogatni, a lakosságot önszerveződésre buzdítani, ezáltal a leginkább veszélyeztetett kistélepüléseken a lakosság biztonságérzetét növelni.

Számos példa (többek között az ezredforduló ár és belvízi veszélyhelyzet kezelés tapasztalatai, a viharkárok, a tömeg rendezvények biztosításának eseményei,) bizonyítja, hogy minden igyekezet ellenére a rendszerváltást megelőzően és az azóta eltelt időszakban sem sikerült a lakosság felkészítésének és tájékoztatásának leghatékonyabb formáját megtalálni.

Ez az a terület, ahol nem lehet elegendő szereplő kezdve a hivatásos kárelhárító szervezetek, önkéntes szervezetek tagjaitól a médiáig, pénz és segítségnyújtási szándék, igyekezet. Ezen a területen tudunk a legkevesebb eredményt felmutatni. Ezért is sarkalják a különböző kormányokat az ENSZ humanitárius ügynökség, az EU Polgári Védelmi Igazgatóság és a NATÓ Polgári Veszélyhelyzet kezelési szervei a lakosság felkészítésének hatékonyabbá tétele érdekében a civil szervezetek minél szélesebb körű bevonására a polgári védelmi feladatokba, amivel két fontos célkitűzést kívánnak elérni: az egyik a takarékoság, a másik a hatékonyság.

A MPV SZ az újjá alakulása óta eltelt tizenhat évben számos nehézség ellenére csaknem egyedül a rendszerváltó országok közül – megerősödött, tekintélyt vívott ki magának mind a hivatásos katasztrófavédelmi, mind a hasonló profilú civil szervezetek részéről, szakmaiságával, odaadó önkéntes tevékenységével.

I. A SZÖVETSÉG STÁTUSZA, FŐBB CÉLKITŰZÉSEI ÉS FELADATAI

A Szövetség kiemelt feladatának tekinti a természeti és civilizációs katasztrófák esetén, valamint a háború áldozatainak védelméről szóló nemzetközi egyezmények hatálya alá eső a bajbajutott lakosság és anyagi javak védelmét szolgáló intézkedések (a háború áldozatainak védelmére hozott Genfi Konvenció I.-II. kiegészítő jegyzőkönyv) végrehajtásában, de különösen a lakosság tájékoztatásában, felkészítésében, az ifjúság nevelésében, az önkéntes szervezetek létrehozásában, kiképzésében, a lelki gondozásban, a segélyek elosztásában, és az önkéntes beavatkozások támogatásában való humanitárius részvételt.

Irányadónak tekinti a fentiekén túl a Magyar Köztársaság Alkotmányának, a polgári védelemről, és a katasztrófák elleni védekezés irányításáról szóló törvények előírásait és törekvéseit. Magáénak vallja az EU Közösségi Polgári Védelmi mechanizmusának célkitűzéseit, támogatja a Maastrichi elvek azon törekvését, mely a decentralizáció erősítésével, a központi állami rendszerek szükséges mértékű lebontásával, a civil társadalomnak a közéletbe, köztevékenységbe való fokozott bevonásával csökkenti az állam anyagi terheit, a felesleges bürokráciát, demokratikusabbá, rugalmasabbá teszi a közigazgatást.

Fontosnak tartja a Nemzeti Civil alapprogram szellemében a kormányzati és nem kormányzati szervek közötti együttműködést a NATO közös védelmi rendszerében, a polgári oldal fokozott szerepvállalását. Ezen törekvések elérésében követendőnek tartja a fejlett európai országok elméleti és gyakorlati tapasztalatait, felhasználja eredményeit. Elősegíti a szomszédos országok együttműködési törekvéseit, a katasztrófa segítségnyújtás megvalósítását.

Tevékenysége során együttműködik a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság szerveivel, elismerve annak szakmai iránymutatásait, más önkéntes szervezetekkel, különösen a Magyar Tűzoltó Szövetséggel az Országos Polgárőr Szövetség szervezeteivel akikkel háromoldalú együttműködési megállapodás alapján hangoljuk össze tevékenységünket, a Magyar Vöröskereszttel, a Máltai Szeretetszolgálattal a Különleges Mentőszolgálatokkal és az állampolgárokkal.

A lakosság és ifjúság és a társadalmi segítők polgári (katasztrófa) védelmi felkészítése

A Szövetség mint kiemelten közhasznú szervezet. A BM Polgári Védelmi Parancsnoksággal, majd megszűnése után az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatósággal kötött együttműködési megállapodás értelmében 1992-óta bekapcsolódott az általános és középiskolás tanuló ifjúság részére szervezett éves polgári védelmi, katasztrófavédelmi ifjúsági versenyek szervezésébe, lebonyolításába, évente sok ezer fiatalot mozgósítva a versenyeken való részvételre.

A Szövetség által felkészített csapatok rendszeresen a versenyek élmezőnyében szerepelnek.

Nyaranta hazai és nemzetközi szaktáborokban ismertetjük meg a résztvevő fiatalokat a polgári védelem, katasztrófavédelem elveivel, módszereivel, a közlekedési szabályokkal és bekapcsolódva a drog elleni küzdelembe, az egészséges életmóddal.

2001-óta a Szövetség szervezi és végzi az önkéntes lakosságfelkészítők és polgármester segítők felkészítését. A lakosságvédelem legfontosabb kérdéseit feldolgozó tanfolyamokon eddig több mint ezer hallgató végzett, akik a tapasztalatok szerint a polgármesterek sikeres segítőivé váltak, különösen azokon a településeken, ahol nincs hivatásos kárelhárító szervezet.

Több katasztrófa helyzet, így az 1998–2002-es esztendőik ár és belvizei elleni küzdelembe is részt vettek a Szövetség szervezetei.

Fő feladatunknak tekintjük a lakosság folyamatos tájékoztatását is. Ennek érdekében az évente megrendezett polgári védelmi világnapon, a különböző helyi rendezvényeken, lehetőségeinknek megfelelően rendszeresen szerepet vállalunk.

Az elmúlt években megkezdtük a Veszélyhelyzetek Lakossági- tájékoztatási és Ügyfélszolgálati Központok (VELÜNK) rendszerének megvalósítását, jelenleg öt ilyen működik és több van előkészítés alatt.

A lakosság figyelmét kiállítások, falunapok és más rendezvények szervezésével hívjuk fel a veszélyhelyzetekben betartandó magatartási szabályokra. Rendszeresen támogatjuk a községi önkormányzatok katasztrófavédelmi tervezési, szervezési munkáját

Tudományos tevékenység, publikációk

A Szövetség tudományos tevékenységére a nyitottság és a szakmaiság a jellemző. Soraiban több tudományos fokozattal rendelkező személy dolgozik.

A Magyar Hadtudományi Társaság Polgári Védelmi Szakosztálya megfelelő bázisa a polgári védelemmel foglalkozó tudományos kutató munkának.

A Szövetség évente több, elsősorban a lakosság tájékoztatását, az oktatást elősegítő kiadványt bocsát ki. Végzi a légoltalom és a polgári védelem hagyományőrző tevékenységét. Hazai és nemzetközi tanácskozásokat és konferenciákat szervez. A Szövetség újraindította a „Polgári Védelmi Szemle” c. szakfolyóiratot, mellyel a hivatásos és nem hivatásos katasztrófavédelmi szakembereknek kívánunk fórumot biztosítani, segíteni a megelőzési tevékenységet, melynek egyik megnyilvánulása a már említett polgármesterek önkéntes segítőinek a felkészítése.

Az Euró-atlanti csatlakozással kiemelt szerepet kapott a szomszédos országok önkéntes polgári védelmi szervezeteivel – elsősorban Ausztriával és Szlovákiával való kapcsolattartás.

A Szövetség gazdálkodása

A Szövetség költségvetési támogatásban ez idáig nem részesült, a csekély, mintegy hárommillió forint melyet az OKF biztosít csak a vállalt alapfeladatok töredékére elegendő. Tevékenységét pályázatokból, önkormányzati támogatásból, a gazdálkodó szervek anyagi hozzájárulásából és magánszemélyek adományaiból fedezi. Ezért is kezdeményeztük az OKF el közösen, hogy más állami feladatok ellátásában résztvevő más szervezetekhez hasonlóan a MPVSZ is részesülhessen a vállalt feladatok végrehajtásához költségvetési támogatásban.

A támogatóktól elsősorban az oktatás, képzés, a lakosság tájékoztatását szolgáló anyagok, különböző rendezvények (polgári védelmi nap, ifjúsági rendezvények, konferenciák) megtartásának támogatására, működésünk biztosítására remélünk támogatást nyerni, a projekt finanszírozás módszerével. Erősíteni kívánjuk a Polgári Védelemért Alapítványt, mely 1995-ben alakult és finanszírozza a 300 fős önkéntes mentőszervezet fenntartását és csekély mértékben a Szövetség rendezvényeit. Sorainkban tudhatunk több tudományos, közéleti személyiséget, megyei és települési közigazgatási tisztségviselőt, polgármestereket, orvosokat, tanárokat.

Munkánkról és kiemelten közhasznú tevékenységünkről évente beszámolunk a közgyűlésnek, eredményeinket megküldjük támogatóinknak is, támogatóink képviselőit rendszeresen meghívjuk rendezvényeinkre. Szövetségünk és tagszervezetei ez évtől részt vesznek a 2003. évi L. törvény adta lehetőséget felhasználva a Nemzeti Civil Alapprogram célkitűzései végrehajtásában.

A Szövetség jelszavai: **Segíteni, Védeni, Menteni!**

II. A SZÖVETSÉG MŰKÖDÉSÉNEK JOGSZABÁLYI ALAPJAI

Az 1989. évi 20. törvényerejű rendelet mely beemelte a magyar jogrendbe a háború áldozatainak védelmére vonatkozóan, Genfben 1949. augusztus 12-én kötött egyezmények **1977. június. 08- án kelt I.** (nemzetközi fegyveres összeütközésre) és a **II.** (nem nemzetközi fegyveres összeütközésre) vonatkozó kiegészítő Jegyzőkönyve IV. rész I. CIM VI. fejezet, Polgári Védelem 61–67 cikk előírásait **Genfi konvenció, mely kiterjed a katasztrófák elleni védekezés általános érvényű felfogására is.**

Az egyezmény alapvetően polgári védelmi szervezetek alatt elsősorban a ...polgári lakosság polgári védelmi szervezeteit és azok személyzetét... érti, amennyiben a 62. Cikk 1. bekezdésében ezt értelmezi is, de a 2. bekezdésben kiterjeszti ezt azon állampolgárokra is akik nem tagjai ugyan a polgári védelmi szervezetnek de eleget tesznek az illetékes hatóság felhívásának és azok ellenőrzés (felügyelete) alatt részt vesznek a polgári védelmi feladatok ellátásában, ugyan akkor nem zárja ki katonai alakulatok bevonását 65. Cikk 2, 3, 4 bekezdés, megfelelő korlátokkal.

Az egyezmény a szerződő felekre bízta, hogy az állampolgárt kötelezi-e a feladatokban való közreműködésre vagy önkéntes együttműködést vár el tőle. Magyarországon az 1996.

évi XXXVII. törvény kötelezettséget ír elő az állampolgárok részére a polgári védelmi feladatokban való részvételre, de ugyanakkor el is várja önkéntes közreműködésüket.

A MK Alkotmánya deklarálja az állampolgár védelemhez való jogát, de kötelezettséget is megfogalmaz a védekezésben való közreműködést illetően.

Az 1996. évi XXXVII. törvény a Polgári Védelemről alapelvnek fogadja el a Genfi konvenciót. A polgári védelmi feladatok irányítását államigazgatási míg megvalósítását állampolgári társadalmi főfeladatnak tekinti.

Az 1999. évi LXXIV. törvény (A katasztrófák elleni védekezés irányításáról...) átveszi ezt az okfejtést amikor ...a katasztrófák elleni védekezést nemzeti ügyként...kezeli.

Az alacsonyabb szintű jogszabályok az önkéntes részvételt a polgári védelmi, katasztrófavédelmi feladatokban elismeri, de nem ösztönzik, pl.a mentésben való részvétel szabályairól szóló kormányrendelet kitételei.

A 2003. évi L. törvény a Nemzeti Civil Alapprogram (NCA)-ról a közrend, közlekedésbiztonság az önkéntes tűzoltás, **mentésben való részvétel, katasztrófa elhárítás területén működő civil szervezeteket is elismeri**, melynek fő jellemzői. Az intézményesültség, belső szervezeti struktúra, kormányoktól való függetlenség, saját képviselő, önkormányzatiság, profit elosztás tilalma, önkéntesség.

A kialakított ágazati civil stratégia (BM 2003–2006) szükségesnek tartja a civil szervezetekkel való folyamatos párbeszédet, érdemi együttműködésre törekszik velük, támogatást nyújt részükre.

Konkréten ami ránk vonatkozik: „A különböző tüzesetek és katasztrófák elleni védekezést, illetve **a katasztrófa sújtotta területen az alapvető életfeltételek biztosítását**, a mentés végrehajtását, valamint a helyreállítás feltételeinek megteremtését a hivatásos polgári védelmi és katasztrófavédelmi szervek irányításával, az önkéntesen résztvevő társadalmi szervezetek és civil testületek bevonásával kell biztosítani... **Nem nélkülözhető a civil szervezetek szerepvállalása a lakosság tájékoztatásában, a felvilágosító munkában és az ifjúság biztonságos életre nevelésében, különös tekintettel a szezonális veszélyforrások elkerülésére...**”

Megvizsgálandónak tartja a **civil szervezetek által a minisztérium területén nyújtott közszolgáltatásokat, a további lehetséges szolgáltatások körét és az általuk nyújtott szolgáltatások jogi és pénzügyi normái kidolgozását.**

A MPV Sz Országos Elnöksége, az OKF támogatásával a fentiek figyelembevételével **a közszolgáltatásokban való még hatékonyabb közreműködés megvalósítása érdekében kezdeményezi a Szövetség részére költségvetési támogatás biztosítását.**

III. A SZÖVETSÉG MŰKÖDÉSE, INTÉZMÉNYRENDSZERE

A MPV Sz olyan országos gyűjtőszervezet, melyet önálló és nem önálló tagszervezetek alkotják akik lehetnek teljes jogú és társult szervezetek. Országos, területi és helyi szervekre tagolódnak. Ezen kívül létrehozható szaktagozat, lakóterületi hálózat, ifjúsági és nő tagozat. A tagszervezetek csatlakozási szándéknyilatkozatot tesznek.

A Szövetség legfőbb országos döntéshozó szerve a Küldöttgyűlés, melyet szükség szerint, de évente legalább egy alkalommal ülésezik.

A két közgyűlés közötti időben a MPVSZ végrehajtó, irányító csúcsszerve az Országos Elnökség, melynek tevékenységét Titkárság a Tudományos és Szakértői Intézet és Archivum, valamint Szakmai Munkabizottságok segítik.

Az Országos Elnökség a tevékenységét Szervezeti és Működési Szabályzatban foglaltak szerint végzi, szükség szerint, de negyedévenként legalább egyszer ülésezik, félévente kibővített ülést tart. Az egyes ülések közötti időszakban az operatív irányítást az elnökből és alelnökökből álló Operatív Vezetés végzi.

A Szövetség Országos tisztségviselői a társadalmi elnök, az országos elnök, a szakmai, a gazdasági, az ifjúsági, a koordinációs a nemzetközi kapcsolatok, és a PR és kommunikációs alelnökök.

A jogszabályokban meghatározott feladatok ellátását Felügyelő Bizottság felügyeli.

A tagszervezetek szerveződhetnek megyei, városi (kistérségi) települési szinten és alkothatnak regionális együttműködést is. Lehetnek szövetségek, egyesületek, baráti társaságok is akik a Szövetség Alapszabályában megfogalmazott célkitűzéseket magukénak vallják.

A Szövetség tagjai tagdíjat fizetnek.

A Szövetség éves Munkaterv alapján tevékenykedik.

A Szövetséget jelenleg 17 megyei szövetség, mintegy 20 kistérségi, városi szervezet, több ifjúsági csoport és klub alkotja. Alakulóban van két regionális együttműködés, a Dél-alföldi, Bács Kiskun, Csongrád, Békés megyék és az Észak magyarországi. A szövetség taglétszáma mintegy 5000 fő és 20–50 gazdálkodó szervezet és önkormányzat. (a rendelkezésre álló részletes adatokat a 3. sz. melléklet tartalmazza)

A Szövetség adminisztrációját jelenleg egy fő rész munkaidős (nyugállományú) pénzügyi előadó (mindenes) végzi, a Titkárságvezetői feladatokat és az adminisztrációt (ügykezelés, gépipírás, sokszorosítás, stb.) az Országos Elnök látja el, mivel adminisztrátor nincs.

Az OKF vezetésével egyetértésben ez évben elérkezettnek láttuk az idő t – és ezt az alábbi dokumentumok is igazolják, – hogy az általunk vállalt feladatok hatékonyabb végrehajtása érdekében szigorúan a lakosságfelkészítési, tájékoztatási feladatok jobb ellátása érdekében Szövetségünk is szerény mértékű költségvetési támogatásba részesüljön. Megítélésünk szerint ezzel jelentős mértékben javulhat társadalmunk biztonságérzete.

A Szövetség viszonya a hivatásos katasztrófavédelmi szervekhez

Az 1996. évi XXXVII. törvény a Polgári védelemről, majd a 1999. évi LXIV. törvény mely a katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről rendelkezik a katasztrófák elleni védekezést nemzeti ügyként kezeli, olyan feladatrendszerként, melyben az irányítás államigazgatási míg a végrehajtás társadalmi feladat, tehát széleskörű összefogást feltételez.

A Magyar Köztársaság Országgyűlése és a Kormány a Nemzeti Civil Alapprogram (NCA) megalkotásával és a vonatkozó törvény elfogadásával kinyilvánította abbéli akaratát, hogy a társadalmat a civil oldalt minél nagyobb mértékben be kívánja vonni a döntés előkészítésbe és az egyes feladatok végzésbe. Ezért inspirálta a Főhatóságokat saját Civil Stratégiájuk kidolgozására és megvalósítására.

Szövetségünk elismerve az OKF szakmai iránymutatásának szükségességét az ágazati minisztérium civil stratégiai elképzeléséhez igazodva végezte eddig is tevékenységét és kívánja végezni ezután is, fenntartva az önálló döntéshozás és véleményalkotás jogát.

Tevékenységünk szakmai hatásai

Az önkéntesek tevékenységével javulhat és hatékonyabbá válhat a lakosság veszélyhelyzetekre történő felkészítése, elérhetőbbé válnak váratlan hatásnak kitett települések, a már meglévő (önkéntes tűzoltó, polgárőr egyesületek) mellett a települési polgári védelmi szervezetek is felkészíthetőbbek lesznek. A lakosság a felkészített önkéntes lakosság felkészítők és polgármester segítők révén jobban bevonható a védekezésbe, ezáltal a beavatkozás első fázisa, a közvetlen és azonnali kármérséklés jelentős anyagi megtakarítást is jelenthet.

A hivatásos rendszerből kikerülő polgári védelmi szakállomány tapasztalata jobban hasznosíthatóvá válik a beavatkozások során, csak úgy mint a hivatásos polgári védelmi oktatásban.

A megjelentetett kiadványokon keresztül jobban elérhető a lakosság épp úgy mint a hivatásos állomány. A VELÜNK programon keresztül az Interneten is elérhetővé válik az állampolgár.

Az ifjúság felkészítésében való még nagyobb arányú bekapcsolódás, ifjúsági táborok és rendezvények útján az általános ismeretek, már fiatal korban az iskolai oktatáshoz kapcsolva átadhatók.

Tevékenységünk társadalmi hatásai

A szélesebb értelemben vett biztonságunk alappillére a társadalmi együttműködésre alapozott polgári- katasztrófa- védelem, melyben kiemelt szerepet kell kapniuk a civil szervezeteknek. Rövid időn belül, csak úgy mint az a szomszédos Ausztriában gyakorlat a polgári védelmi, lakosság felkészítési és a társadalom mozgósítása feladatának nagy részét a az ifjúsági felvilágosító munka döntő többségét a hivatásos szervek iránymutatásával a társadalmi bázison működő Szövetségnek kell ellátni.

Ezen az úton elérhető, hogy az állampolgárok valóban magukénak érezzék környezetüket, tegyenek öntevékenyen biztonságukért, ezáltal elérhető egy konszolidáltabb élhetőbb biztonságosabb társadalom. Szövetségünk ehhez kíván a kért támogatás elnyerése után sajátos önkéntes eszközeivel még hatékonyabban hozzájárulni.

Kapcsolódások

A Szövetség tevékenysége szoros összhangban van a hazai és nemzetközi jogi normákkal, az Euró-atlanti együttműködő országok elméletével és gyakorlatával, a hivatásos szervek és a társadalom elvárásával.

Az ilyen fajta feladatátvállaláson alapuló támogatás nem egyedi a hazai gyakorlatba. Ilyen támogatásban részesül a Magyar Tűzoltó Szövetség és még számos önkéntes mentőszervezet is.

IV. A MAGYAR POLGÁRI VÉDELMI SZÖVETSÉG TÖRTÉNETÉNEK RÖVID ÁTTEKINTÉSE

Az MPVSZ 1991. február 27-én alakult meg 13 alapító tag részvételével a BP. XIII. kerületi polgári védelmi parancsnokság hivatali helyiségeiben. Megválasztotta az előkészítő bizottságot, mely ezt követően kidolgozta a „Szövetség célja és programja”, valamint az „MPVSZ alapszabálya” c. okmányokat. A Fővárosi Bíróság 6.Pk. 67135/1 sz. végzésével 1991. október 8-án 3926 sorszám alatt bejegyezte. Következő lépésként a Fővárosi Bíróság 14.Pk.67.135/9.sz. végzésével „kiemelt közhasznú szervezetté” sorolta át.

Az alakuló közgyűlést 1992. február 27-én Sztanek Endre ezredessel a PV. országos parancsnokával egyeztetve az első polgári védelmi világnaphoz igazodva tartotta az MPVSZ a péceli pv. kiképzési bázison. Itt választotta meg első vezetését is. Tiszteletbeli elnök Morvai István BM politikai államtitkár, elnök: Takács Gyula nyá. pv. mk. ezredes lett, alelnökök pedig Dr. Hegedüs Gábor nyá. ezredes és Szabó Miklós Bp. XIII. ker. polgármestere lett. Az alakuló közgyűlést követően a Szövetség létrejöttéről, céljairól, feladatairól szóban, részben levélben tájékoztattuk a Bp. Főpolgármestert, a megyei közgyűlés elnökeit, a köztársasági megbízottakat, a fontosabb városok polgármestereit, a civil társadalmi szervezetek és a Genfben székelő ENSZ Pv Hivatalt (ICDO).

Az első megalakuló és csatlakozó területi szervezetek: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye 1992. február, Hajdú-Bihar 1992. március, Kiskunhalas 1992. április, Komárom-Esztergom, 1992. szeptember, Fejér 1993. június, Borsod-Abaúj-Zemplén 1993. június.

További csatlakozó területi szervezetek: Pest megye 1996, Baranya megye 1998, Tolna megye 1998, Csongrád 1998, Kiskunhalas 1998, Budapest 1999, Zala megye 2001. A többi megye és város ezt követően alakult meg. Jelenleg egyedül Heves megyében nincs szervezetünk.

A Szövetség taglétszáma 2006. december 31: 5000 fő volt.

Vezető tisztségviselők

Az alakuló közgyűlést követően!

1996. 02. 27.

Társadalmi elnök: **Takács Gyula nyá. pv. mk. dd. tbk.**

Elnök: Molnár Gyula pv. ezds.

Ügyvezető elnök: Ruttkai István nyá. ezds.

Alelnökök: Dr. Pataky Iván nyá. ezds,

Dobray János ny.ezds,

Tóth Károly nyá. pv ezds.,

Gerhard Károly nyá. ezds.

1999. 04. 16.

Tiszteletbeli elnök: **Takács Gyula nyá pv. mk. ddtbk.**

Társadalmi elnök: Varga Péter Miklós pv. mk. ezds.

Országos elnök: Molnár Gábor pv. ezds.

Alelnök: Dr Pataky Iván nyá. ezds.

Gazd. Alelnök: Gerhardt Károly nyá. ezds.

Főtitkár: Ruttkai István nyá ezds.

2000. 04. 28.

Társadalmi elnök: **Dr. Kupa Mihály országgyűlési képviselő**

A többi változatlan.

2001. 05. 10.

Társadalmi elnök: **Dr. Kupa Mihály országgyűlési képviselő**

Országos elnök: **Molnár József vezérigazgató**

Szakmai elnök: Benkovics Zoltán pv. ezds.

Alelnök: Dr. Pataky Iván nyá. ezds.

Főtitkár: Ruttkai István nyá. ezds.

2003. 04. 28.

Társadalmi elnök: –

Országos elnök: **Orovecz István nyá. pv. vörgy.**

Szakmai elnök: Dr. Pataky Iván nyá. ezds.

Alelnök: Dr. Sztanek Endre nyá. ezds.

2006. 04. 21.

Társadalmi elnök: –

Országos elnök: **Orovecz István nyá. pv. vörgy.**

Szakmai alelnök: **Dr. Varga Péter Miklós nyá. mk. ezds.**

2008. 04. 29.

Társadalmi elnök: –

Országos elnök: **Dr. Endródi István nyá. pv. ezds.**

Szakmai elnök: Orovecz István nyá. pv. vörgy.

FEB elnök: Dr. Varga Péter Miklós nyá. pv. ezds.

Az első nemzetközi kapcsolatok

Kapcsolat felvételi látogatás Svájcban 1993, a Szlovák Polgári Védelmi Szövetséggel 1995, az Osztrák Polgári Védelmi Szövetséggel 2003.

A Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom, Nógrád, valamint BAZ megyei szövetségek szoros együttműködést alakítottak ki a Szlovák Polgári Védelmi Szövetség kapcsolódó megyei szervezeteivel. Kölcsönösen részt vesznek egymás rendezvényein, ifjúsági versenyein. Győr-Moson-Sopron, Vas és Zala megyei szövetségek pedig hasonló szintű, tartalmú hasznos kapcsolatot és együttműködést építettek ki az Osztrák PV. Szövetség Burgenland tartományi szervezetével, úgyszintén Zala a Szlovén Ifjúsági Egészségügyi szervezettel.

A feladatok és tevékenység áttekintése

Az MPV SZ 1992-től bekapcsolódott a lakosság felkészítésének folyamatába. Az elmúlt 16 esztendő alatt, az Alapszabálynak megfelelően ez képezte fő feladatát. E mellett területi szervezetei, önálló vállalkásként mindenütt segítettek a vidéki kistelepülések önkormányzatait, gazdasági szervezeteiknél a polgári védelmi, veszélyhelyzeti terveik és más polgári védelmi, katasztrófavédelmi feladataik tervezését, szervezését.

Ennek keretében:

- Körzeti polgári védelmi bemutatót, kiállítást szervezett Harangod körzetben (BAZ megye) 1994–96-ban.
- „Bereg népéért” Polgári Védelmi Alapítvány keretében tájékoztatta a lakosságot az árvízvédelmi kérdésekről, lakossági feladatokról, magatartási szabályokról a Vásárosnamény körzeti Tisza menti községekben 1993–1998-ban, ahol sikeres honvédelmi parkot hozott létre és üzemeltet a mai napig.
- Kiemelkedően sikeres általános iskolai polgári védelmi és tűzvédelmi bemutató gyakorlatot szerveztek Tiszalúc községben és vonzási körzetében 1993–94-ben (BAZ).
- Megszervezték 60 árvíz és belvíz veszélyeztetett község polgármestereinek katasztrófavédelmi felkészítését (1993–96, Hajdú-Bihar).
- Falunapokat, bemutatókat szervezett 34 községben (1993–2002).
- Segítséget nyújtott 24 Fejér megyei község polgármesterének védelmi a védelmi tervek kidolgozásához (1994–96).
- Ifjúsági szervezetőkkel bekapcsolódtak a megyei környezetvédelmi feladatok végrehajtásába. 1999–2001 Fejér megyében.
- A jogelőd Légoltalmi Liga 60. évfordulója alkalmából 1997-ben a fővárosban nagy sikerű kiállítást rendezett a magyar légoltalom és a Liga második világháborús szerepléséről. Központi ünnepséget szervezett a Fővárosi Önkormányzat dísztermében. A jubileum alkalmából a vidéki szervezetek is hasonló módszereket alkalmazva rendezték meg ünnepségeiket. tanácskozásait és kiállításait.

- Segítséget nyújtott a BM PVOP-vel a magyar légoltalom megalakulásának 60. évfordulója 1995-ben, valamint a 70. évfordulója megrendezéséhez 2005-ben.
- 2005-ben a 70. Évfordulóhoz kapcsolódva.
- Tudományos tanácskozásokat szervezett a tervezett világkiállítás helyszínéről 1992-ben, továbbá 1994-ben az aktuális polgári védelmi kérdésekről a Polgári Védelem Központi Kiképzési Bázisán. Hajdúszoboszlón 1995-ben, 96-ban, 97-ben felkészítési, módszertani kérdésekről, Szegeden 1997-ben a tiszai árvízről, Mohácson 1999-ben a dunai árvízvédelmi tapasztalatokról, Budapesten a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen együttműködve a Magyar Hadtudományi Társasággal 2001-ben a tömegpusztító fegyverek elterjedéséről és a védekezési feladatokról. Sopronban, együttműködve a MTESZ-el 2003, 2004, 2005 és 2006-ban a lakosságfelkészítés, a lakosságvédelem és az asszimmetrikus hadviselés elvi és védelmi kérdéseiről, feladatairól 2003-ban Budapesten és 2005-ben Veszprémben Magyarország Bombázásáról a II. világháborúban, valamint a légoltalom történelméről.
- A fővárosi, megyei, városi szervezetek évi munkaterveiknek megfelelően a lakosságfelkészítés, tájékoztatás összes módszerét felhasználva – beleértve tájékoztatók tartását, tankönyvek, tansegédletek, tájékoztató füzetek, kalendáriumok, rölapok, szóróanyagok, plakátok, brossurák, leporellók stb. készítését bemutatók, kiállítások tartását stb. – végezték információs, felkészítési feladataikat.
- A Zala megyei Szövetség szervezeteivel bekapcsolódott a 2005. évi megyei védelmi bizottsági gyakorlatba, közreműködött az érintett községek pv. szervezeteinek felkészítésébe, valamint terveink kidolgozásába.
- Minden év elején 2-3 napos módszertani megbeszélést és felkészítést tartott az Országos elnökség a megyei és városi, körzeti elnökségek részére a feladatok végrehajtásának egységesítése, és a felkészültség növelése érdekében.
- 2005-ben a Légoltalom – Polgári Védelem 70. évfordulója alkalmából országos kiállítást rendezett a Budapest Fővárosi Katasztrófa és Polgári Védelmi Szövetség a Citadellában. A kiállítás anyaga ezt követően vándorkiállításaként, kiegészítve a megyei szövetségek helyi anyagaival tíz város és helységben szerepelt, mintegy 50 000 néző tekintette meg.

A hivatásos szervek tevékenységének támogatása

- 2001-től az MPVSZ az OKF szakmai irányításával átvette az önkéntes lakosságfelkészítők és polgármester segítők képzését, felkészítését. Eddig mintegy 2100 hallgató vett – illetve vesz – részt a 4-5 egynapos összevonást és záró gyakorlatot magában foglaló levelező rendszerű képzésben. A végzett hallgató felkészültségével az érintett polgármesterek – a visszajelzések szerint – elégedettek.
- A záró gyakorlatok közül a 2003. évben – ipari üzemi katasztrófa témából – Tiszaújvárosban, a 2004 évben Kiskunhalason vasúti vegyi katasztrófa, és 2005-ben Nyíregyházán a tiszai árvizek estén teendő lakosságvédelmi feladatokat dogozták fel.

– 2005-től a Szövetség megkezdte a VELÜNK program alapján a veszélyhelyzeti lakossági ügyfélszolgálati tájékoztató központok berendezését, és üzemeltetését. Jelenleg 3 központ működik és 2 berendezés alatt áll.

Részvétel az ifjúság felkészítésében

– 1993-tól a PVOP-val, 2000-től az OKF-el együttműködve az MPVSZ közreműködik az évenként megrendezésre kerülő, felmenő rendszerű, és esetenként átlagosan 20–30 000 általános iskolai és középfokú tanintézeti tanuló fiatalot mozgósító, ifjúsági polgári védelmi-katasztrófavédelmi versenyek szervezésében, rendezésében, lebonyolításában. A Szövetség csapatai eddig általában kiemelkedő eredményeket értek el. Távlati elgondolások szerint az MPVSZ fokozatosan teljesen átveszi – az európai gyakorlatnak megfelelően – a versenyekkel kapcsolatos összes feladatot.

– A Szövetség csapatai 2000 óta részt vettek, helyezést elérve a Szlovák, illetve az Osztrák Polgári Védelmi Szövetség által rendezett nemzetközi versenyeken.

– A Szövetség fővárosi, megyei, és városi, körzeti szervezetei megalakulásuk óta közreműködnek az ifjúság tanintézeti polgári védelmi – katasztrófavédelmi oktatásában, segítésében.

Hagyományok ápolása, tudományos tevékenység

A Szövetség alkotóan részt vesz a magyar légoltalom, polgári védelem, honvédelem hagyományainak ápolásában. Bekapcsolódik az ezzel kapcsolatos országos és helyi rendezvényekbe. A Szövetség kezdeményezésére Budapesten a IX. Kerületben 1998. május 3-án, az Országgyűlés Elnöke fővédnöksége alatt a Főváros és a Szövetség vezetése felavatta a második világháború bombatámadásai magyar áldozatainak emlékművét. Az emlékművet azóta minden évben a világháború befejezésének évfordulóján, az adott évben az érintett országok katonai attaséinak közreműködésével ünnepélyesen megkoszorúzzuk.

A Szövetség területi szervezetei az áldozatok tiszteletére emlékművet, kopjafát, emléktáblát avattak és koszorúznak Veszprémben, Miskolcon, Debrecenben, Győrben, Szegeden, Szolnokon, Nyíregyházán és még 11 városban. Közreműködünk a hősi halottak civil áldozatok tiszteletére rendezett megmozdulásokon. Jelenleg folyik a magyar légoltalom, Légoltalmi Liga, polgári védelem történetének feldolgozása. **1992 óta a Szövetség 11 jelentős és sikeres tudományos konferenciát, tanácskozást rendezett önállóan, továbbá a Magyar Hadtudományi Társasággal, valamint a MTESZ-szel közösen.**

A hagyományok ápolása a Szövetség alapvető célja. Ennek és a polgári védelmi tudományos munka továbbfejlesztése érdekében a Szövetség kutató intézetet és archívumot tervez alapítani.

A tudományos munka jelenleg egyetlen polgári védelmi fórumaként a Szövetség 2005 óta kiadja a negyedévenként megjelenő „Polgári Védelmi Szemlét” és megalakulása óta négy könyvet adott ki. ■

DR. ORSZÁGH IMRE

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS

Úgy az ENSZ különböző humanitárius szervezetei (bizottságai), mint az EU kiemelkedően fontosnak és támogatódnak tartja a polgári védelemben és a katasztrófavédelemben az önkéntesek szerepét.

Az ENSZ és az EU nagyra értékeli a nem kormányzati, civil szervezetek szerepét – ezen belül a polgári védelem és a katasztrófavédelem önkénteseinek szerepét – a katasztrófákra történő felkészülésben, a megelőzésben, a polgári lakosság oktatásában és a katasztrófa segítségnyújtásban.

Az ENSZ égisze alatt működik az OCHA (Humanitárius Ügyek Koordinációs Hivatala – Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), az ICVA (Önkéntes Szervezetek Nemzetközi Tanácsa – International Council of Voluntary Agencies), valamint az UNDP (Egyesült Nemzetek Fejlesztési Programja – United Nations Development Program).

Az ENSZ Közgyűlésen 2001 augusztus 20-án előterjesztett jelentés az OCHA tevékenységének elemzése során erőteljesen hangsúlyozta a civil szféra katasztrófákra történő felkészülésbe és a lakosság oktatásába történő bevonásának jelentőségét a hatékonyság növelése céljából.

Ezt megelőzően az ENSZ elfogadta Katasztrófa Csökkentés Nemzetközi Stratégiáját (ISDR – International Strategy for Disaster Reduction) a társadalmak természeti, egyéb környezeti és technológiai veszélyekkel kapcsolatos sebezhetőségének csökkentése céljából. Az ENSZ Közgyűlés 56. ülészakán a főtítkári jelentés kihangsúlyozta, hogy: „ez a Stratégia különös hangsúlyt helyez a civil társadalom és a civil, nem kormányzati szervezetek szerepére a katasztrófákra történő felkészülésben, a megelőzésben és a katasztrófa-csökkentésben.”

Az ISDR egy adott országban tevékenykedő nem kormányzati szervekre, vagyis a civil szervezetekre támaszkodik.

Az OCHA-nak különleges szerepe van a nem kormányzati, civil szervezetekkel való együttműködésben, főleg azokkal akik a humanitárius segítségnyújtás élvonalában találhatóak. A civil szervezetek nagy előnye a kiváló helyszíni helyzetismeret és a helyi lakossággal való közeli kapcsolat és ez lehetővé teszi a gyors beavatkozást számos nem kormányzati szervezet részéről is.

Az ICVA-t 1962-ben alapították Genf-ben. Ez egy globális humanitárius hálózat kifejezetten civil szervezetek számára.

Szándéka: megerősíteni a civil szervezetek pozícióját, valamint kapcsolatépítés a partner szervezetekkel világszerte. Az ICVA szorgalmazza a szakmai tapasztalatok cseréjét és alkalmazását, támogatja az emberi jogok védelmével kapcsolatos stratégiákat.

Fő célja:

- katalizátor szerepét betölteni az információ cserében,
- erősíteni a civil szervezetek közötti kapcsolatokat,
- támogatnia civil szervezetek jogi segítségnyújtásra vonatkozó kezdeményezéseit.

Az 1965-ben létrehozott UNDP feladata a fejlődő országok gazdasági és társadalmi fejlődésének elősegítése. Célja az emberiség globális fejlődésének támogatása. Az önkéntesek bevonásával működő szervezet széleskörű tevékenységet végez: így az oktatás, az emberi jogok, a környezetvédelem, az egészségügy és a békefenntartás terén találkozhatunk tevékenységével.

Az Európai Unió polgári védelmi, katasztrófavédelmi követelmény rendszere már egy évtizede ismert. Igazán azonban a 2001. október 23-ai Tanácsi Határozattal:

„Közösségi mechanizmus létrehozásáról a polgári védelmi segítségnyújtási beavatkozások terén a fokozott együttműködés előmozdítása érdekében” nyerte el méltó helyét a tagországok közötti együttműködésben.

A közösségi mechanizmus fő célkitűzése:

A Közösség együttműködésének célja a polgári védelem területén az emberek, a környezet és az anyagi javak jobb védelmének biztosítása természeti és technológiai katasztrófák esetén.

- A nemzeti, regionális és helyi szintű törekvések támogatása és kiegészítése a polgári védelemért felelős személyek (szervezetek) katasztrófa megelőzése és készültsége, valamint katasztrófa esetén történő beavatkozás vonatkozásában.

- A lakosság tájékoztatásához való hozzájárulás, az európai polgárok önvédelmi szintjének növelése érdekében.

- Keret biztosítása a nemzeti polgári védelmi szolgálatok közötti hatékony és gyors együttműködéshez, amikor kölcsönös segítségnyújtás szükséges.

- A polgári védelem területén nemzetközi szinten végrehajtott akciók koherenciájának előmozdítása, különös tekintettel a jelölt Közép- és Kelet-Európai országokkal való együttműködésre a bővítéssel kapcsolatban, valamint a mediterrán régióban lévő partnerekkel való együttműködésre.

Az EU országokban általános elv, hogy a polgári védelmi tevékenységet, mint koordinációs feladatot országos szinten a tűzoltási szakfelügyeleti tevékenységtől elkülönítve kezelik.

Legtöbb helyen regionális (tartományi) szinten van, megyei és települési szinten nincs vagy csak néhány országban van hivatásos katasztrófavédelmi szervezet. Ezeket a feladatot általában az önkormányzatok, végzik a polgármesterek irányításával.

A konkrét beavatkozás az önkormányzati tűzoltóságok, az önkéntes szervezetek (önkéntes tűzoltók, pv szervezetek, karitatív szervezetek, stb.) és szükség esetén a fegyveres erők végzik.

Az EU Közösségi Polgári Védelmi Mechanizmus megvalósítása illetve, ahhoz való kapcsolódás kifejezetten inspirálja az önkéntes szervezetek bevonását és részvételét a programban.

A EU Közösségi együttműködés a polgári védelem területén követelményrendszer célja:

- Az emberek a környezet és az anyagi javak hatékonyabb védelme, biztosítása természeti és technológiai katasztrófák esetén,
- nemzetközi, regionális és helyi törekvések támogatása,
- Az EU polgárok önvédelmi felelősségi szintjének növelését,
- a PV szolgálatok közötti hatékony, gyors együttműködést,
- a polgári védelmi nemzetközi segítségnyújtási akciók koherenciájának elősegítése, (ENSZ, MCDA projekt)

Mindez szoros összhangban van a Genfi konvenció kieg. Jegyzőkönyvében foglalt polgári védelmi elvekkel és törekvésekkel, melyre a magyar polgári védelmi törvény és a katasztrófavédelmi rendszer is alapszik.

A Maastrich-i egyezmény igen fontos helyen tárgyalja a decentralizáció szükségességét, melynek egyik formája az állami feladatok további lebontása, egyrészt a bürokrácia csökkentése, másrészt a költségkímélő megoldások keresése érdekében.

A készülő EU alkotmány deklarálja az állampolgárok jogát a védelemhez és a tevékeny részvételüket ebben, csak úgy ahogy a Magyar Köztársaság Alkotmánya is.

Mind a NATO különböző szintű találkozóin, mind az Európa Unió különböző biztonsággal összefüggő intézkedéseiben (melyek a szeptember 11-ei és a március 11-ei események tapasztalataira épít) a polgári védelmi tevékenység felértékelődését lehet érzékelni, kiemelten kezelve az érintett lakosság megfelelő szintű tájékoztatását és felkészítését.

Két homlok egyenesen más típusú és felfogású rendszer bemutatásával lehet demonstrálni a nemzetközi felfogást a polgári védelmi feladatok megvalósítása terén, mely egyben mutatja annak sokszínűségét is.

Az európai országokra jellemző a polgári védelmi és tűzoltási feladatok ellátásába nagy számú önkéntes bevonása.

Figyelemre méltó nyugati szomszédunk Ausztria ilyen törekvése, ahol a polgári védelmi és katasztrófavédelmi tevékenységet olyan segítségnyújtó szervezetek végzik mint:

- az osztrák vöröskereszt,
- Ausztria Munkás Mentőszolgálat,
- Szent János Lovagjainak Mentőszolgálat,
- Máltai Lovagok Kórházszolgálat,
- osztrák Hegyi Mentőszolgálat,

- az osztrák Polgári Védelmi Szövetség
  - osztrák Önkéntes Tűzoltó Szövetség.
- Mindösszesen 300.000 ezer tagot számlál.

Általánosan elfogadott elv, hogy a hivatásos adminisztráció létszáma, minimális, a végrehajtás (válságkezelés) beavatkozási bázisa alapvetően az önkéntes mozgalmakra épül, melyek elfogadják a hivatásos szervek szakmai koordinációját az egyes veszélyhelyzetek kezelése során.

A másik jellemző, hogy a döntési mechanizmus az alulról felfelé való építkezést követi az ún. szubszidiaritás elvét. A békeidőszaki válság, (veszélyhelyzetek) kezelése tartományi, regionális és önkormányzati feladat, a központi szervek segítségnyújtása mellett, míg a katonai jellegű válsághelyzetek szövetségi, központi kormányzati feladat és felelősség, mely a főhatóságok közötti tevékenység koordinációjával valósul meg, a beavatkozás azonban itt is az önkéntes önvédelmi szervezetekre épül azaz a társadalom önszerveződésére és nagy az átjárhatóság a két rendszer között.

A másik az USA példája, ahol a Nemzeti Gárdák és a Szövetségi Válságkezelési Ügynökség összehangolt tevékenysége a meghatározó a polgári védelmi feladatok végrehajtásában.

A FEMA rendszere arra épül, hogy kis létszámú civil veszélyhelyzeti szakember (menedzser) nagyszámú helyben toborzott önkéntes munkáját koordinálja, akik elsősorban a megelőzés és veszélyhelyzet kezelés során a lakosság ellátása és védelme megszerzése érdekében tevékenykednek. A központi szervek alapvetően a helyi erőforrásokra és szervezetekre (Nemzeti Gárda, Vöröskereszt stb.) építenek.

A Nemzeti Gárda – önkéntesei mozgósításával biztosítja a válságkezelési központok és a szervezett beavatkozás – technikai eszközök stb. – hatékony működtetését. ■

DR. MUHORAY ÁRPÁD

A KATASZTRÓFAVÉDELEMMEL EGYÜTTMŰKÖDŐ ÖNKÉNTES CIVIL MENTŐSZERVEZETEKRŐL

A Magyar Köztársaság lakosságának biztonsága, hazánk minden állampolgárnak és erre hivatott szervezetének kiemelt feladata.

Napjainkban, amikor Földünk a környezetszennyezés, a természeti és civilizációs katasztrófák, a biológiai és vegyi terror lehetőségének árnyékában él, fontos tevékenységként jelentkezik a veszély- és katasztrófavédelem kezelésére hivatott állami szervek mellett a speciális, önkéntes alapon szerveződött beavatkozó erők létrehozásának segítése és folyamatos fejlesztése. A civil szervezetek tevékenységére a katasztrófák elleni védekezésben – speciális szakismeretük, felkészültségük alapján – nagy szükség van.

Az önkéntes mentőszervezetek közhasznú társadalmi szervezetként, alapítványi vagy egyesületi, esetenként köztestületi formában működnek. A szervezetek, alapítványok, egyesületek alapításának, működtetésének szabályozását az egyesülési jogról szóló 1989. évi II. törvény szabályozza.

A törvény rendelkezik a társadalmi szervezetek alapszabályáról, a tagok jogairól, kötelességeiről, a szervezetek szervezeti rendjéről, szövetségeiről, felügyeletükről, gazdálkodásukról, megszűnésükről.

A mentőszervezetek katasztrófavédelmi feladatokba történő bevonásának lehetőségét a katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről szóló 1999. évi LXXIV. törvény (Kat. tv) teremti meg, mely szerint az önként jelentkező társadalmi és karitatív szervezetek segítséget nyújtanak, együttműködnek, ha erre vonatkozó hajlandóságukat kinyilvánítják.

Az önként jelentkező szervezetek és személyek alkalmasságának feltételeit a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter, illetőleg a tevékenysége szerint illetékes miniszter határozza meg.

Európa számos országában – alkalmazkodva a nemzeti törvényekhez, a hivatásos katasztrófavédelmi szervek irányításával – szintén megvalósul a különleges kiképzéssel rendelkező szervezetek, szervezeti egységek bevonása a katasztrófa-elhárításba.

A gyakorlati tapasztalatok azt mutatják, hogy ez kétféle módon valósul meg.

Az egyikben a hivatásos katasztrófavédelmi szervek rendelkeznek speciálisan kiképzett és különleges feladatokra bevethető egységekkel, így ezek fenntartása nem igényel további költségeket.

A másik rendszer szerint – Magyarországhoz hasonlóan – a civil szervezetek bevonásával kezelik a különleges szaktudást igénylő helyzeteket, melynek feltétele a szerveződések finanszírozásának (állami támogatás, pályázati rendszer, eszközfejlesztés) részleges megoldása.

Hazánkban számos mentőszervezet jött létre az elmúlt időszakban, melyek az alábbi főbb hazai és nemzetközi szervezési elvek mentén.

Az önkéntes (különleges) civil mentőszervezet az a különleges kiképzésű speciális technikai eszközökkel felszerelt, katasztrófák és veszélyhelyzetek hatásainak kezelésére, felszámolására, valamint emberi élet mentésére önkéntesen létrehozott civil szerveződés, amely közhasznú minősítéssel rendelkezik.

A mentőcsapat, az a speciális eszközökkel felszerelt, komplex alakulat, amely a katasztrófa-elhárítási feladat végrehajtására, több önkéntes mentőszervezetből, vagy szervezetekből került felállításra. Ilyen nemzetközi elvárás ma a földrengés sújtott területen bevethető (komplex mentésre alkalmas) városi kutató-mentő csapatok létrehozása és alkalmazása.

A hazai civil mentőszervezetek főbb tevékenységi köre:

- Kutyás személykeresés, romkutatás,
- Búvár és vízi/árvízi mentés,
- Barlangi mentés,
- Műszaki-, magasból-mélyből mentés, alpin-technika,
- Légi mentés,
- Egészségügyi/orvosi ellátás biztosítása,
- Komplex mentési műveletek.

A hazai mentőszervezetek és a katasztrófavédelem közötti hatékony együttműködés érdekében az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (OKF) folyamatosan nyilván tartja a megyei katasztrófavédelmi igazgatóságok által együttműködő civil mentőszervezeteket.

A szervezetek hatékony alkalmazása érdekében, az OKF 2005. márciusától együttműködési megállapodást kötött öt hazai reprezentatív civil szervezettel.

A megállapodást az alábbi szervezetek, illetve szakmai szövetségek képviselői írták alá az OKF főigazgatójával:

- a Magyarországi Mentőcsoportok Szövetsége,
- a Fővárosi Központi Rendeltetésű Mentőszervezet,
- a Pannon Kutyás Kutató-Mentő Csoport Közhasznú Társaság,
- a Zalaegerszegi Különleges Mentők Kiemelten Közhasznú Egyesület,
- és a Neptun Búvár Klub Kiemelten Közhasznú Egyesület.

A megállapodásban a mentőszervezetek vállalják, hogy alaprendeltetésük szerint segítenek és közreműködnek a hazai katasztrófák és veszélyhelyzetek hatásai elleni védekezésben, valamint a nemzetközi segítségnyújtásban.

Egyedi felkészültségük alapján részt vesznek a katasztrófák következményeinek felszámolásában, az élet- és tárgymentésében, eltűnt személyek felkutatásában, kimentésében és egészségügyi, illetve humanitárius ellátásában.

Összetett mentési tevékenységeiket képzett, illetve rendszeresen vizsgáztatott személyi állománnyal és kutyákkal, a jogszabályban előírt műszaki állapotú technikai eszközökkel önkéntesen végzik.

Az országhatáron belüli szakmai tevékenysége mellett az OKF – folytatva a jogelőd szervezetei által megkezdett munkát – kiemelt figyelmet fordít a nemzetközi katasztrófa-segítségnyújtásban való aktív részvételre.

Az elmúlt évek során sikerült szoros együttműködést az ENSZ illetékes szerveivel és így több esetben részt venni az e területen jelentkező segítségnyújtási feladatok végrehátásában, bevonva az önkéntes mentőszervezetek szakembereit.

A Kormány törvényi kötelezettségei alapján dönt a védekezéshez szükséges külföldi (nemzetközi) segítség igénybeviteléről, valamint dönt a külföldi állam részére történő segítségnyújtásról. A Kormány katasztrófavédelemmel kapcsolatos döntései előkészítéséért, a döntések összehangolásáért a Kormányzati Koordinációs Bizottság (KKB) felelős.

A KKB kezdeményezi a Kormánynál a nemzetközi segítségnyújtási kérést, valamint a nemzetközi humanitárius segélyek fogadását és elosztását.

A Kat. tv. az OKF Főigazgatóját teszi felelőssé a nemzetközi segítségnyújtásba bevonható alárendelt szervek, szervezetek folyamatos készenlétéért, a segítségnyújtás szervezéséért és a kapcsolódó feladatok koordinálásáért.

Hazánk nemzetközi kötelezettségvállalása igényli a széles körben, a világ bármely pontján bevethető egységek meglétét, készenlétben tartását, azokról rendszeres adatszolgáltatást, riaszthatóságuk naprakész nyilvántartását.

Az OKF Főigazgatója koordinálja a külföldi állam területén bekövetkezett katasztrófa esetén a magyar mentésben résztvevő erők kijelölését, felkészítését és külföldön történő alkalmazását, biztosítja a nemzetközi segítségnyújtásra kijelölt szervek rendelkezésre állását. Gondoskodik a kijelölt szervek külföldi állam katasztrófasújtotta területeire történő kijuttatásáról, szervezi a nemzetközi segítségnyújtás gyakorlati végrehajtását, összehangolja a szállítmányok továbbítását.

A nemzetközi segítségnyújtással kapcsolatosan szervezi és végzi a nemzetközi segítségnyújtás és humanitárius segélyek fogadását és elosztását, együttműködik a nemzetközi katasztrófavédelmi szervezetekkel, bevonja a különböző karitatív szervezeteket, a Magyar Vöröskeresztet, illetve megállapodás alapján a nemzetközi karitatív szervezeteket vagy azok magyar tagozatait.

Összességében megállapítható, hogy a civil szervezetekkel való együttműködés az elmúlt időszakban erősödött, a hazai és nemzetközi segítségnyújtásba való bevonásuk szabályozásában folyamatos egyeztetések, és konszenzuseresés hatására egyetértés van kialakulóban

Az önkéntes (különleges) mentőszervezetek bevonása a feladatok végrehajtásába, az események kezelésébe mindennapos gyakorlattá vált. A szélsőséges időjárási viszonyok, egyéb veszélyhelyzetek, barlangi mentések, stb. során kialakult helyzet hatékony kezelése érdekében szükség szerint állami feladatok átvállalásával járó tevékenységet is végeznek.

Javítja a kárelhárítás hatékonyságát, hogy a katasztrófavédelem központi és területi szervei napi kapcsolatban vannak e szervezetekkel, így a naprakészség – mint a jó szakmai együttműködés alappillére – a gyakorlatban is biztosított.

Rendszeres az ENSZ Nemzetközi kutató és mentési tanácsadási csoportjával közös gyakorlatok, bemutatók, rendezvények szervezése, illetve az azokon való részvételre történő kölcsönös meghívás.

Magyarország nemzetközi segítségnyújtási tevékenységének megítéléséhez, a hazai kutató, mentő csapataink népszerűsítéséhez nagymértékben hozzájárult az ENSZ Nemzetközi kutató és mentési tanácsadási csoport három lépcsős képzésének és minősítő gyakorlatának megrendezése. Fontos megemlíteni, hogy az ENSZ és EU koordinálása alatt történő nemzetközi segítségnyújtás terén történő szerepvállalással hazánkról kialakított kép kedvezőbbé vált. ■

NEMZETKÖZI SEGÍTSÉGNYÚJTÁS ÉS EGYÜTTMŰKÖDÉS FONTOSABB ESEMÉNYEI 2005-TŐL

(Időpont, helyszín, esemény)

2004. 12. 28–2005. 01. 08. Srí Lanka Magyar katasztrófavédelmi orvosi mentőcsapat	2005. 08. 26. Románia Humanitárius segítségnyújtás, mentőautók, élelem
2005. 01. 08–01.29. Srí Lanka Vízisztító, humanitárius segítségnyújtás	2005. 08. 28. Románia Humanitárius segítségnyújtás, fektető anyagok, szivattyúk
2005. 04. 30–05. 04. Szerbia-Montenegró Búvár személykereső részleg	2005.10. 07–10. 14. Ukrajna Részvétel a „Joint Assistance 2005” katasztrófareagálási gyakorlaton: VFCS, Vízisztító részleg
2005. 05. 18–06. 11. Románia Vízisztító	2006. 07. 09–07. 16. Lengyelország Városi kutató-mentő gyakorlat
2005. 06. 01–06. 11. Szerbia-Montenegró VFCS, mentesítés	2006. 07. 23–27. Bulgária EU TACOM SEE gyakorlat
2005. 07. 16–07. 26. Románia Árvízi- és műszaki mentő alakulat	2006. 08. 07. Libanon Segélyszállítmány kiküldésének koordinációja
2005. 07. 18–07. 28. Románia Vízisztító	2006. 09. 18–09. 22. Dánia, Svédország EU DANEX 2006 gyakorlat
2005. 07. 28. Románia Lakósátrak küldése	2006. 10. 24–10. 27. Olaszország NATO gyakorlat, VFCS ■
2005. 08. 24. Románia Humanitárius segítségnyújtás, sátrak	

MATYÉKA ESZTER

CIVIL SZERVEZETEK SZEREPE ÉS EGYÜTTMŰKÖDÉSE A KATASZTRÓFAVÉDELEMBEN

Bevezető

Fejlett és globalizált világunk számos eddig ismeretlen kihívással, problémával és küzdelemmel szembesíti a ma emberét. Ezek többek között a megváltozott környezeti feltételek hatására növekvő számú, méretű és hatásfokú katasztrófákra való megfelelő felkészülés, a bekövetkezett katasztrófákra való hatékony, gyors és szakszerű válasz, a kár-elhárítás és a katasztrófák utáni helyreállítás.

Egyre gyakrabban hallani hatalmas pusztítást végző hurrikánokról, földrengésekről, árvizekről, földcsuszamlásokról, erdőtüzekről. Felelőtlenség lenne azt hinni, hogy bolygónk változó klímája az okozója mindennek, hiszen mi, emberek vagyunk azok, akik egyre több és egyre nagyobb területet veszünk birtokba, sok esetben a nyilvánvaló veszélyeket is figyelmen kívül hagyva.

Mindezek azt is jelentik, hogy folyamatosan nő a veszélyben élők, és a bekövetkezett katasztrófák áldozatainak a száma, amely mind a katasztrófára való felkészülésben, mind a válaszadásban újabb és újabb kihívásokat támaszt a közreműködő szervezetek, személyek elé.

Egyértelmű tehát, hogy már nem elég csupán tudásunkat, eszközeinket fejleszteni; hanem tennünk kell azért, hogy közös együttműködés keretében a civil szervezetek is napra készen képesek legyenek részt venni a várt vagy nem várt katasztrófa-helyzetek felszámolásában, az áldozatok megsegítésében.

Miért a civil szervezetek?

Napjainkban, a közéletben is egyre több szó esik a demokráciáról, demokratikusságról, a civil lakosság demokratikus részvételéről és osztársadalmi szerepéről, más néven a részvételi demokráciáról. A civil szervezetek aktív szerepvállalása immár nemzetközi és nemzeti kereteken belül is széles körben elfogadott. Magyarországon tevékenyen részt

vállalnak a közös döntések előkészítésében és együttműködésükkel támogatják azok megvalósulását. Emellett fokozatosan előtérbe kerül a civil kontroll biztosítása is, amellyel garantálni képesek a társadalmi ellenőrzést és átláthatóságot a katasztrófavédelmi tevékenységek, illetve válságreagáló képességek során.

Az elmúlt tíz évben jelentősen megnövekedett az olyan társadalmi szerveződések száma, amelyek szakértői szinten foglalkoznak fejlesztéspolitikával, humanitárius segélyek elosztásával, emberi jogok védelmével, vagy éppen környezetvédelmi politikával. Hasonló fejlődés tanúi lehettünk az elmúlt években a katasztrófa által sújtott térségekben, katasztrófa-segélyezés területein működő szervezeteknél is.

Civil szervezetek tevékenysége a katasztrófavédelem területén

A civil szervezetek tevékenységeit – melyekbe részben, vagy teljes mértékben be lehet vonni őket – az alább felsorolt csoportokba lehet besorolni:

- **Katasztrófa sújtotta területen az alapvető életfeltételek biztosításában együttműködés a hivatalos szervekkel, részfeladatok átvállalása a civil szervezetek által.** Kiemelt törekvés az információcserre és a tájékoztatás kölcsönösségének biztosítása.

- **A mentési munkálatokban való részvétel során egyes civil szervezetek rendelkeznek olyan speciális eszközökkel és képzett szakembergárdával, amelyekkel mentési feladatok ellátására képesek.** Mindemellett önkénteseik gyorsan mozgósíthatóak és telepíthetők a mentési feladatok helyszínére. Ebben a tevékenységi körben szintén kulcsfontosságú a külső és a helyi szervezetek hatékony együttműködése.

- **További pozitívum, hogy a civil szervezeteknek rugalmasabban van lehetőségük a polgári lakosság mobilizálására, adományok gyűjtésére, amellyel támogatják a helyreállítás feltételeinek megteremtését.** Mindehhez szükséges a károk felmérése, ahol szintén kiemelkedő szerepe van a civilek és a hatóságok együttműködésének, annak érdekében, hogy a katasztrófa által sújtott terület lakossága megfelelő segítségben részesüljön.

- **A civil szervezetek a tájékoztatásban, a felvilágosító, felkészítő munkában képesek hatékonyabban együttműködni a hivatalos szervekkel, megfelelő oktató, felkészítő anyagok, képzések biztosításával.** Ezáltal válik elérhetővé, hogy a lakosság egyre széles körben felkészült legyen a katasztrófákra történő válaszadásban is.

- **A civil szervezetek ifjúsági tagszervezeteikkel képesek megszólítani és mobilizálni a fiatalokat, ezáltal közreműködnek az ifjúság biztonságos életre nevelésében.**

Vöröskereszt és Vörösféldhold Nemzetközi Mozgalom tevékenysége a klímaváltozással kapcsolatosan

Az elmúlt években a katasztrófák számát illetően nagy növekedésnek lehettünk szemtanúi. A 21. század első 7 évében a katasztrófák száma a duplája az 1987–1997 között mért 200-250-nek. Ezt a jelentős változást főleg az időjáráshoz köthető természeti katasztrófák

számának növekedése okozta. Mindeközben a nagy erejű viharok száma is megduplázódott. A katasztrófákról készített statisztikák szerint az áradások nemcsak gyakrabban fordulnak elő, hanem sokkal nagyobb területeket érintenek, mint két évtizeddel ezelőtt. Mindezekhez a katasztrófákhoz sokkal nagyobb mértékű társadalmi-gazdasági veszteségek is társultak. Bár a 70-es évekhez képest a természeti katasztrófák miatt meghalt emberek száma csökkent, ami valószínűleg a jobb felkészülésnek köszönhető, mégis ez a tendencia megfordulni látszik.

Az elmúlt évek nagy katasztrófái – a 2003-as európai hőhullám, amely 35000 embert ölt meg, a 2005-ös atlanti hurrikán szezon, amely a Katrinát is magában foglalta és 125 milliárd dolláros károkat okozott – megerősítik azt a feltételezést, miszerint a növekvő kockázat a klímaváltozásnak köszönhető.

Mindemellett nem csak a megakatasztrófák száma nőtt meg, hanem a kisebbeké is, amelyek nem kapnak akkora médianyilvánosságot. Ezek a katasztrófák is számos kárt okoztak emberek otthonaiban és lakóhelyükön.

A klímaváltozás problémája már felkeltette a világ figyelmét és több szervezet kampányol az üvegházhatást növelő gázok kibocsátásának csökkentéséért. A jelenség humanitárius következményeivel, a legrászorultabbakra való hatásaival azonban csak kevesen foglalkoznak. A legszegényebb országokban élő embereknek gyakran nincsenek meg az eszközeik, hogy szembeszálljanak a szárazsággal, vagy az árral. Tovább rontja a helyzetüket, hogy lakóhelyük is gyakran érzékeny a természeti változásokra, mint például a mezőgazdasággal foglalkozók körében, ahol a klíma megváltozása különösen aláaknázza a hagyományos, generációkon át örökített tudást.

Az események megértésének és a megszerzett tudás erősítésének szükségessége ébresztette rá a Vöröskereszt és Vörösfélhold Mozgalom nemzeti társaságait arra, hogy szükséges elindítani a Klímaváltozásra felkészítő programot.

Hat eszköz a klímaváltozás által okozott kockázatok kezelésére:

1. Prioritások felépítése és tervezés: a nemzeti társaságoknak be kell építeniük a stratégiájuk és programjaik tervezésébe a növekvő kockázatok kezelését. Fontos a források elkülönítése a kidolgozott prioritásokra. Az első lépés egy fókuszpont kijelölése, és az eszközök előteremtése a lehetséges hatásokra és azok alkalmazása.

2. A klímaváltozás beépítése a nemzeti társaságok programjaiba és tevékenységeibe:

- Katasztrófakezelés
- Közösségi kockázatok csökkentése
- Egészség és gondozás
- Élelembiztonság
- Vízellátás
- Migráció és konfliktusok

3. Figyelemfelhívás: A Vöröskereszt és Vörösfélhold Nemzetközi Mozgalom egyik legfontosabb feladataként kezeli, hogy segítse az embereket és intézményeket abban, hogy minél több ismeretet szerezzenek a klímaváltozásról és annak humanitárius következményeiről. Mindezt közösség alapú tevékenységeken és figyelemfelkeltő kampányokon keresztül valósítjuk meg, annak érdekében, hogy minél több embert mozgósíthassunk.

4. Partnerségek kialakítása, megerősítése: a klímaváltozás következményei elleni összefogás kiemelt fontosságú, mivel elszigetelten nem lehet hatékonyan fellépni egy globális probléma ellen. A kockázatok csökkentése érdekében olyan partnerségeket kell kialakítani, melynek kormányok, civil szervezetek, gazdasági szereplők és mások is tagjai.

5. Nemzetközi támogatás: formálni a globális válaszadást a klímaváltozásra. Nemzetközi szinten a Vöröskereszt és Vörösfélhold Mozgalomnak feladata a legrászorultabbak érdekeinek képviselése, amit a klímaváltozásra adott globális válaszbba is be kell építeni. A világ legnagyobb humanitárius hálózataként a Nemzetközi Föderáció feladatának tekintjük, hogy a klímaváltozás humanitárius következményeire felhívja a nemzetközi közösség döntéshozóinak figyelmét.

6. Dokumentáció és az információk, tapasztalatok megosztása: a nemzeti társaságoknak fontos, hogy elemezzék és megfelelően dokumentálják tapasztalataikat, amelyeket meg tudnak osztani más szervezetekkel, ezáltal közösen javíthatják a válaszadási képességeiket.

Katasztrófakezelés a Vöröskereszt tevékenységeiben

Amint katasztrófa történik a világ bármely pontján, a Vöröskereszt és Vörösfélhold Mozgalom azonnal megkezdí erőforrásainak mozgósítását.

A katasztrófákra történő válaszadás már az 1880-as években is központi tevékenysége volt a szervezetnek, azóta, hogy Clara Barton publikálta a pestis, kolera, sárgaláz és pusztító tüzek, áradások, vasúti- és bányakatasztrófák áldozatainak megsegítéséért kampányoló cikkét, annak érdekében, hogy ezeket az áldozatokat ugyanúgy kell kezelni, mint a háborús időszak áldozatait.

A jövőbeni katasztrófák hatásainak csökkentése felkészüléssel és a kockázat csökkentésével már egy sokkal modernebb megközelítés része, és elkerülhetetlenül igényli a feladatok rangsorolását.

A nemzeti társaságoknak világszerte fontos szembenézniük azzal, hogy a katasztrófakezelés egész területe gyorsan változó folyamat. A Mozgalom hagyományosan a válaszadásra koncentrált tevékenységeiben, de mára más tényezők, például a kockázat csökkentése is bekerült a katasztrófakezelési ciklusba.

A Nemzetközi Föderáció 2002-ben elkészült Katasztrófajelentése kiemeli, hogy a felkészülés csak egy része a kockázatok csökkentésének. Ahol lehetséges, lépéseket kell tenni, hogy csökkentsék a fizikai és emberi hatásait a katasztrófáknak. A karibi térségben például, ahol gyakoriak a hurrikánok, fontos olyan építési szabályozást alkotni, amelyek csak olyan épületek építését engedélyezik, amelyek nagyobb biztonságot nyújtanak hurrikánok idején is.

A komplex katasztrófa fogalmának kidolgozása során több összefonódó tényezőt is figyelembe kellett venni, mint például munkanélküliség, szegénység, tuberkulózis, HIV/AIDS, szárazság, erdőirtás, lakosságszám növekedése, nem megtervezett városiasodás, erős esőzések, melyek mind a fejlődő országokban fordulnak elő nagy arányban.

A Magyar Vöröskereszt tevékenysége

A Magyar Vöröskereszt egyik kiemelten fontos területe a katasztrófa-készenlét, melynek keretében az áldozatok veszélyhelyzetben történő segítése, az alapvető életkörülmények biztosítása, valamint a katasztrófa sújtotta területek helyreállításának a támogatása a feladatunk.

A Magyar Vöröskereszt önkéntesekből álló gyorsbeavatkozó csoportjai készen állnak az ember és a természet által előidézett veszélyhelyzetek, katasztrófák következményeinek elhárítására.

A Magyar Vöröskereszt Központi Rendelgetésű Önkéntes Speciális Kutató- és Mentő Egysége határainkon belül és az országon kívül egyaránt bevethető. Az egység viharok, árvízhelyzetek, épületomlások és közlekedési balesetek esetén egyaránt képes a segítségnyújtásra. Mentőeszközeik a közúti balesetekből, mélyből és vízből történő mentést, valamint a sérültek helyszíni egészségügyi ellátását is lehetővé teszik. A mentőegység a nagyobb katasztrófák és tömeges balesetek felszámolása mellett a rászorulókat ellátásában és az eltűnt személyek felkutatásában is részt vesz, illetve egészségügyi oktatást is végez.

A Magyar Vöröskereszt Fejér Megyei Szervezete a vízimentés területén tölt be jelentős szerepet. Kutató- és Mentő Egysége a Velencei-tó szinte teljes területére kiterjesztette mentési tevékenységét. Az egységhez egy hegymászó szakosztály és egy könnyűbúvár csapat is hozzátartozik.

A katasztrófa-segélyezés és mentés területen fontos feladatokat lát el a Magyar Vöröskereszt Békés Megyei Szervezete, amely nemzetközi képesítéssel rendelkező árvízi sürgősségi és gyorsbeavatkozó csoportot működtet, illetve mentőbúvár csapattal is rendelkezik. Az elmúlt években a törökországi földrengés, lengyel-ukrán és a magyarországi árvizek mentési munkáiban vettek részt. A megyén belül összesen 12 városban működtetnek katasztrófa-elsősegélynyújtó, pszichológiai és mentálhigiénés csoportokat, miközben a megye valamennyi településén létrehozták az adományok fogadására, gyűjtésére és kiosztására szolgáló logisztikai csoportokat.

A Magyar Vöröskereszt Békés Megyei Szervezete a nyári szezon előtt felvilágosító tevékenységet folytat a megye általános- és középiskoláiban a vízi balesetek megelőzése érdekében, a népszerű fürdőhelyeken pedig összesen több mint száz önkéntes vízimentőt állítanak minden évben szolgálatba. A szervezet ezenkívül évente több mint 30 millió Ft értékben segíti a katasztrófák következtében kiszolgáltatottá vált magyarországi, kárpátaljai, erdélyi és vajdasági lakosokat.

Összefoglalás

Fontos, hogy az általunk ellátott feladatokat a Katasztrófavédelemmel és más segítő szervezetekkel összhangban végezzük, mely összefogás eredményeként érhetjük el azt, hogy igazi segítség lehessünk a bajbajutott embertársaink számára. Számos helyzetben bizonyosodott már be az, hogy a közös gondolkodás, az erőmegosztás nem csak egyszerűbbé teszi a munkálatok elvégzését, de új ötletek, innovatív eszközök bevezetésével akár hatékonyabb, gyorsabb megoldás is születhet a megszokottnál.

Mindannyian tudjuk, hogy az összefogás, a közös munka célja a bajbajutott lakosság segítése, mely mindig és mindenkor hatékony előmozdítója kell, hogy legyen az együttműködésnek.

Ezek után nem lehet kérdéses, hogy mit kell tennünk nekünk, civileknek. Amellett, hogy folytatjuk napi feladataink ellátását, egyre több fronton, egyre nagyobb hatékonysággal kell együttműködnünk a Katasztrófavédelemmel. Ennek köszönhetően a kor és a környezet kihívásaival párhuzamosan fejlődnek a katasztrófa-helyzetekben használt módszerek és lehetőségek, hatékonyságuk és eredményességük. ■

DR. BALOGH ENDRE RÓBERT

A POLGÁRŐRSÉG ÉS KAPCSOLATRENDSZERE

A polgárőrség valamennyi civil szervezettől alapvetően abban különbözik, hogy nem valamilyen speciális csoportérdeket képvisel, hanem – a lakossággal közvetlen kapcsolatot ápolva – a polgárság egészét szolgálja. Ebből következően másfél évtizeden át kizárólag a kormányzattal, az önkormányzatokkal és a rendvédelmi szervekkel alakult-erősödött az önkéntes bűnmegelőzők együttműködése.

Ez azonban nem jelenti azt, hogy ez a „különállás” végleges.

Alulról építkező mozgalom

A magyar lakosság a rendszerváltást közvetlenül megelőző és követő években felelősségteljesen, európai módon reagált a drasztikusan megemelkedő bűnözésre, amellyel az elbizonytalanodott/elbizonytalanított rendőrség egymagában képtelen volt megbírkózni.

Az 1980-as évek végén és az 1990-es évek elején civil kezdeményezésre sorra alakultak az egyesülési jog alapján falvainkban és városainkban a polgárőr egyesületek. Állami támogatás nélkül kezdték a polgárok legjobbjai rendszeres járőrözéssel közvetlen lakókörnyezetüket óvni.

Szabadidejükben, fegyvertelenül, saját zsebükből fedezve költségeiket.

A polgárőr mozgalmat az önkéntesség, a törvényesség, az emberi jogok tiszteletben tartása, az ellenszolgáltatás nélkül végzett közösségi és közösségépítési tevékenység, a mindenkori kormányzattal való lojalitás és – mivel nincs konzervatív vagy liberális közbiztonság – a politikai semlegesség jellemzi.

A megtúrtságtól az elfogadottságig

Az Országos Polgárőr Szövetség 1991. március 28-án alakult – előbb Önvédelmi Szervezetek Országos Szövetsége néven – a kistelepülések biztonságát, a lakókörnyezeteket veszélyeztető bűncselekmények megelőzése érdekében. Spontán, alulról szerveződő mozgalomként az akkori – igen kritikusnak érezhető – közbiztonsági helyzet követke-

ményeként. A lakosság érezte: nemcsak elvárásokat kell támasztania a rendvédelmi szervezetekkel szemben, de tevőlegesen is közre kell működnie a közbiztonság megóvásában.

Az első egyesületek Budapest külső kerületeiben és olyan vidéki kistelepüléseken jöttek létre, közvetlenül a rendszerváltás után, ahol rendőr sem volt. Eleinte – amikor működésüket sem a kormányzat, sem a rendvédelmi szervezetek még nem támogatták – kizárólag bűnmegelőző járőrözéssel foglalkoztak.

A bizalmatlanság 1991. után kezdett oldódni, amikor dr. Kopácsi Sándor elnökletével megalakult az országos szövetség. A Belügyminisztérium utasítására az Országos Rendőrfőkapitányság karolta fel a mozgalmat és nyújtott segítséget a megyei szövetségek megalakításához, valamint az ezek munkáját koordináló országos szövetség létrejöttéhez. Ezt követően az 1994-ben hatályba lépett rendőrségről szóló törvény, majd 1995-ben a Rendőrség Szolgálati Szabályzatáról szóló belügyminiszteri rendelet határozta meg együttműködésük kereteit.

1996-ig a polgárőrsegeket laza országos szövetségi kapcsolat, területenként eltérő bűnmegelőzési szemlélet és gyakorlat, valamint rendkívül alacsony anyagi támogatottság jellemezte.

Egységben, szervezeten

1997. és 2000. között a mozgalom jelentős változásokon ment keresztül.

Az OPSZ 1997. június 7-ei tisztújító országos küldött közgyűlése dr. Túrós András, az ORFK nyugállományú, közbiztonsági főigazgatóját választotta elnöké. A mozgalom alapvető célkitűzése – a bűncselekmények megelőzése – mellett részt vállalt a közlekedés-biztonság, a gyermek- és ifjúságvédelem, valamint a drogprevenció feladataiból is.

A polgárőr szervezetek ezzel egy időben elhatárolták magukat az erőszak, az önbíráskodás, a másokat sértő provokatív magatartás, a felfegyverkezés és a félkatonai jellegű szervezeti és működési struktúrák, a politikai érdekeket szolgáló megnyilvánulások minden formájától. Elvetették a „bűncselekményekre reagálás” elvét, s tevékenységük egészét a prevencióra, a másodlagos bűnmegelőzési munkára koncentrálták. Ekkor jött létre a mai, egységes szemléletű, jól szervezett, határozott célkitűzésekkel rendelkező polgárőrség, amely mára a legnagyobb létszámú, önkéntes, civil, bűnmegelőzési szervezetté vált.

Regisztrált tagsága meghaladja a 80. 000 főt, akik 20 területi (megyei, fővárosi) szövetségbe s azokhoz tartozóan közel 1.900 egyesületbe tömörülve végzik szabadidejükben önként vállalt – és az utóbbi években mind szélesebb körű – közösségi feladataikat.

A polgárőrség működése

2000-ben a Fővárosi Bíróság az Országos Polgárőr Szövetséget az 1997. évi CLVI. törvény 22.§-ának (3) bekezdése alapján kiemelkedően közhasznú szervezetté nyilvánította. A szolgálatot teljesítő polgárőröket pedig 2000 márciusától megilleti a közfeladatot ellátó személy fokozott, büntető jogi védelme.

A Belügyminisztérium és az Országos Polgárőr Szövetség között 2002 decemberében aláírt együttműködési megállapodás megalapozta a polgárőrség integrálódását az állami-társadalmi bűnmegelőzés megújuló szervezetébe. Ezzel a mozgalom szervezettsége, a szövetségek és egyesületek technikai felszereltsége tovább javulhatott, a szolgálat és a képzés hatékonyabbá, a feladatok finanszírozása tervezhetőbbé válhatott.

A polgárőrök a közterületek biztonságának fenntartása érdekében évente nyolc-tíz-millió szolgálati órát teljesítenek, tízezernyi bűncselekményt, jogsértést akadályoznak meg jelenlétükkel, fellépésükkel. Több száz településen, ahol nem működik rendőri szervezet, a polgárőrök gondoskodnak a közbiztonság fenntartásáról.

Kibővült feladatkör

A polgárőr tagegyesületek feladatköre a helyi fontossági sorrend alapján:

- folyamatos – elsősorban az esti, éjszakai órákban ellátott – közterületi álló és mozgó, figyelő- és/vagy jelzőszolgálat ellátása a települések belterületén a bűncselekmények megelőzése, a káresemények felderítése, valamint a rendőrségnek történő jelzésadás érdekében;
  - a mezőgazdasági területeken, különösen a betakarítások időszakában teljesített álló és mozgó, figyelő-jelző szolgálat a lopások és kártételek megelőzése, megakadályozása érdekében;
  - a települési önkormányzat igénye szerint a kulturális- és sportrendezvények biztosítása, a közterület-felügyelet valamint a mezőgazdasági őrszolgálat támogatása;
  - a rendőrrjárőrök feladatellátásának támogatása, rendszeres közös járőrözés;
  - közreműködés a rendőrség közlekedésbiztonsági, bűnmegelőzési akcióiban;
  - részvétel elemi csapások elhárításában, közreműködés a veszély- és kárelhárítási munkákban, a veszélyeztetett területek, kiürített települések, településrészek, segélyszállítmányok, kárelhárítási anyagszállítmányok őrzése, kísérése;
  - közreműködés a lakosságot érintő bűn- és baleset-megelőzési tájékoztató munkában kiadványok terjesztésével, tájékoztatók megtartásával, lakossági fórumok szervezésével;
  - ifjúsági programok szervezésével aktív részvétel a gyermekek és az ifjúság közösségi nevelésében, a fiatalok bűnözése, a kábítószer-fogyasztás, az alkoholizmus, a dohányzás elleni küzdelemben;
    - a családi erőszak felderítésében való közreműködés;
    - az egyedül élő, idős emberek, valamint a hajléktalanok szükség szerinti megsegítése;
    - az épített és a természetes környezet védelmét szolgáló járőrözés, az illegális személerakóhelyek felderítése, felszámolásuk érdekében akciók szervezése.

Szövetségek, partnerek

A polgárőrség az állami bűnmegelőzés civil tömegbázisa, legaktívabb társadalmi támogatója.

Ezt ismerte el a minden parlamenti párt által 2006-ban támogatott törvény a polgárőrségről, amelynek kapcsolatairól a következőket mondja ki:

"A polgárőrség tevékenysége során kölcsönösen együttműködik a helyi önkormányzatokkal, az állami és önkormányzati szervezetekkel, a rendőrség, a határőrség, a katasztrófavédelem, illetve a vám- és pénzügyőrség szerveivel, a környezet- és természetvédelmi szervezetekkel, a hivatásos önkormányzati és az önkéntes tűzoltóságokkal, a mezei- és természetvédelmi őrszolgálattal, valamint a Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamarával."

Minden polgárőr egyesület első számú szövetségese a **helyi önkormányzat**. Az együttműködés a polgárőrséggel védett települések negyedében egyelőre egyirányú – közel ötszáz egyesület semmilyen anyagi-technikai támogatást nem kap (jellemzően forráshiány miatt) a település önkormányzatától. Ezek ma is az évtizeddel ezelőtti nehézségekkel küszködve szolgálják lakóhelyüket.

A polgárőrség legfontosabb stratégiai szövetségese a **rendőrség**.

Az önálló járőrözés során a polgárőröknek nincs joguk igazoltatni, ám állampolgári jogon – 2000. óta közfeladatot ellátó személyként – a rendőrség megérkezéséig visszatartathatják a tetten ért bűnelkövetőket. (Évente közel tízezer bűncselekmény elkövetését állítják meg, szakitják félbe a polgárőrök.) Annak ellenére, hogy sok településen körzeti megbízott sincsen, a polgárőrök szolgálati idejének egynegyede közös (bűn- és balesetmegelőző) járőrözéssel szerveződik országszerte. Ez a gyakorlat a rendőrség létszám-gondjai miatt előállt helyzet súlyosságát is enyhíti a közterületen, hiszen a polgárőrökkel egy rendőr is hatékony járőrnek számít. Az utóbbi években a közúti közlekedés ellenőrzésébe is bevonják a speciálisan képzett polgárőröket. (Az ORFK Országos Balesetmegelőzési Bizottsága szorgalmazza ezt, a polgárőrség pedig a megyei közlekedési bizottságok létrehozásával és a szükséges létszám helyi oktatásával felkészült erre.)

A **határőrökkel** közös járőrözés a határőrség és a rendőrség integrációja után sem ér véget, az illegális migráció elleni küzdelemben jelentős szerepe lesz továbbra is mintegy ötszáz polgárőr egyesület tizenkétezer tagjának.

A **Vám- és Pénzügyőrség** munkáját korábban elsősorban információkkal segítették a polgárőrök, az elmúlt időszakban egyre több a közös akció. Az Unióba való belépés után a belterületen vált egyre fontosabbá a megtervezett és szervezett együttműködés – különösen a fekete kereskedelem, a szeszhamisítás, az ember- és áru-csempészet akadályozása érdekében.

A **katasztrófavédelemmel**, még pontosabban: a **tűzoltósággal** másfél évtizedes sok egyesület kapcsolata. Jellemző, hogy a kis településeken működő önkéntes tűzoltók egyben polgárőrök is, illetve a polgárőrök kiképzésével hoznak létre egyes önkormányzatok tűzoltásra is mozgósítható egységet.

A polgári védelem elsősorban árvizek, nagy viharok idején tapasztalhatta meg a képzett polgárőrök szervezett, gyorsan mozgósítható segítségét.

Civil kapcsolatok

Civil szervezetekről a polgárorségről szóló törvényben sem esik szó.

A mozgalom tevékenységének fokozatos kiteljesedése azonban az utóbbi években újabb kapcsolatok kiépülésével járt. Továbbra sem csoportérdekű szerveződésekkel, hanem a polgárország vállalásaihoz közel álló, azokban érdekelt olyan intézményekkel igyekszik együttműködni a mozgalom, amelyek valamilyen osztársadalmi érdeket szolgálnak.

Az első ilyen a *Magyar Posta* volt, amelynek kézbesítői és hivatalai védelemre szorulnak, hogy lakossági szolgáltatásuk biztonságos legyen.

A *tanintézményekkel* való polgárör-kapcsolat ugyancsak gyors ütemben erősödik és szélesedik: az ifjúságvédelemmel – elsősorban a drogprevencióval, a gyerekek közlekedés-biztonságával és jogkövető nevelésükkel (nem titkolva, hogy a mozgalom utánpótlásának nevelése is céljaik közé tartozik) – foglalkozó polgárörök igyekeznek mind több tanintézet pedagógusaival együttműködni, az országos szövetség pedig több erőfeszítést tett már, hogy a szakminisztériummal is a protokollárisnál praktikusabb kapcsolatot építhessen ki.

2007 elején együttműködési megállapodást kötöttünk a *Magyar Tűzoltó Szövetséggel* és a *Magyar Polgári Védelmi Szövetséggel* mint civil szervezetekkel abból a célból, hogy erőink és eszközeink koncentrációjával, tapasztalataink átadásával, lehetőségeink eredményesebb felhasználásával kölcsönösen támogassuk és segítsük egymást.

Amert az utóbbi években karitatív feladatokból is részt vállalt számos polgárör egyesület, 2007-ben az országos szövetség együttműködési megállapodást készített elő a *Magyar Vöröskereszttel*.

A környezetvédelmi tevékenység kibővülése indokolta, hogy hasonlókat tervezzen a *Parlagfűmentes Magyarországért Egyesülettel*.

A jövő célkitűzései közé tartozik a *történelmi egyházakkal*, elsősorban a katolikus egyházzal való kapcsolatfelvétel. „Alulról” építkezve számos kisebb településen létezik már együttműködés a polgárország és a helyi pap vagy lelkész között – ennek terjesztése különösen a bűnmegelőző felvilágosító munka miatt fontos.

Az Európai Unióhoz való csatlakozás óta igyekszik az országos szövetség külföldi kapcsolatok kiépítésére is. Sehol a világon nincs a magyar mozgalomnak párja, de (elsősorban a szomszédos országokban) esély mutatkozik arra, hogy hasonló – tehát osztársadalmi érdeket szolgáló – civil szervezetekkel létrejöhessen valamiféle együttműködés. Szlovákiában a határmenti magyar községek némelyikében már alakult is néhány, a közeli magyar egyesületekkel jól együttműködő polgárország. Érdeklődés tapasztalható Romániában, Szlovéniában, valamint Ausztriában, Németországban és Lengyelországban is. ■

OROVECZ ISTVÁN

DICSŐ ELŐDEINK NYOMÁBAN AVAGY A POLGÁRI VÉDELEM VALÓBAN „CIVILLÉ VÁLÁSÁNAK” FOLYAMATA (1917–2007)

A cím talán sejteti, hogy egy akkut témáról lesz szó, azaz mitől civil „polgári” védelem az amiről 90 éve beszélünk, mi a különlegessége, honnan-hová fejlődött idők folyamán, hogyan vált nagykorúvá, a nem katonai oldal feladatai szervezőjévé. Mind ezt igyekszem a történelmi előéletet bemutatva tenni, hogy a végére megértsük, hogyan jutottunk a demokratikus országok gyakorlatához közelítő megoldáshoz, mitől olyan ez a tevékenység, mint a Főnix madár, mindig feltámad hamvaiból, hogy a bajbajutottak segítségére siessen.

A polgári védelmi rendszer, mint azt az előző cikkemben is kifejtettem egyik alapvető jellemzője, az, hogy folyamatos fejlődésben, változásban van, mindig követi az adott ország történelmi hagyományait, közigazgatási struktúráját, társadalmi viszonyait, mivel a tevékenység lényege és alapja az adott társadalom hozzáállásának milyensége, együttműködő, vagy elutasító magatartása, egy kialakult veszélyhelyzet kezelésében, legyen az katasztrófa, vagy fegyveres konfliktus.

Mindkét esetben a kulcs az, milyen szervezettséggel és hatékonysággal képes reagálni egy közösség az ilyen fajta nem mindennapi, a normálistól eltérő élethelyzetekhez, ezen belül is, hogyan alakul az egyes emberek családok kisközösségek viszonya, egymáshoz és a szélesebb értelemben vett társadalomhoz, segítik-e vagy éppen gátolják a kárelhárításban résztvevőket, miként vesznek részt vagy éppen vonják ki magukat a tevékenységekből.

A polgári védelem jogelődje, a légoltalom fejlődése, röviden, 1945-ig

A Magyar Királyi honvédelmi miniszter 1917 áprilisában kiadott rendeletében intézkedett első ízben a légi figyelő és riasztó szolgálat megszervezésére, meghatározta a légoltalom alapvető feladatait és vezetési rendszerét. Mindezt az I. világháború tapasztalatai tették szükségessé, mivel egyre nyilvánvalóvá vált, hogy a légi eszközök rohamos fejlődése miatt a háttország sebezhetősége jelentősen megnőtt.

A légoltalmi feladatokat – a tűzoltást, az épületek védelmét, a rendfenntartást, a segítségnyújtást a bajbajutottaknak – már akkor is a polgári szervek végezték a polgármesterek vezetésével,

Az 1920–30-as években egyértelművé vált a hátszág fokozott veszélyeztetettsége. Különösen az ipari és közlekedési csomópontok, katonai célpontok és sűrűn lakott területek váltak célponttá, megkezdődött az ún. „passzív védelmi rendszer” elméleti megalapozása, meghatározásra kerültek a lakosság és ipari üzemek veszteségei csökkentésének lehetséges feladatai is.

Az is egyértelművé vált, hogy ezek az intézkedések, csak akkor lehetnek hatékonyak, ha összehangoltak és szervezettek, megfelelő fontossági sorrendbe soroltak, mely intézkedéseket részben központi irányítású szervezetek, részben széles tömegekre támaszkodó társadalmi szervezetek hajtják végre.

A fő figyelmet a „passzív védelem” megszervezésekor a városokra, ipari és közlekedési létesítményekre, csomópontokra fordították.

A magyar légoltalmi rendszer szervezett kiépítése az 1935-38 közötti időszakra tehető, alapjául a már korábban létrehozott német, olasz rendszer szolgált. Ennek lényege, hogy a rendszer hatósági (azaz állami) és társadalmi oldalra tagozódott, melyek egymást követően kerültek létrehozásra.

A légoltalomra vonatkozó jogszabályok 1935-ben jelentek meg, melyek a légvédelmi és légoltalmi feladatokat határozták meg. A honi légvédelmet aktív légvédelemre és az élet és vagyonbiztonságot oltalmazó ún. passzív légvédelemre, azaz légoltalomra tagolja. A jogszabályban már ez idő tájt is megjelenik a lakosság légoltalmi kötelezettsége, mely megszegőivel szemben drákói szigorú helyez kilátásba. A légoltalom irányításáért a honvédelmi miniszter volt a felelős.

1937-ben megkezdődött a légoltalmi liga, mint a társadalmi oldal szervezése.

A légoltalmi rendszer három nagy területet fogott át.

- a hatósági légoltalom (városok, községek közigazgatásának védelmének szervezése),
- Az üzemek légoltalma (I. és II. csoportba sorolva, lehetőleg önerőből),
- lakóházi önvédelem (a légoltalmi liga által önvédelmi jelleggel szervezve).

A rendszer lényege a „lokális védelem” elve volt ami azt jelentette, hogy mindenki a saját területén köteles volt teljes egészében megszervezni, előkészíteni, működtetni és finanszírozni a légoltalmi létesítményeket és szervezeteket. A vármegyéknek korlátozott irányítási és ellenőrzési azaz hatósági jogköre volt.

A polgári védelem létrejötte, tevékenysége a hidegháború időszakában

A háború befejeztével részben a saját légoltalmi, részben a szovjet háborús tapasztalatok kerültek felhasználásra a légoltalom Belügyminisztériumban történő újjá szervezése során. A fejlesztésekre rányomta a bélyegét a hidegháborús készülődés és a termonukleáris háború réme.

Alapvető feladata az állampolgárok felkészítése az élet és anyagi javak oltalmazására, a légitámadások és az egyéb támadó fegyverek által okozott károk felszámolása volt. A háború befejező szakaszában megjelentek a rakéták mint hordozó eszközök.

Az 50-es évek végére a „lokális védelem” elvét felváltotta a „területi védelem” elve, továbbá új feladatként jelentkezett a részvétel a nagykiterjedésű, elsősorban árvízi katasztrófák kezelésében, valamint, ahogy a világon mindenhol az egész országra kiterjedő tömegpusztító fegyverek hatásai elleni védelem megszervezésének szükségessége. Az időszak fő jellemzője a lakosság ki és széttelepítésének- távolságvédelem és az óvóhelyi védelem – mint helyi védelem elvének és gyakorlatának meghonosodása is.

1964-től a feladatrendszer a nemzetközileg elfogadott polgári védelem nevet viseli, egyben az irányítás átkerült a honvédelmi miniszter alárendeltségébe és megjelent új szabályzóként a 2041. minisztertanácsi rendelet, mely részletesen tartalmazta a feladatokat, meghatározta a szervezeti struktúrát, benne a tanácselnökök, vállalatigazgatók, és a hivatásos polgári védelmi szervek felelőségét, és lakossági polgári védelmi szervezetek létrehozását, az állampolgár polgári védelmi kötelezettségét.

Az új feladatrendszer főbb elemei:

- deklarálja, hogy a polgári védelem állampolgári feladat,
- szervezi a lakosság és anyagi javak védelmét, megteremti a túlélés feltételeit, a kárelhárítás és a halaszthatatlanul szükséges helyreállítási feladatokat úgy hagyományos, mint tömegpusztító fegyverek alkalmazása esetén,
- a népgazdaság állóképessége biztosítása (ma: kritikus infrastruktúra védelem...) érdekében felkészíteni és biztosítani a létesítmények (ipar, szolgáltatás, kereskedelem) védelmét,
- megteremteni a közigazgatás rendkívüli helyzetek esetén szükséges vezetésének anyagi és személyi feltételeit,
- a csapások következtében kialakult kárterületeken megszervezni és végezni a mentő, mentesítő és halaszthatatlanul szükséges helyreállítási tevékenységet.

Kialakult az egységes hátországvédelmi rendszer, melyben a polgári védelem mint a lakosság és anyagi javak védelmének megvalósítója meghatározott szerepet játszott.

Sor került a hátország katonai és polgári védelmi feladatait egységes rendszerbe foglaló Honvédelmi Bizottságok rendszere melyek a tanácsokkal együtt mai szóval élve a polgári-katonai együttműködés fő színterei voltak.

Mai terminológiával élve ez nem más mint a Polgári Veszélyhelyzeti Tervezés.

Ez a rendszer az egypártrendszer viszonyai között eredményesen működött, a HB elnökök saját területükön, városi, járási, megyei szinten a rendkívüli állapotot leszámítva meghatározó önállósággal rendelkeztek, a polgári védelmi törzsparancsnokok, bár szakmai irányításukat a PVOP végezete nekik tartoztak számadással.

Nem egyszer hallani, hogy a polgári védelem katonai irányítás alatt állt. Ez nem igaz! A polgári védelem irányításáért ugyan a honvédelmi miniszter volt a felelős, aki ezt a honvédelmi államtitkár útján, a vezérkar közreműködésével – mint adminisztratív szerv – gyakorolta. A végrehajtó pedig a PVOP mint Országos Hatáskörű szerv volt. Az igaz, hogy a hivatásos állomány nagyrészt katonákból állt. A koordináló csúcsszerv pedig az Országos Honvédelmi bizottság volt. Ez a rendszer normál és attól eltérő, például az 1956-os dunai és a 70-es, 80.-as tiszai árvizek és a csernobili katasztrófa hatási kezelése során is jól vizsgázott.

Magyarországon a polgári védelem tehát létrejöttétől fogva polgári irányítás alatt állt, magán viselve a kor millitáns jegyeit, csak úgy mint más pl. a nyugati országokban, ahol a rendszer demilitarizálása már a 70-es években elkezdődött.

Az 1970-es év a magyar polgári védelem életében is fordulatot hozott annyiban, hogy az addigi katonai – műszaki alakulatok átkerültek a megalakuló Hátszágvédelmi Alakulatok Parancsnoksága alárendeltségébe. Innentől kezdve polgári védelem a néhány száz fős hivatásos állományt leszámítva kizárólag a svájci mintára, lakosságból polgári védelmi kötelezettség alapján kijelölt, felszerelt és felkészített szakszolgálati és ún. önvédelmi szervezetekből állt. Ennek létszáma, mintegy 750 ezer fő volt, az összlakosság 7%-a, ami akkor elfogadott nemzetközi norma volt. Ezáltal a polgári védelmi rendszer teljes egészében beépült a közigazgatás rendszerébe, ez által lehetőség nyílt a „civil” társadalommal az addiginál sokkal szorosabb kontaktust kialakítani. Attól tartok, ezen a téren ma is akad tennivaló. Mondom ezt azért, mert, míg addig a tanácselnökök magukénak érezték a polgári védelmi szervezetet és törzsparancsnokot, ma nem. Kevés kivételtől eltekintve test idegennek tekintik az önkormányzati testületben a polgári védelmi kirendeltséget.

A polgári védelem új típusú felfogásának és egyben a katasztrófák elleni védekezésben való aktív részvétel szükségességének felismerése már a 70-es években megtörtént azonban tudatosá igazán csak a Csernobili atomerő művi katasztrófa után vált. Itt egyértelművé vált, hogy nincs vissza út, a polgári védelemnek azonos mértékben kell megfelelni a békeidőszaki és a fegyveres konfliktussal együtt járó veszélyhelyzetek kihívásnak, függetlenül milyen aktuálpolitikai szempontok szerint kialakított struktúrában is lássa el feladatát.

1989-ben a rendszerváltás előestéjén fogadta el az Országgyűlés az 1989. évi 20. törvényerejű rendeletével és tette kötelező érvényűvé hazánkra nézve az 1949. évi Genfi egyezmények I.-II. kiegészítő jegyzőkönyveit, mely a polgári védelmi feladatokról és tevékenységről szól, melyek előtérbe helyezték humanitárius jellegét.

Még ez évben a Miniszter Tanács a 3344. számú Határozatával döntött arról, hogy a polgári védelem, a honvédelem rendszerében elfoglalt helyét és feladatait megtartva, kerüljön a Belügyminisztérium alárendeltségébe. Ezzel a polgári védelem militáns jellegének egyszer és mindenkorra vége szakadt, új ám korántsem könnyebb időszak következett.

A polgári védelem helyzete a rendszerváltástól napjainkig

1990-es országgyűlési és helyhatósági választások után új helyzet alakult ki, mely nem kedvezett a honvédelmi és rendvédelmi szervezeteknek, különösképpen a polgári védelemnek.

Az előző rendszerben készült jogszabályok, hatályukat veszítették, vagy elavultak, végrehajthatatlanokká váltak, újak nem készültek az átmenetet szabályozó törvényekből kimaradtak az érintett szervezetek, ezért úgyszólván figyelmen kívül hagyták ezeket a szervezeteket.

A szervezet átadás-átvétele elnagyolt volt, a HM -nek nem volt érdeke már, a BM-t meg nem igazán izgatta a dolog, hiszen meg akarta szüntetni, de legalább is a tűzoltósággal együtt, annak önkormányzativá tételével egyidejűleg teljes egészében át akarta szervezni. Semmilyen politikai konszenzus nem jöhetett létre, csak úgy mint a hadsereg reform esetében.

Az újonnan megválasztott és hatalomra került politikai elit, de különösen a polgármesterek döntő többségének fogalma sem volt a szervezet lakosság biztonságát érintő szerepéről. Arról miről is van szó, „tanácsadóiktól” kaptak ilyen-olyan rendszerint fals, információkat.

A polgári védelmi hivatásos szervek még léteztek és igyekeztek működni is, a szakszolgálati és önvédelmi szervezetek, mivel a szocialista nagyüzemekre épültek, azzal együtt szűntek meg oszlottak fel, a felszerelések és védőeszközök létesítmények elavultak megsemmisítésre kerültek.

Általános megítélés szerint, a háborús veszély elmúltával, illetve csökkenésével a szervezet léte is megkérdőjeleződött.

A polgári védelemről szóló nemzetközi joganyagot az Országgyűlés elfogadta ugyan, de nem igen tudott, részben ma sem tud vele mit kezdeni.

Önkéntes szervezeteket létrehozni a Délszláv válság által érintett déli településeken kívül, a lakosság hajlandóságának hiányában nem lehetett.

A polgári védelem finanszírozása törvény hiányában teljesen ellehetetlenedett.

A hivatásos állomány státusa, helyzete sem jogilag, sem egyébként nem volt rendezett, és csak 1996-után az új szolgálati törvénnyel mint önálló rendvédelmi szerv rendeződött.

A sorozatos átszervezések (1987, 1990, 1993, 2000.) szó szerint megtizedelték a hivatásos állományt. A képzés akadozott és nem tudta követni a változásokat. Ezáltal a hivatásos állományt, akinek a szemléletmódját erősen befolyásolták a hidegháborús elvek, nem lehetett kellően motiválni, előkészíteni a megváltozott viszonyokra. Nem tisztázódott helyük szerepük, viszonyuk az új közigazgatási rendhez.

Nem tudatosult kellő képen a társadalomban és a civiloldal elfelejtette, hogy a polgári védelem a honvédelem szerves része, csak a katasztrófák elleni védekezésre koncentrált mindenki, ami kapkodáshoz, értelmezési zavarokat idézett elő.

A teljes polgári védelmi rendszer válságba került, vegetált. Változást az Euró-atlanti csatlakozási folyamatok felgyorsulásától lehetett remélni.

1994-ben útjára induló pfp (partnerség a békéért) program ismét ráirányította a figyelmet a polgári védelemre, így a csatlakozási dokumentumban is megfogalmazást nyert az együttműködés szükségessége a polgári védelem területén.

Időközben zászlót bontott a légoltalmi liga jogutódjaként a Magyar Polgári Védelmi Szövetség, mely által intézményesedett a polgári védelem társadalmi oldala is, mely fokozatosan egyre nagyobb sikereket ért el elsősorban a lakosság és ifjúság katasztrófavédelmi felkészítésében.

1996-tól az elfogadott polgári védelmi törvény adta lehetőséggel élve, megkezdődött a korszerű polgári védelmi rendszer kiépítése, mely a szükséges – elégséges védelmi képességek kialakítására irányult, azaz ott jelenjen meg a szervezet, de ott markánsan, ahol arra szükség van, egyben legyen rugalmas, minden helyzetre reagálni képes. Megváltozott a polgári védelmi szervezetek jellege, nem utolsó sorban a nemzeti hagyományokat figyelembe véve, ahol az üzemi és települési szervezetek dominálnak, önvédelmi jelleggel, míg a területi szervezeteknek a segítségnyújtás a feladata, illetve komplex feladatok megoldása, pl. árvízi védekezési komplex műszaki alegységek.

A polgári védelmi törvény egyértelművé tette:

- a polgári védelem ösztársadalmi feladat,
- az állampolgárokkal együtt (közreműködésével) valósul meg,
- a szubszidiaritás elve alapján épül fel és kihangsúlyozza a közigazgatás, az ágazatok, önkormányzatok, a fegyveres és rendvédelmi szervek és az állampolgárok meghatározó szerepét,
- a polgári védelmi tervezés és koordináció végrehajtása meghatározó a veszélyhelyzetek kezelése során.

Az új rendszer alapvető célkitűzése a polgári védelmi szakállomány fokozatos civilizációja volt, mely az alsó szintekről indult. Sajnos ezt idő (újabb átszervezés 2000) már nem lehetett végrehajtani, napjainkban pedig lekerült a napirendről.

A törekvés a civilezés irányába megmutatkozott abban is, hogy a 90-es évek közepétől a magyar különleges mentőszervezetek egyre inkább bekapcsolódtak a nemzetközi segítségnyújtásba, mely az önkéntes mentő szervezetekkel való jó együttműködésre alapult.

A MPVSZ együttműködve új lakosságfelkészítési módszerek kerültek bevezetésre, elsősorban az ifjúsággal való foglalkozás került előtérbe.

Részt vettünk minden jelentősebb ENSZ, NATO pfp, program keretében szervezett gyakorlaton.

Megszervezésre került egy 300 fős Központi Rendeltetésű Mentőszervezet Budapesten, önkéntesekből.

A fentiek ellenére az elmúlt tizenhét év legnagyobb eredménye az, hogy hazánkban visszafordíthatatlanul kialakult egy olyan állami működési mechanizmus és jogrend, mely képes a rendkívüli eseményekre reagálni, olyan szabályzó rendszer alakult ki, melynek

keretében az állampolgárok elfogadják azokat erkölcsi értékeket, melyek az állampolgárok önkéntességen alapuló közreműködését egyetértését feltételezik különböző válsághelyzetek kezelése esetén.

Ezzel együtt jár a felelősség elvén alapuló irányítási rendszer, mely a direkt irányítási rendszert váltja fel, valamennyi résztvevő tudatos felelősség vállalására alapul és feltételezi a közös függőség elvét.

Végezetül a fentiekből kitűnik, hogy a magyar polgári védelem és jogelődje a légtalalom fokozatosan alakult át civil rendszerré. Az átmenetek nem voltak zökkenőmentesek, voltak és vannak visszalépések. Ez a folyamat a 90-es évek közepén felgyorsult, majd 2000 után lelassult. Meggyőződésem azonban, hogy nincs vissza út, a folyamat megálmíthatatlan.

Az átalakulás lényeges momentumát képezték a NATO és EU irányelvek, ajánlások adaptációja, az ott honos terminológiák megismerése, az interoperabilitás megvalósítása.

Ennek volt eredménye egy máig jól alkalmazható törvény kidolgozása, az egységes tervezési rendszer bevezetése, a megfelelő szervezeti struktúra kialakítása, a NATO közös védelmi rendszeréhez, az EU polgári védelmi mechanizmusához való csatlakozás, a részvétel nemzetközi katasztrófa segítségnyújtási rendszerben, az Euró- atlanti válasz-reagálási képességhez való hozzájárulás, csatlakozás az európai nukleáris biztonsági rendszerekhez. ■

DR. FODOR KÁLMÁN

FEJEZETEK A LÉGOLTALOM TÖRTÉNETÉBŐL

Az az óriási veszély, amellyel a légi járművek pusztító fegyverei emberéleteket, anyagi és erkölcsi javakat fenyegetnek, még a korlátlan gazdasági és fegyverkezési lehetőségek között élő, tehát támadásra felkészült hatalmas államokat is a védelem legalaposabb megszerzésére, kiépítésére kényszerítik. Bebizonyosodott, hogy a légi támadások elhárítására már az 1920-as évek végén és az 1930-as évek elején sem volt elegendő egyedül a katonaság harcbevételése, hanem a védelembe be kellett vonni a hátország polgári lakosságát is. A védekezés tehát alapos körültekintést és az ország lakossága részéről nagy felkészültséget követelt. A légoltalom megszervezése, vezetése, irányítása és ellenőrzése a legéletbevágóbb legfontosabb állami feladatok egyikévé vált. Ez a felismerés világszerte olyan általános jelenséggé vált, hogy az évszázad harmadára a világ 51 államában hoztak lég és gázvédelmi törvényeket, amelyek minden - emberre, nemre és korra való tekintet nélkül - vonatkoztak és őket így ezáltal kívánták az országos légvédelem szolgálatába állítani.

A LÉGOLTALOM KIALAKULÁSA A VILÁG VEZETŐ ORSZÁGAIBAN

1. Az Amerikai Egyesült Államok: a földrajzi, a politikai és a gazdasági helyzeténél fogva a légitámadásokkal szemben elég könnyen védhető, hiszen egyrészt két oldalról óceán veszi körül, másrészt a hatalmas gyáripára az aktív légvédelem részére minden korszerű támadó és védő eszközt szinte korlátlan mennyiségben állíthat elő. A mai repülőgépek nagy hatósugara miatt azonban mégsem érezhette magát teljesen biztonságban. Ezért a felső szintű politikai és katonai vezetés szükségesnek látta az ország légoltalmának a megszerzését. Ennek egyik ilyen megnyilvánulása volt, hogy a nagy vállalatok és az ipartelepek alkalmazottai bizonyos időközönként légvédelmi és gázvédelmi gyakorlatokat hajtottak végre.

2. Angliában 1911-ben fogalmazódott meg először a légoltalom fontosságának a bevezetése. A kormány 1935-ben határozta el, hogy valamennyi polgárát gázálarccal látja el. Ezt megelőzőleg már megtörtént a légvédelem polgári részének megszerzése, amely szerint Angliát fő- és alkörzetekre osztották. Minden körzet, csoport és lakóház óvóhelyét kijelölték. Gondoskodás történt arról is, hogy a körzetek és a csoportok élelmezésében zavar ne álljon elő. Az Eastworthban felállított gázvédelmi főiskolákon légoltalmi oktatókat képeztek ki, amelyeken nőket és férfiakat is tanítottak.

3. Franciaországban a légoltalmat a belügyminiszter 1931-ben kiadott rendelete alapján szervezték meg. A francia légoltalmat a megyék és a városok szerint építették fel. A légvédelmi követelményeknek megfelelő építkezési szabályok betartására igen nagy gondot fordítottak. A minta alapjául a párizsi katakombákat vették alapul. Az így készült óvóhelyekről 1936-ban könyv is megjelent. A lég és gázvédelmi tanfolyamokon az oktatást és a kiképzést szakavatott tisztek végezték.

4. Japán, bár légi támadások elleni védekezés szempontjából földrajzilag aránylag kedvező fekvésű, mégis már az 1920-as évek közepe óta folytatta az előkészületeket a jövő légi háborújára. A légvédelmi gyakorlatokat 1933-ban tették kötelezővé minden állampolgár számára. Már az elemi iskolákban tanították a gyermekeknek a légoltalmi és a gázvédelmi ismereteket. A japán légvédelmi bizottsága kötelezte a gyáripárosokat, hogy ne csak a légoltalmi és gázvédelmi gyakorlatokat tartsanak a munkásoknak, hanem egyes hadi szempontból fontosabb iparágakban szoktatták az alkalmazottakat ahhoz is, hogy gázálarcban dolgozzanak. A légvédelmi törvény kötelezte a nagy üzemeket nagy méretű óvóhelyek építésére is. Az új gyárakat és áruházakat például csak a legújabb légvédelmi szempontok szerint építhették meg.

5. Lengyelországban már 1923-ban megalapították a légoltalmi és gázvédelmi szövetséget, amely azután a Légvédelmi Ligával egyesült. A légoltalmat már az iskolákban is tanították. A közbiztonsági szervezet, a tűzoltókat, a közlekedési vállalatok alkalmazottjait, a légoltalmi segédosztagekat már teljesen kiképezték a légoltalomra. A nagyobb lakott helyeken, városokban az új épületek a légvédelmi követelmények szerint épülhettek csak. Lengyelországban olyan nagy súlyt helyeztek a lakosság oktatására, hogy a légoltalom megismertetése érdekében egy vasúti szerelvényben légvédelmi kiállítási anyagot helyeztek el és azt a mozgó kiállítást végig vitték az egész országban.

6. Németországban a légoltalmat az 1933-ban létesített „Reichsluftschutzbund” szervezte meg. A német lakosság fegyelmezettsége megkönnyítette a légoltalmi ismeretek elsajátítását, az előkészületek pontos elvégzését és a védelmi intézkedések gyors végrehajtását. Az 1930-as évek közepére Németországot olyannak lehetett tekinteni, mint amely állam területén a légoltalom az európai országok között a vezető helyen áll. A légoltalom irányítása a légierő (Luftwaffe) főparancsnok Hermann Göring birodalmi marsall hatáskörébe tartozott.

7. Olaszországban a légoltalom előkészítését az olasz hadügyminisztérium egyik – külön erre a célra felállított – alosztálya végezte. Valamint külön alosztály szervezte meg a kikötők és kikötővárosok polgári lakosságának a felkészítését az elkövetkezendő légi háborúra. Az országban intézkedések egész sora foglalkozott a műemlékek és a történelmi emlékek védelmével. A légvédelmi rendeletük a végrehajtási utasításában hangsúlyozta, hogy különösképpen gondoskodni kellett arról, hogy egy esetleges háborúban az olasz föld hatalmas múltjának több ezer éves emlékeiben kár ne essék.

8. Még Svédország is, amelynek területén 100 év óta nem dúlt háború, szükségesnek látta, hogy a saját légoltalmát kiépítse és a lakosságát a védekezésre kiképezze.

Kissé részletesebben kívánom kifejteni a Szovjetunióban létrejövő légtalmi szervezetek és intézmények erősödését, ténykedését, mivel a II. világháború kimenetele szempontjából, valamint az európai nagyhatalmi gazdasági-katonai erejénél fogva meghatározó szerepet játszott az ország.

9. A Szovjet Köztársaságban a lakosság légitámadástól való oltalmazásával kapcsolatos rendszabályokat **1918. március 03-tól** hajtották végre, amikor a német légi-erő Petrográdot bombázta. A Szovjetunió Legfelsőbb Népgazdasági Tanácsa 1925-ben, a légi-erő fejlesztésével összhangban, rendeletet adott ki, amely szerint 500 km-es határövezetben a helyi igazgatási szervekre és intézményekre hárult a lakosság és a népgazdasági objektumok oltalmazásával kapcsolatos, számos műszaki-technikai rendszabályok megszervezése és végrehajtása. A Szovjetunió Munka és Védelmi Tanácsának határozatában – amelyet 1926-ban fogadták el – intézkedéseket hozott a közlekedési útvonalak légtalmi-vegyivédelmi szolgálatának a megszervezéséről. A következő évben 1927-ben a Munka és Védelmi Tanácsa határozatában megerősítette és elfogadta **„A Szovjetunió területe légtalmi-vegyivédelmi szolgálatának megszervezéséről”** szóló rendeletet, amely a fontos hadászati körzetek, repülőterek, vasúti és légi-közlekedési létesítmények, híradóeszközök, üzemek, gyárak, fontosabb katonai bázisok stb., valamint nagyobb települések védelmének megerősítését célozta. Az 1920-as évek utolsó harmadában az ország egész területe veszélyeztetett határövezetekre és a hátszázgra tagozódott.

A legfontosabb rendszabályokat és építési komplexumokat először a veszélyeztetett övezetekben hajtották végre, vagyis a Szovjetunió nyugati határán. A nagyvárosokat légtalmi központként jelölték ki, amelyek kerületekre, majd kisebb területű szakaszokra, végül pedig a kiemelten fontos objektumokra tagolódtak. A légtalmi központ parancsnokának kinevezési joga a Honvédelmi és Haditengerészeti Népbizottság hatáskörébe tartozott. Mindez azt is jelentette, hogy a legfelsőbb katonai vezetési szinten kiemelten kezelték a veszélyeztetett területekre a képzett parancsnokok kinevezését.

Az ország légtalmának, vegyvédelmének megerősítéséhez aktívan járult hozzá az
1924-1925-között a Vegyvédelmi és Vegyipari Baráti Társaság /DOBROHIM/,
1925-1927-között a Repülésügyi-Vegyészeti Társaság /AVIAHIM/,
1927-1948 között az /OSZOAVIAHIM/ végezte.

A lakosság között aktív egészségvédelmi munkát végzett a Szovjet Vörös kereszt és Vörös félhold Társaságainak Szövetsége. A Szovjetunió légtalmával kapcsolatban az első határozatot 1928-ban fogadták el. A lakosság tömeges légtalmi és vegyvédelmi kiképzésében jelentős szerepet játszottak városi légtalmi gyakorlatok, a légtalmi hetek, hónapok.

1928-tól több nagyvárosban, mint: Moszkva, Leningrád, Kijev, Minszk stb. A Honvédelmi és a Haditengerészeti Népbizottság irányításával szerveztek a lakosság légtalmával és vegyvédelmével kapcsolatos szakkiképző tanfolyamokat. Több ezer bomba és gáztámadás elleni óvóhelyet épült ezekben az évtizedekben. A lakosság ellátása érdekében 3,5 millió gázlarcot osztottak szét. Intézkedéseket hoztak a fontos objektumok álcázása, a városok fényálcázása és a lakosság értesítése érdekében.

Az 1930-as években a központosított légoltalmi rendszer kialakításával kapcsolatban a Szovjetunió Népbiztosok Tanácsa 1932. október 04-én határozatot hozott a légoltalom korszerűsítéséről. Létrehozták az ország légoltalmát, ami a légvédelem szerves részét képezte. A helyi légoltalom rendszerét központilag a Honvédelmi és Haditengerészeti Népbiztosság 1934-től pedig a Szovjetunió Honvédelmi Népbiztossága a Légvédelmi Csoportfőnökségen keresztül, a katonai körzetek területén pedig a körzetparancsnokok irányították.

A veszélyeztetett övezetekben kijelölték a légoltalmi központokat és a légvédelmi objektumokat. A légoltalmi központ parancsnokává többnyire a légoltalmi egység parancsnokát nevezték ki. A katonai körzetekben a polgári hivatalok és társadalmi szervezetek képviselőiből légoltalmi együttműködési bizottságot hoztak létre.

Fokozatosan kialakultak a helyi légoltalom szervezetei és erői. A nagyobb városokban a helyi légoltalom állandó szakalegységekkel, egységekkel és önkéntes szervezetekkel működött. Az önkéntes szervezetek kerületekben, üzemekben objektív osztágot, minden házkézelőségnél légvédelmi csoportot hoztak létre. Üzemekben és intézményekben, minden 300 főre, házkézelőségenként pedig 200 főre 15 szakember jutott.

A kerületi osztagok állományába: tűzoltó, gázmentesítő, egészségügyi, mentesítő és helyreállító, rendfenntartó, óvóhely-kiszolgáló, valamint egészségügyi részlegek tartoztak. Az önkéntes osztagok is hasonló részlegeket alakítottak de kisebb létszámban. Az osztagok a kerület rendőrség parancsnokának, az objektum osztagok az objektum légoltalmi parancsnokának voltak alárendelve.

A lakosság oktatását és a szakalakulatok kiképzését a légoltalom rendszerének létrehozásától a Szovjetunió Honvédelmét, Repülésügyét és Vegyészettét Támogató Társaságra bízták.

A légoltalmi szervezetekre háruló legfontosabb feladatok a következők voltak:

- óvóhelyek építésének megszervezése,
- az alagsori helységek e célra történő alkalmassá tétele,
- a parancsnoki és figyelőpontok építése,
- egyéni védőeszközök felhalmozása,
- a híradó és értesítési eszközök fejlesztése,
- a városok fényálcázásának biztosítása,
- az üzemek légoltalmi objektumok üzemképességének fokozása,
- az ellenséges repülőek támadásának viszonyai között a mentési munkálatok megszervezése és végrehajtása,
- a fel nem robbant lőszer, gránátok hatástalanítása stb.

1937. június 20-ai „Moszkva, Leningrád, Baku, Kijev légoltalmáról” szóló rendelettel a helyi államhatalmi szervek nagyobb önállóságot kaptak.

A Szovjetunió Népbiztosok Tanácsának 1940. október 07-i rendeletével a légoltalom irányításával a Szovjetunió Belügyi Népbiztosságát bízta meg, amelynek szervezésében létrehozták a Légoltalmi Főcsoportfőnökséget.

A háború kezdetére az állampolgárok milliói kaptak légoltalmi és vegyvédelmi kiképzést: az üzemekben több mint 25.000 szervezet, a légtalomban kezelésében több mint 30 millió gázálc volt felhalmozva. A városokban és az üzemekben sok óvóhely és fedezék épült.

A szovjet terminológia szerint a légtalomban: a helyi igazgatási szervek által eszközölt, a lakosság és a népgazdasági objektumok légitámadástól való oltalmazására, az ellenes légitámadások következményeinek felszámolására, valamint az ipari üzemek, a közlekedés, a kommunális gazdálkodás, stb. legkedvezőbb munkafeltételeinek megteremtésére irányuló rendszabályok rendszere.

Összegzésként megállapítható, hogy számos országban a lakosság, a városok és az ipari üzemek légi ellenségtől való oltalmazása első alkalommal az első világháború éveiben valósult meg.

A légtalomban rendszabályok előkészítésére, az 1930-as években már nagy gondot fordító államokban, rendszeres légvédelmi gyakorlatokat tartottak. E gyakorlatoknak egyik ilyen mozzanata volt a lakosság felkészítése az elsötétítési gyakorlatok végrehajtása. Az ilyen gyakorlatok megtartásának időpontjáról a lakosságot hirdetések útján értesítették. Megtanították a lakosságot arra is, hogy az elsötétítési gyakorlatok alatt miképpen viselkedjenek. A külföldi gyakorlatok tapasztalataiból két példát említek meg:

1935. május 14-ről 15-ére virradó éjszaka **Párizs XVI. kerületében tartottak elsötétítési gyakorlatot. A gyakorlat hajnali 2 óra 30 perckor vette kezdetét.** Szirénák és a rendőrség jelzése verte fel a lakosságot álmából. A lakossággal mindenféle világítást eloltattak. Előzetes hirdetésekben a magánlakások csökkentett megvilágításáról viszont nem intézkedtek. Minden forgalmat szüneteltetni kellett. Csupán betegekhez siető, hatósági bizonyítvánnyal ellátott orvosok közlekedhettek. A gépkocsik lámpáit el kellett takarniuk kék posztóburkolattal. Az elsötétítő gyakorlat hajnalban 3 órakor ért véget.

Az 1937. év március 19-én Berlint is elsötétítették. A hirdetésekkel előkészített lakosság nagy érdeklődéssel igyekezett a gyakorlat sikerét előmozdítani. A házakban és a lakásokban a világítás szabályozását a házfelügyelőkre, illetve a lakástulajdonosokra bízta. A rendelkezések megkövetelték, hogy házakból a legkisebb fény se szűrődjék ki az utcákra. A házakban e szerint a lakosság szükségleteinek megfelelően világíthatott, de áruvilágításnak nem volt szabad a repülőellenőrzés szemébe ötni.

A közvilágítással végzett gyakorlat két részre oszlott. 22 órától 23 óráig szükségvilágítással kísérleteztek. Ez alatt az idő alatt Berlin 60 000 gázlámpájából 22 órakor 56 000 lámpa egy csapásra elaludt. A világító 4 000 lámpa tehát az összes gázlámpának már csak 6-7 %-át képviselte.

Huszonhárom órakor aztán a gázgyár lámpagyújtogatóinak szorgos tevékenysége következtében még ennek a 4000 lámpának a nagy része is kialudt. Csupán 910 tompított, illetve burkolt fényű jelzőlámpa maradt üzemben. Az üzemben maradt lámpások az egésznek csupán pár százalékát tették ki. Berlinre teljes sötétség borult.

A jelzőlámpákat ernyőkkel, kék üvegharangokkal, illetve kék szövetanyaggal fedték be, úgyhogy ezek csak éppen az irány jelzésére voltak alkalmasak, szembeötülő fényt azonban nem vetettek. 24 órára a német főváros megint teljes éjjeli megvilágításban tündökölt.

A németek ezzel az elsötétítési gyakorlattal elérték mind azt, amit első kísérletüktől csak elvárhattak. Most a világító üzemeik is már arra törekedtek, hogy a szükségvilágításra és arról a teljes elsötétítésre való átmenetnél a gázlámpák eloltását is központilag, automatikus kikapcsolókkal végezhessék el.

A német szakvélemények szerint az elsötétítő gyakorlatoknak azonban ez a fent említett semmiképpen sem lehetett a célja hiszen például a sötétség óráiban is voltak a kórházaknak gyors sebészi beavatkozást igénylő betegek, sebesültjei. Kelltek tehát egy jó belső világítás. A munkahelyeken sem állhatott meg a munka. A legfontosabb forgalomnak és a hírváltásnak is fennakadás nélkül kellett a feladatát ellátnia. Mindezekért az igen egyszerű radikális és központilag intézett fénykioltást nem tartották helyes rendszabálynak. Ezért minden figyelmüket az épületek fegyelmezett elsötétítési rendszabályaira és az elsötétítést előkészítő műszaki rendszabályokra fordították.

A történelmi Magyarország területén – **Fiume és környékének 1916. évi olasz bombázását követően, a bécsi „közös hadügyminiszter” hasonló tartalmú rendeletét követően – 1917 áprilisában jelent meg a honvédelmi miniszter rendelete a „a léghárómű elhárító szolgálat” föllállítására „a Monarchia azon részein, amelyek nem tartoznak a hadra kelt sereghez”**. Budapesten 1917-ben jelentek meg az első falragaszok, amelyek fölhívták a lakosság figyelmét az alapvető védekezési, magatartási szabályokra, módszerekre. „Bár Budapest messze van a harcterektől – de azért célszerű minden eshetőségre készen lenni!”. A továbbfejlődést azonban megakasztották a háború után **a trianoni békediktátum előírásai és az ország rendkívül nehéz gazdasági helyzete**.

A múlt század harmincas évei azonban előrevetítették egy jövőbeni háború lehetőségét. Egyre sürgetőbbé vált a lakosság önvédelmét, az állam, a közigazgatás védelmi feladatait megszervező, irányító és végző szervezet létrehozása. Ez volt az **1935. évi törvény célja**.

A honvédelmi miniszter végrehajtási utasítása 1936, augusztus 6-án jelent meg, amely szabályozta a részleteket. Ezzel kialakultak a fejlesztés, a munka keretei és azonnal nyilvánvalóvá vált, hogy a légoltalom – miként a polgári védelem is – nem azonos azzal a néhány száz vagy ezer függetlenített, csak e feladattal foglalkozó emberrel, akik közvetlenül tervezik, szervezik, irányítják a lakosság, az anyagi javak védelmével kapcsolatos munkákat. Ennél lényegesen több. A légoltalom, a polgári védelem az egész országot átfogó és a honvédelem rendszerében magvalósuló szervezet, feladat és intézkedési rendszer.

A hazánkat körülvevő környező államok is gondoskodtak a lakosságuk légoltalmi védelméről, sőt több városban már rendszeresen tartottak légvédelmi gyakorlatokat.

Az elmondottakból megállapítható, hogy a légvédelem és az ezzel kapcsolatos légoltalom megszervezése az 1930-as évek közepére már majdnem minden európai államban a lakosság háborúra való felkészítése szempontjából fontossá sőt majd nemhogy létkérdéssé vált.

A légtalomról szóló elvek fontosságát hazánkban a vezető európai államokhoz viszonyítva mint láttuk néhány év késéssel követték a gyakorlati megvalósítás első lépései. Azt azonban le kell szögeznünk, hogy a késések okai nem politikai természetűek voltak, hanem mindinkább pénzügyi problémák miatt marasztalható el a légtalom bevezetésének a gyakorlati megvalósítása.

Magyarországon a légtalom kiépítésének az elgondolásai és annak üteme a kor színvonalát tekintve alapvetően a német és az olasz és részben a francia mintát követte.

E „minta” lényege az volt, hogy az úgynevezett hatósági (vagyis az állam által irányított) és a társadalmi légtalmi szervezeteket egymásra építve, egymást követve hozták létre. Hazánkban a hatósági légtalom kiépítésére vonatkozó jogszabály először 1935-ben jelent meg.

A lehetséges háború veszélyének felismerése szülte a hatósági légtalom megalakítását előíró, a légvédelemről szóló **1935. XII. t. ct.** illetve az ennek a végrehajtására kiadott jogszabályt, a **„Légtalmi utasítást”**.

A törvény előírta, hogy „minden a 14. életévét betöltött magyar állampolgár 60. életévéig, nemre való tekintet nélkül, légtalmi kötelezettség alá esik. Beosztható légtalmi szolgálatra, és kötelező, hogy kiképzésen, gyakorlaton vegyen részt. Ennek érdekében meghatározott időre mozgási szabadsága korlátozható és különféle rendelkezések végrehajtására kötelezhető.”

A törvény meglehetősen drákói büntetőszankciókat is előírt. A 6. §. kimondta: „aki légitámadás alatt, vagy veszélye esetén gondatlanságból megsérti a hatósági rendelkezéseket, 5 évig tartó, aki szándékosan, 15 évig terjedő fegyházzal büntethető. Az államérdek súlyos megsértése esetén pedig halálbüntetéssel sújtható.”

Pontosan meghatározták a légtalom fogalmát, feladatát és vezetési rendszerét. A légtalom a hátország légitámadások elleni szükséges védelmi lehetőségeket előkészítő és a légitámadások erkölcsi és anyagi javakat fenyegető káros hatásai elhárító szervezet.

Meghatározták a légtalom feladatát is, amely a következőket tartalmazta: a „légitámadások pusztító hatásait csökkenteni képes létesítmények (óvóhelyek, vezetési pontok) építése, üzemeltetése, egyéni védőeszközök, egészségügyi, műszaki, tűzoltó felszerelések beszerzése, az építési, tűzvédelmi szabályok, előírások érvényre juttatása. A légtalmi segélyosztatok megszervezése, felszerelése, kiképzése. A lakosság riasztása.”

A légtalom fontossága

Az 1930-as években Európa szerte különféle elméletek születtek a jövő háborújáról. A sok nézet különbözősége ellenére közös vonást mutatott abban, hogy a háború módja, jellege és képe az elmúlt háborúkkal szemben teljesen meg fog változni. Ebből ízelítőként leggyakrabban az 1930-as években lezajlott Távol-Keleti és a spanyol háborút hozták fel mintául. A külföldi államok óriási összegeket költöttek különösen a repülőhadcseregeik és

a légoltalom fejlesztésére. A légi fegyvernem újabban külön haderővé fejlődött, amely önálló feladatok végrehajtására volt már képes a harcvonaltól mögött, tehát a hátszág területén is. Elmúltak azok a háborúk, amelyben kizárólag a szárazföldi és a tengeri haderők vívták meg egymással a döntő ütközetet, miközben a hátszág lakossága többé-kevésbé nyugodtan élte a korábban megszokott életét, a gazdasági élet pedig aránylag zavartalanul működött az adott térségben illetve az anyaországban.

A technika fejlődése lehetővé tette, hogy a repülőket felhasználhassák háborús célra, sőt a repülők helyes alkalmazása nagy befolyással bírt már a hadviselésre, de még a döntés kikényszerítésére is. Ha tekintetbe vesszük, hogy a repülőgépek a vizsgált időszakban 1000–1500 kilométer távolságra tudtak már elrepülni és onnan visszatérni leszállás nélkül, valamint azt, hogy 500-1000 kg hasznos súlyt képesek voltak szállítani – amely súly lehetett bomba, fegyver, ember, hadianyag. Ha a repülőgépek 300–500 km/óránkénti sebességét tartottuk a szemünk előtt, akkor nyilvánvalóvá vált a politikai és a katonai szakemberek előtt, hogy nagy lehetőség nyílt a katonai repülőgépek alkalmazásával a légi óceán meghódítására.

A korszerű légierők legfontosabb feladatai az ellenséges anyaországban: a termelés megbénítása, a hadsereg részére szükséges utánpótlás megakadályozása és a lakosság erkölcsi erejének és ellenállóképességének a megtörése.

A légoltalom megszervezésekor mindenképpen figyelembe kellett venni azokat a legfontosabb újonnan megjelenő elveket, rendszabályokat és veszélyhelyzeteket, amelyeket a légierő tömeges megjelenése jelentett azokban az időkben a szárazföldi objektumokra.

A korabeli katonai szolgálati szabályzatok igen erőteljesen foglalkoztak a légierő megjelenésének veszélyeivel. A légierő tömeges alkalmazásának legfontosabb mozzanatait, veszélyeit a következőkben látták:

Az első teendőjük lesz a repülőkötelékeknek hadüzenetkor vagy még azt megelőzően az ellenséges hadsereg mozgósítását megzavarni, késleltetni és az országban pánikot kelteni. Ez esetben a támadási célok: a laktanyák, a katonai anyag, – felszerelés – és lőszer-raktárak, valamint az állami élet főbb központjainak a légi felderítése, azok támadása, pusztításai lesznek. Ugyanekkor a repülőegységek a legveszedelmesebb ellenfelüket az ellenséges légierőt is támadják. A repülőgépeket lehetőleg még a földön, felszállás előtt vagy hangárjaikban megsemmisítik, az üzemanyag tárolókat és a repülőtereket pedig pusztítják, tönkreteszik.

A következő feladatot képez a hadsereg utánpótlásának, azok erőforrásainak megsemmisítése, amelynél a legfontosabb támadási célok a következők: katonai objektumok, hadiipartelemek és hadiipari üzemek, valamint más hadianyag előállítására alkalmas ipartelemek és gyárak bombázása rombolása.

Amikor az ellenséges hadsereg már megkezdte a felvonulását a legfontosabb a megzavarása és a késleltetése, amely elsősorban: közlekedési vasúti pályaudvarok, teherpályaudvarok, vasútállomások, vasúti hidak, alagutak, közutak és hídjaik, villamosított erőművek és telepek szétrombolásával érhető el. Ezek mind-mind érzékeny célpontjai a hadsereg felvonulásának és a hátszág zavartalan mindennapi működésének.

A hadsereg utánpótlásának a megzavarását és a megbénítását folytatják a repülőkötelékek, akik támadásukat kiterjesztik az adott ország „védelemének,” hátszágának a mélységében lévő azon ipartelepekre is, amelyek nyersanyagot termelnek, állítanak elő vagy dolgoznak fel. Végeredményben a termelés folytonosságának a megbénítása a főcél, mert ez úgy a küzdő hadsereget, mint az anyaország lakosságát is súlyosan érinti.

Céljuk ezen kívül az anyaország életének, mindennapjainak a megbénítása a lakosság erkölcsi erejének, küzdeni akarásának, vagyis ellenálló képességének a letérése. Ennek elérésére „hálás célok” vagyis különösen veszélyeztetett objektumok a következők: a villany, a gáz- és vízierőművek és -telepek, az ipari, élelmezési központok, valamint az oktatási, az igazgatási, az állami és a politikai központok megsemmisítése.

Gondoljunk arra, hogy a sok és meg-megismétlődő repülő-támadások milyen nagy károkat okozhatnak az ország gazdasági vérkeringésében. Vegyük azt figyelembe, hogy a világításban és vízszolgáltatásban milyen nagy zavarok állhatnak elő. Az objektumok pusztításai során megbénul a közlekedés, akadozik az élelmiszer ellátás. Végül is a sok szenvedés és a nélkülözés, az állandó rettegés teljesen felmorzsolja a lakosság idegeit.

Mindezekből következik, hogy a jövő háborújából mindenkinek ki kell vennie a maga részét. Éppen ezért fel kell készülnünk a légitámadásokkal szemben.

A légitámadások megakadályozása, illetve megnehezítése elsősorban katonai feladat (légvédelmi feladat). A katonaság azonban a légitámadásokat teljesen kivédeni nem tudja, ezért szükséges **olyan védekező intézkedések foganatosítása, illetve védelmi berendezések létesítése, amelyek a légitámadások hatását csökkentik. Erre a feladatra szakosodott a légoltalom. A légoltalom végrehajtása pedig a lakosság feladata, sok más szervezettel együttműködve.**

Már békében el kell sajátítani azokat a fogásokat és módszereket, amelyek megmutatják, hogy miként kell védekezni a légitámadás esetén. Mindent el kell követni annak érdekében, hogy a védettségünket kiépítsük, nehogy védtelenül ki legyünk szolgáltatva a légitámadásoknak. A védekezés lehetőségével és módjaival foglalkozik a légoltalom. Önmagunknak kell gondoskodnunk a védelmünkről. Saját védelmünkről: nőknél, gyermekeknek, időseknek és magatehetetlenek a védelméről. Az európai országok többsége a két világháború közötti évtizedekben hatalmas összegeket és ráfordításokat fordítottak a saját országuknak, a légoltalmának a további fejlesztésére, bővítésére.

Egy adott ország légoltalmának a kiépítését egy szükségszerű kényszer szülte és hozta a napvilágra. Alapvető kényszerítő ok egyik elemeként meg kell említeni azt a tényt, hogy az I. világháború időszakában megjelent egy olyan új fegyvernem, amely gyors ütemű fejlődésével megváltoztatta a korábban megszokott háborúk és harc eljárások lefolyásának egész sorát. **Ezen új fegyvernemek egyike a légierő volt,** amelynek a megjelenése az európai, az ázsiai és az amerikai földrész vezető országaiban nagyon rövid idő alatt vált tömegessé. A repülőgép megjelenése és annak harci alkalmazása, harc bavitése mind a támadó és a védő fél hadsereginek részéről egyaránt egy a korábbinál teljesen újabb harc eljárások kidolgozását tették szükségessé. A több tényező között megemlíthető, hogy most már nem csak a harctéren nézett egymással „farkasszem” a két fél, hanem az új

fegyvernem megjelenésével már az adott hátország polgári lakossága is – az első lépésben harcoló katonai alakulatokkal majdnem egyidőben – ki lett téve a másik fél pusztításainak és rombolásainak. Ez pedig egy új technikai eszköznek a légtérben való tömeges megjelenését tette lehetővé, ami nem más, mint a repülőgép, harci repülőgépek részvétele a harctéren és a hátországban egyaránt. **Ebben az időben fogalmazódik meg az országok részéről a „Légoltalom” kiépítésének a szükségessége.**

Abban a korban, mint az új „jelenséget” a szerző két szempontból kívánja megközeleltetni. Egyfelől: a támadó fél hadseregében a légierők játszották az egyik meghatározó szerepet a váratlanság tekintetében.

Másfelől: az adott ország védelme szempontjából, a hátországban a hadsereg saját légierői mellett a légvédelmi tüzérség és a „légoltalom” vált a meghatározó tényezővé – a polgári lakossággal együttműködve. A támadó fél részéről a váratlanságot többek között a harci repülőgépek képviselték.

LÉGOLTALOM A HÁTORSZÁGBAN

A huszadik század harmincas éveinek második felében a kis-antant országok (Csehszlovákia, Románia, Jugoszlávia) elleni háborúval számolt a magyar hadvezetés. Tehát ezeknek az országoknak a légierői által ledobott bombák hatásai ellen kellett védekeznie a hátországnak. Ezért vált szükségessé, hogy a lakosságot a védekezés körülményeiről és módzatairól felvilágosítsák. Ezt a kiképzések sora követte. Végeredményben az a cél, hogy a lakosság már a békében kellő mértékben és a megfelelő tudás birtokában felkészüljön a légitámadásokkal szemben.

A légoltalom kérdéskörének egy másik oldalát, aspektusát kívánom megvilágítani, mégpedig a védők oldaláról, úgy, hogy milyen intézkedések történtek abból a szempontból, hogy az ország légterét és a földi ipari, gazdasági létesítményeit, középületeit azok épületeit és nem utolsó sorban a HM. és a BM. minisztériumokat, valamint azt, hogy a polgári lakosságot, hogyan védjék és miképpen készítették fel ezen házakat és az ott lévő „dolgozó vagy lakó” személyeket egy elkövetkezendő háború esetére.

Ennek megfelelően a kiképzések keretében a lakosság megtanulja és elsajátítja a légoltalommal kapcsolatos általános tudnivalókat, a tűzoltó, a műszaki, a gázvédelmi és az egészségügyi ismereteket. Mindezt olyan mértékben, amennyire a légitámadások esetén ezekre szüksége van.

Légi veszélyeztetettség

A következő -esetleg bekövetkező- háború esetén az ellenséges katonai repülőgépek szállítják az anyaországba a romboló, gyújtó és gázbombák tömegét. Ezzel kapcsolatban új fogalommal kellett megismerkedniük az 1930-as években a katonai szakértőknek és a polgári lakosságnak: ez pedig a légi-veszélyeztetettség kérdése volt.

Általában megállapítható, hogy az ország légi veszélyeztetettsége annál nagyobb, minél több a határ közelében települt ipartelep, minél több nagyváros van a határ mentén, minél központosítottabb a közigazgatás és a szellemi élet, az ipar és a kereskedelem, minél zsúfoltabb a városok építkezése, minél kevesebb a légvédelmi tüzérség ereje és a fegyvereinek a határfoka, „hatékonysága”, valamint az a meghatározó, hogy mennyire korszerűek a hadsereg vadászrepülő erői, egységei. Végül minél kisebb az ország légoltalmi felkészültsége annál sebezhetőbbé válhatnak a másik fél támadó légiflottájával szemben.

Fontos tényező továbbá az a körülmény, hogy a szomszédos államok milyen mérvben fegyverkeznek és milyen politikai kapcsolatban állnak egymással.

Az elmondottnál fogva könnyen megállapíthatjuk, hogy az ország légi veszélyeztetettsége igen nagy. A legnagyobb egész Európában, mert a felsorolt hátrányos tényezők mindegyikének teljes mértékben megfelel.

Az ország ipara és kereskedelme teljesen központosított, a nagyobb ipartelepek zöme pedig a határ közelében fekszik. Úgy mint: Ózd, Diósgyőr, Salgótarján, Bánhida, Sopron, Pécs, percek alatt repülőgépekkel elérhetőek a határszélről. Nagyobb városaink zöme mind a határ mentén települt illetve annak közelében egy 30–60 km-es sávon belül található. Budapesten van összpontosítva az ország iparának és kereskedelmének a zöme, ide fut be és innen indul ki a vasútvonalak túlnyomó többsége. Zsúfoltan épült ki a főváros a XIX. és a XX. század fordulóján, a területén és a környékén működnek az ország jelentős ipartelepei, gyárai, üzemei, országos ellátottsággal bíró kereskedelmi központjai, minisztériumai, mindezek igen érzékeny célterületet jelentenek a légitámadások esetén. Ide van összpontosítva a közigazgatás és a közgazdaság minden jelentősebb szerve, hivatala, hatalmas épülettömbökben, amelyek az amúgy is túlságosan beépített központi városrészek légi érzékenységét a legfelsőbb határig fokozták. Különösen akkor, ha figyelembe vesszük azt a körülményt, hogy az eddigi – többségében a századfordulón történő – építkezések a bombákkal szemben vajmi kevés védelmet nyújtottak. Ilyetén kedvezőtlen adottságok nagyrészt a vidéki városainkra is érvényesek.

Budapest, ami az ország szíve, a Csehszlovákia határától légvonalban 40 km-re fekszik. A Duna úgy szeli át, hogy talán még a legsötétebb éjjelen is célhoz vezeti az ellenséges bombázó gépeket. A Főváros a trianoni északi határtól 5-6 perc alatt, Miskolc és Bánhida 4-4 perc alatt, a Balaton 8 perc alatt, Debrecen és Pécs 5-5 perc alatt, Szeged 1 perc alatt, Székesfehérvár 9 perc alatt elérhető repülőgéppel. Budapest a keleti határtól: 26 perc alatt, a déli határtól: 23 perc alatt érhető el. Az ország kelet-nyugati irányban mintegy: 50-60 perc alatt, észak-déli irányban: 25-30 perc alatt átrepülhető.

A légvédelmi tüzérség korszerűségben a középmezőnyben foglalt helyett, nemzetközi összehasonlításban és a kiképzettségben az elsők között állt, de sajnos, a „szegénység” nem engedte meg azt, hogy hatalmas légvédelmi tüzérséget tarthasson fent a hadsereg. A trianoni békeszerződés is erősen leszűkítette az ország és a hadsereg fejlesztésének a mozgásterét.

A repülő fegyvernem tartástól a békeszerződés eltiltotta az országot és a hadsereget.

Nyilvánvaló tehát, hogy **a légtalalom kiépítése terén mindent el kellett követnie** az illetékes minisztériumi szervezeteknek és hatóságoknak. Az, hogy ki legyen építve a megfelelően működő légtalalom, mert ellenkező esetben az ország ellen intézett légitámadás felbecsülhetetlen károkat okozhat. Ezeket a gondolatokat sugalmazták az 1930-as években megjelenő szakirodalmak, szakajtók és a szigorúan bizalmas vezérkari, miniszteri direktívák, rendeletek, parancsok és szabályzatok, melyek alapján állítottam össze a fentebb leírtakat. Érzékeltetni kívántam az akkori gondolkozás hátterét..

Légvédelem, légtalalom

A légvédelem a légvédelmi tűzeszközök, repülőök és egyéb segédeszközök alkalmazásával megakadályozhatóak, illetőleg megnehezíthetőek az ellenséges repülőgépek kötelékeinek a légitámadásai, valamint jelentősen csökkenthetőek a pusztítások, a rombolások az anyagi károk és a lakosság tudatos felkészítésével az emberi veszteségek is.

A légvédelem fogalmát a kor terminológiája szerint a következőkben fogalmazták meg: Ezt a (légvédelmet) a fegyverekkel a kézben, a katonai vezetés mellett katonai alakulatokkal együttműködve látják el.

A légvédelem azonban a légitámadásokat teljesen kivédeni nem tudja:

- ezért meg kell szervezni, meg kell tanulni és gyakorolni kell a légitámadások esetén követendő magatartást.
- gondoskodni kell továbbá mindazokról a berendezésekről és óvórendszabályokról, amelyek a légitámadások hatását csökkentik;
- meg kell szervezni és ki kell képezni a megfelelő szakirányú segélyosztásokat, őrségeket és egyéb szerveket. **Ez a légtalalom.**

A légtalalom felsőbb irányítás mellett a polgári légtalalmi szervek hatáskörébe tartozik.

A honvédelmi miniszter szükség esetén (háborús feszültség) elrendelheti a honi légvédelem valamennyi végrehajtó szervezetének és berendezésének működésre kész állapotba való helyezését és okként való fenntartását. Ezt az állapotot „**honi légvédelmi készség**”-nek nevezték

A honi légvédelem felépítése

A honi légvédelmet a honvédelmi miniszter (a m. kir. Országos Légvédelmi Parancsnokság útján) szervezi, vezeti, irányítja és ellenőrzi. A honvédelmi miniszter közvetlenül irányítja: a posta, a vasút, a nagyobb ipartelemek és üzemek légtalalmát.

A honi légvédelem

Szervezete szerinti alkotóelemei:

- I. a légvédelem (katonai), és a
- II. **légtalalom** (polgári).

A légvédelemhez tartoznak

- a honi vadászrepülőök,
- a légvédelmi tűzeszközök,
- a légvédelmi segédeszközök és
- a honi légvédelmi jelzőszolgálat.

A légoltalom

A hatósági légoltalmat (közvédelmet) és az önvédelmet foglalja magában. A hatósági légoltalom községekben, városokban és vármegyékben építi ki, szervezi meg a légoltalmat a lakóházak (házcsoportok) kapujáig. A hatósági légoltalom legfontosabb ténykedése a helyi légvédelmi jelző és riasztó szolgálat, valamint az elsötétítő szolgálat megszervezése és a légoltalmi segélyosztatok felállítása.

A hatósági segélyosztatok

Legfontosabb osztatai:

- segédrendőrség,
- tűzoltó segélyosztatok,
- gázvédelmi osztatok (gázfelderítő és gázmentesítő).

Az 1930-as évek közepén Európa országaiban a fegyveres erőknél és az egyes minisztériumoknál kidolgozásra kerültek az új légoltalmi rendszerek, tervek. A kidolgozás során olyan új fogalmak jelentek meg, amelyek korábban ismeretlenek voltak a polgári lakosság körében. Olyan fogalmakkal, mint: a decentralizálás, a kiürítés, a tömegizgalom, a vakrémület, stb. E fogalmak értelmezését kívánom röviden ismertetni, amit a hazai szakirodalom is átvett.

Az önvédelmet a lakosság, a magánvállalkozások és az üzemek, vállalatok által, saját életük, vagyonuk, termelőeszközei, termelt anyagi javaik védelmére, mentésére megvalósított feladatokat értjük.

Decentralizálás

A légitámadások hatásai közvetlenül légoltalmi rendszabályokkal és biztonsági berendezések alkalmazásával csökkenthetők. Minél több támadási cél zsúfolódik egy helyen, annál valószínűbb a légitámadás. Ha a támadási célokat az egész ország területére „szétszórjuk”, az egyes helyeket megfosztjuk érzékenysüktől, ily módon az ellenséges bombázás nem áll arányban a várható hatással.

Egy ország légitámadás iránti „érzékeny pontjai”: az ipartelepek, az erőközpontok ma még a nagyobb városok körül tömörülnek és így a légitámadásokkal szemben „érzékeny helyeket” jelentenek. A nagyobb városok a termelési, a természeti, a gazdasági, a közlekedési adottságok és lehetőségek gyűjtőhelyei. Az érzékeny pontokat az egész ország területére szét kell szórni – decentralizálni –, hogy csak egy-egy légitámadás mindig csak egy, vagy csak néhány érzékeny pontot találhasson.

Kiürítés

Háborús veszély esetén kiürítésekkel érhető el, hogy a stratégiaileg érzékeny objektumok közeléből kitelepítsék mindazon könnyen mozgatható hivatalokat és nagy létszámot foglalkoztató üzemeket, gyárakat, – amelyeknek a jelenléte ott okvetlenül nem szükséges – és ezzel már egyből csökkenthető a légitámadások hatásai. A kiürítés azonban olyan feladat, amely megoldása mindenféleképpen igen kényes feladatnak tekintették a korabeli szakemberek. Elsőrendű kérdés a gyermekek megvédése volt.

Megállapították, hogy a háborús állapot beálltakor az összes közlekedési vonalat a hadsereg a hadműveleti célokra venné igénybe. Tehát a tömegek mozgatása nehezen oldható meg. Megállapították azt is, hogy a kiürítés csak akkor lehet sikeres és eredményes, ha a lakosság az adott körzetet időben és önként hagyja el. Azok a városok, amelyeknél az építkezések túlszűfoltak a légitámadásokkal szemben a legérzékenyebbek. A lakosságnak azt a részét, amely a munkában nem tud segíteni, a légoltalmi felkészültségben olyan helyekre kell (az ország más területére) elköltöztetni, amelyek nem képeznek „érzékeny” helyeket. A szakutasítások megállapítják azt is, hogy ha lehet a lakosság már békében is ismerősökkel, rokonokkal vegye fel a kapcsolatot azért, hogy időben, biztonságosabb helyen tudja átvészelni a nehéz időket. A szakmailag történő irányítást szükségesnek tartják ebben a kérdésben is, nehogy az egyes helyeken zsúfoltság alakuljon ki az oda önkéntesen távozók köréből.

Fontosnak tartják továbbá azt is elérni, hogy a fővárosban és a nagyobb városokban az üzemek és a gyárak dolgozói, valamint a tisztviselők e városok környékén lakjanak és onnan járjanak be a munkahelyeikre. A következő „kevésbé veszélyeztetett” városokra gondolt a korabeli szakvezetés, mint: Szombathely, Székesfehérvár, Cegléd, Füzesabony, Püspökladány, Orosháza, Kiskunhalas, Dombóvár, Zalaegerszeg, Szombathely által határolt területekre. Mint – most már – tudjuk, hogy az 1944–1945-ös légitámadások során e városok szenvedték meg az egyik legnagyobb légitámadás által okozott legnagyobb rombolásokat, pusztításokat. A kiürítés annál eredményesebb –állapítják a szabályzatok – ha az az önkéntes távozáson alapszik.

Tömegizgalom, vakrémület

A légitámadás legsúlyosabb hatása a vakrémület (ma pániknak nevezik). Sokszor nagyobb kárt okoz, mint a gyújtó, a romboló és a gázbombák. A lelki izgalom hihetetlen gyorsasággal terjed emberről emberre, féktelen, mindent felülmúló elemi csapássá válhat, amely semmiféle gátat, korlátot, tekintélyt vagy büntetéstől való félelmet már nem ismer. Véli a korabeli szakirodalom. A tömeg különös jellemvonása: az, hogy nem ismer lehetlent, érvekkel meggyőzni nem lehet, a jóindulatot és a megértést gyengeségnek tartja. Eréllyel, határozott fellépéssel, paranccsal uralható, mert a nyers erőt tartja csak elfogadhatónak. A lelki izgalomban lévő tömeg akarátát veszítve, öntudatlanul is afelé fordul, akiben ezek a jellemvonások megvannak, mert vágnak az engedelmisségre, mert önmagukat vezetni nem tudják.

A vakrémület megelőzésének legfontosabb feladata: a jó szervezés, az alapos légoltalmi kiképzés, a sok szakmai gyakorlat, a vasfegyelem, az erély és a kellő szigor, a gyakori

ismétlés mindaddig, amíg a lakosság széles körében az elvégzendő feladatok automatikussá nem válnak. Az egyéneket külön-külön meg kell győzni, ha kell pl az óvóhely építésének szükségességéről és annak biztonságáról. Kerülni kell azt, hogy az emberek nagyobb csoportokba „verődjenek” csoportosuljanak, ami a haladásukat, feladatuk ellátását csak gátolná. Az óvóhelyek kijelölésénél a nagyobb házak pincéit célszerű kijelölni, oda pedig a fő- és a melléklépcsőkön való lejutást – még béke körülmények között – a lakókkal be kell gyakoroltatni.

A vakrémületet a lakóházban (házcsoportban) a légitámadás esetén ott szolgálatot teljesítő légoltalmi őrségarancsnok minden rendelkezésre állóeszközzel, a legnagyobb eréllyel – ha kell kíméletlenül is – törje le. Fogalmazták meg a korabeli szabályzatok, utasítások. (A szerkesztőség megjegyzése: A történelmi hűség kedvéért szaladjunk előre közel egy évtizedet az időben. 1944. nyarán a szövetséges és a szovjet légierő hónapokon keresztül bombázta az ország katonai, vasúti, ipari célpontjait. A magyar légoltalom hatékonyságát, a rendelkezésre álló kilenc esztendő céltudatos és következetes lakosságfelkészítési munkájának hatékonyságát bizonyítja, hogy mindössze egy helyen, egy Bereg megyei kisvárosban, Volócon tört ki vakrémület, vagy idegen szóval: pánik a lakosság között.)

A LÉGOLTALOM KIÉPÍTÉSE HAZÁNKBAN

A légitámadások veszélyének elhárításáról, illetőleg csökkentéséről hazánkban az 1935. évi XII. t. c. és ennek végrehajtása tárgyában kiadott 17.176. eln. 15/1936. számú honvédelmi miniszteri rendelet intézkedett.

A magyar légoltalom megszervezését, a műszaki feladatok megoldásának ellenőrzését, valamint a lakosság felkészítését a m. kir. rendőrség /belügyminiszter/ és a m. kir. honvédelmi minisztérium /honvédelmi miniszter/ végezte el.

E két jogszabállyal szoros kapcsolatban állt az 1936. évi X. t. c., ami a tűzrendészet fejlesztéséről szólt és az ennek végrehajtása tárgyában kiadott **180.000/1936. BM. számú rendelet**, amely foglalkozott a tűzrendészet újabb szabályozásával.

Az imént felsorolt jogszabályokat kiegészítette a **„Légoltalmi Utasítás”**. Az utasítás a légoltalom szervezetét és a légoltalmi szervek teendőit állapította meg és ismertette a közéletének és vagyonának megóvására szolgáló berendezések létesítésének műszaki irányelveit is.

1935. évi XII. törvényekből a legfontosabb három bekezdést kívánom ismertetni, amely az egész törvénynek a magvát adta. Ezek a következők:

1.§. *Minden tizennegyedik életévét betöltött magyar állampolgárt hatvanadik életévének betöltéséig – nemre való tekintet nélkül – a légi támadás elleni védekezésben, alkalmasságának megfelelő személyes szolgálat teljesítésére és evégett a kiképzésben és gyakorlaton részvételre lehet kötelezni.*

2.§ *A védekezés érdekében – ideértve a kiképzést és a gyakorlatot is – a szükség tartamára a mozgási szabadság rendészeti természetű intézkedésekkel korlátozható és*

a lakosság különleges rendelkezések megtartására kötelezhető. Ezeket a korlátozásokat és különleges rendelkezéseket a honvédelmi miniszter az illetékes miniszterekkel egyetértően rendeletben szabályozza illetőleg állapítja meg.

3. §. A honvédelmi miniszter állapítja meg, hogy mely városokat és községeket és ezek területén belül külön mely vagyontárgyakat kell és milyen légvédelmi eszközökkel és berendezésekkel ellátni.

A tűzvédelmi jogszabályok általános légoltalmi vonatkozású rendelkezéseinek a kidolgozása és törvénybe foglalása nagy jelentőségű volt egyrészt a légoltalmi feladatok meghatározásában másrészt a hazai légoltalmi szervezetek felállításában valamint működésében. A törvény 1.§-ából idézve:

„A légítámadás gyújtóbombáival okozható tűzveszélyek megelőzése, a kitört tűz terjedésének szervezett erővel való mielőbbi eredményes megakadályozása és a tűz eloltása, tűzrendészetünk légoltalmi szempontoknak megfelelő átalakítását, fejlesztését sürgették.” Ezt a célt szolgálta az 1936. évi X. törvénycikk, amely a légvédelmi törvényhez hasonlóan kerettörvény, azaz az általános irányelvek megállapítása után felhatalmazást adott a belügyminiszternek, hogy a részletkérdéseket rendeletben szabályozza.

10. §. (1) „A tűzrendészet körében eljáró hatóságok hatáskörét a tűzoltói szervezet, a szervek feladatkörét a tűzoltói képesítés kellékeit, a tűzoltói kiképzés és szolgálat szabályait, a tűzrendészeti felügyelőknek, valamint a tűzoltói szervezet tagjainak felügyeleti és fegyelmi szabályait és általában a tűzrendészetnek ebben a törvényben nem szabályozott részleteit a belügyminiszter rendeletben állapítja meg.”

A rendelet a **tűzrendészetnek egységes kódexe**, amely mindenütt kidomborította a légoltalmi szempontokat Ez után az önkormányzatok igen rövid idő alatt kidolgozták a helyi viszonyoknak legmegfelelőbb légoltalmi követelményeiket és megalkották a tűzrendészeti szabályrendeletüket. A tűzrendészeti rendelet az általános légoltalmi rendelkezéseibe, míg a különös vonatkozásúakat, pedig a maguk helyén – a tűzvédelemnél, az ipartelepek, valamint a falvak és a tanyák légoltalmánál dolgozták ki. **A rendelet 1936. október hó 01-én lépett hatályba.**

Összességében megállapítható, hogy a légvédelemről szóló 1935. évi XII. törvénycikk végrehajtása tárgyában a belügy, a pénzügy, az iparügyi, valamint a kereskedelmi és a közlekedésügyi miniszterrel egyetértve a következőket rendelte el a honvédelmi miniszter:

A légvédelemről általában

Az 1935. évi XII. törvénycikk (az alábbiakban a törvény) általában a szorosan vett működő hadsereget és annak intézményeit védelmező katonai légvédelmen kívül eső légvédelem (az alábbiakban: honi légvédelem) céljait szolgálja.

A honi légvédelem támadást elhárító védekezésre (aktív légvédelemre, alábbiakban: légvédelemre) és az élet- és vagyonbiztonság oltalmazására szorítózkodó védekezésre (polgárivédelemre, a továbbiakban: légoltalomra) tagozódik.

A honi légvédelem szervezése és vezetése polgári vonatkozásban is a honvédelmi miniszter feladata, aki ezt rendszerint az Országos Légvédelmi Parancsnok útján teljesíti.

Bármilyen tökéletesen működtek is a légvédelem vadászpülői és a légvédelmi tüzérség, mégis mindig sikerülhetett egy-egy ellenséges repülőgép köteléknek a megtámadandó célok: nagyvárosok, ipari objektumok, stratégiai fontos területek fölé eljutnia. Bebizonyosodott, hogy még a leggazdagabban felszerelt nagyhatalmak sem számíthatnak arra, hogy katonai elhárító légvédelmeik (vadászaik és légvédelmi tüzérségük) „abszolút” értékű védelmet nyújthattak.

A lakosság védelmének megszervezésében a bombatámadások polgári áldozatainak csökkentése érdekében – a légoltalom által működtetett szervezetek, egységek és különböző csoportok igen nagy és sokrétű munkát végeztek, és feladatot láttak el annak érdekében, hogy a lakosság megőrizze viszonylagos „higgadságát” a „nehéz időkben”.

Bebizonyosodott az is, hogy az adott légvédelem nem tud minden légitámadást elhárítani. Ebből adódóan igen nagy feladatok hárultak tehát a lakosságra is, ugyanis, ha már a légi ellenséget nem tudták leküzdeni vagy elűzni, legalább a fegyverei ellen való védekezést megtanulták.

Ebből adódott a légoltalomnak az a feladata, hogy az ellenséges légitámadások hatását a lehető legkisebbre csökkentse. Teljesen elhárítani, passzív úton sem tudja!

A légoltalmat a honvédelmi miniszter megbízásából az Országos légvédelmi parancsnok (OLPK) szervezte és irányította. A munkálatoknak összhangban kellett lennie a honi légvédelem elhárító (katonai) tevékenységével.

Az ország egész területét egyforma erővel és egyforma gondossággal megvédeni: lehetetlenség. Az országos légvédelmi parancsnoknak mérlegelnie kellett, hogy a nemzet egyetemes érdeke és a hadjárat kimenetele szempontjából az ország mely részeit kellett elsősorban a légvédelemben és a légoltalomban részesítenie.

Az országot a **vegyesdandár területével megegyező légvédelmi kerületekre osztották, amelyek élén a vegyesdandár légvédelmi parancsnoka állt (Honi légvédelmi kerületi parancsnokság) néven. 1935–1938. között hazánk akkori területén hét vegyesdandár, tehát hét honi légvédelmi kerület működött.** A vegyesdandár légvédelmi parancsnokok – mint az Országos Légvédelmi Parancsnokság közvetlen szervei – vezették a kerületükben a katonai légvédelmet és a honi légvédelmi jelzőszolgálatot, valamint irányították és ellenőrizték a területükön folyó légoltalmi munkákat. Háború esetén az összes légvédelmi szervek feletti parancsnoklási jogkörrel rendelkeztek. A vegyesdandár légvédelmi parancsnok intézkedései az egyes „közületek légoltalmi szervei” felé irányultak. Amelyek a légoltalmi munkák nagybani szervezését, irányítását végezték. Akik a honvédelmi miniszternek voltak alárendelve.

A légoltalom legfontosabb egysége a „Légoltalmi közület.” Azaz az ország városai, községei, ipartelepei és egyese erre külön kijelölt fontosabb állami (magán) intézményeinek /vasút, posta stb/ irányítása. Feladata volt az alárendeltségükbe tartozó intézmények és szervezetek légoltalmi ismeretekkel való felkészítése valamint kellő mélységben a szakmai tapasztalatok előkészítése, felépítése, fejlesztése és a légoltalom működőképességének állandó fenntartása. A teljes felelősség ezekre a szervezetekre hárult.

A Légoltalmi közületeket légi veszélyeztetettségük és a rendelkezésre álló anyagi eszközök mérve szerint a HM. három csoportba sorolta.

A megvédendőnek ítélt helyeket „fontosaknak és „kevésbé fontosak”-nak nyilvánították. „Fontosak” („A” osztályozásúak) azok a nagyvárosok, illetve azok a külön kijelölt telepek, gyárak, vasúti csomópontok, stb., amelyek az ellenséges légitámadásoknak a keresett céljai lettek és amelyeknek bombázása politikai, gazdasági, vagy katonai szempontból különös veszélyt vagy nagy erkölcsi és anyagi kárt jelentett. Az ellenséges légitámadások legkeresettebb célpontjai. Ezeket a fontosaknak nyilvánított helyeket a légoltalom tökéletes és korszerű kiépítésére kötelezték.

Az „A” osztályozású légoltalmi közületek nagyfokú veszélyeztetettsége folytán légoltalmukat „teljesen korszerűen” építették ki.

„Kevésbé fontos” („B” osztályozású) helyek azok, amelyek jelentéktelenségük miatt légitámadások keresett célpontjai ugyan aligha lehetnek, de politikai, gazdasági és katonai szempontokból különösen veszélyeztetett telepek, építmények közelében fekszenek, vagy bombázásuk erkölcsi és anyagi kárt jelenthetett. Az ilyen helyek polgári légoltalmát csak csökkentett mértékben kellett megszervezni. Ezért olyan mértékben szervezték e térségek a légoltalmukat, hogy biztonságukat lehetőleg minél kisebb kár érje.

A Légoltalmi utasítás „C” osztályozásúvá minősített minden kb. kisebb várost, vagy községet, amelyek egyébként az előbb említett osztályok valamelyikébe nem kerültek besorolva. Ebben a térségben a légoltalmi szint elérése a „szükségszerű ellátottságot” jelentette. Természetesen minden légoltalmi szervezet beadványában kellő indoklással, egy szinttel magasabb osztályba való kerülését „sorolását” kérhette, illetve kérhette azt megalapozott érvekkel megerősítve, hogy egyáltalán a védendő légoltalmi közületek közé felvegyék.

A légoltalom a légvédelmi törvény alapján általában **a már meglévő közigazgatási szervezetre épült fel.** A légoltalommal kapcsolatos tevékenységeket két részre osztották: a szervezetnek békében való megalkotására és a légoltalmi szolgálat végrehajtására.

A légoltalom előkészítésére, megszervezésére és fejlesztésére mindenütt a kijelölt polgári légoltalom vezetői a hivatottak, akik ezért teljes mértékben felelősek is voltak.

A már kiépített légoltalmi szervezeteket, mindenütt az illető légvédelmi egységek (város, gyártelep, vasúti pályaudvar, stb.) légoltalmi parancsnokai vezették.

A légoltalom vezetői a légoltalommal kapcsolatos utasításokat és rendeleteket a honvédelmi minisztertől kapták. A légoltalmi vezető: a fővárosban, a törvényhatósági joggal felruházott személy, azaz a főpolgármester és a megyei városokban a polgármester; a községekben a jegyző volt.

A légoltalmi vezetőnek a munkájában a megvédendő terület sajátosságai szerinti mértékben nagyon sok szakembert kellett bevonnia. Á belőlük alakult az illető hely **légoltalmi bizottsága.** A bizottság közreműködésével készült el a légoltalmi terv. Ez mindazt tartalmazta, amit a légoltalom terén végre kellett az adott településen hajtatni.

A polgári légoltalmi **bizottság elnöke mindenkor a polgári légoltalmi vezető volt. (polgármester, jegyző).** A bizottságban az országos légvédelmi parancsnok képviselője (katonai megbízottja) is helyet foglalt. Neki felszólalási és javaslattételi joga is volt.

A bizottságoknak hivatalból tagjai voltak a következők: a tisztiorvos, a tűzoltóparancsnok, a városi mérnök, továbbá az odatartozó állami és községi vezetők kiküldöttei. Ezekon kívül a bizottságokba szükséges volt olyan személyeket is meghívni, akikre szakismereteik miatt a munkálatok során szükség lehetett. A szervező és a végrehajtó munkákban, a légoltalmi bizottságokban az ifjúsági és a társadalmi szervezetek is helyt kaptak (cserkészek, leventék, lövészegyletek, nőegyletek,) képviselői is értékes tagjaivá váltak.

Az adott szervezet működőképességéért a **légoltalmi parancsnok volt a felelős**, vele a légoltalommal kapcsolatos ügyekben és komolyabb esetekben a **légvédelmi kerületi parancsnok, azaz a honvéd vegyesdandár légvédelmi parancsnoka rendelkezett. A légoltalmi parancsnok Budapesten az államrendőrség budapesti főkapitánya**, a törvényhatósági joggal felruházott, valamint a megyei városokban az államrendőrség helyi vezetője, **járásokban a főszolgabíró, a községekben pedig a jegyző** által kijelölt és az illetékes honvéd vegyesdandár légvédelmi parancsnoka által kinevezett személy volt.

A légoltalmi parancsnok minden esetben résztvett az előkészítő munkálatokban, így a légoltalmi tervek megszerkesztésében is. Ellenőrizte a különleges feladatokkal megbízott polgári légoltalmi osztagok kiképzését és az egyes légoltalmi berendezések használatosságát.

Ezt a célt szolgálták az időnként megrendezett légoltalmi gyakorlatok. Ezeket szintén az egyes légoltalmi parancsnokok vezették. Nagyvárosokban az egész légoltalom szervezetét (vezető, parancsnok, bizottság) kerületenként kellett megszervezni, mivel ekkora munkát egy központi szervezet nem tudott volna ellátni. A közigazgatási kerületek légoltalmi munkáját központilag kellett egymással összeegyeztetni.

Más és más módon **működtek a légoltalom szervezetei a sűrűn lakott nagyvárosokban, a szétszórt ipartelepeken, a bányavidékeken, a vasúti gócpontokon, és a nagy földművelő városokban, valamint a községekben.**

A közintézmények, a pályaudvarok, az országos jelentőségű, valamint a helyi ipari üzemek, bankok, nagyáruházak, tanintézetek, kórházak, fegyházak és az ehhez hasonló intézmények légoltalmának a kiépítésénél. önálló légoltalmi egységeket képeztek és fontosságuk szerint különböző fokozatokba sorolták őket. **A fontosabb ipartelepek légoltalmi vezetőjét és parancsnokát maga az országos légvédelmi parancsnok nevezte ki.**

A **vasutak légoltalmát** mindvégig a helyi sajátosságoknak megfelelően önállóan szervezték meg.

Az **országos légvédelmi figyelőrendszert** mindenütt a polgári légoltalom által létesített helyi légvédelmi jelzőszolgálatokkal egészítették ki. Ennek ugyanúgy megvoltak a figyelőőrsei és helyi központjai, mint az országos szervezetnek.

A lakosság riasztása a helyi riasztóközpont útján történt. Ugyanígy történt a „Légi-veszély elmúlt!” jel adása is. Ezen utóbbi jel adásáért minden esetben a helyi légoltalmi parancsnokok voltak a felelősek. A riasztóeszközökről (szirénák, harangok) maguk az egyes légoltalmi egységek (városok, kerületek, községek) voltak kötelesek gondoskodni. A riasztási jeleket ott, ahol erre szükség volt, a honvéd vegyes-dandárok légvédelmi parancsnokai szabályozták. A különböző jelekről falragaszok révén értesítették a lakosságot.

A riasztóeszközöket a riasztóőrök kezelték, ők adták a jeleket, vigyáztak a riasztóeszköz üzemképességére és gondoskodtak üzemzavar esetén kiegészítő jelzésekről (amelyek: síp, lámpa, rakéta, kézi sziréna stb.). A riasztóőrök a helyi riasztó központtal távbeszélő összeköttetésben álltak egymással.

A légitámadások esetén a **közrendészeti szervekre** óriási feladatokat róttak. Tömegével voltak súlyos sebesültek és sok helyen érték károsodások a közvagyont és a magánvagyonot. A beállott nagy veszteségek miatt a **rendőri és a mentőszolgálati szervezetek** feladatai is olyannyira megnövekedtek, hogy a békeszervezetek valamennyi feladatot ellátni nem tudták. Ezért az ilyen „vészhelyzetekben a **rendőrséget, a mentőegyesületeket, a tűzoltóságot, a köztisztasági intézményeket ki kellett bővíteni**. Sőt olyan feladatkörök is előfordultak, amelyekre egész újonnan kellett osztagokat felállítani. Ezeknek a feladatköröknek és mindennemű segítségnyújtásnak az ellátására létesítettek különféle alakulatokat ún. **légtámaszsegélycsapatokat**. A segélycsapatok személyzete a lakosság köréből került ki. A polgári légtámaszról szóló 1935. évi XII. törvénycikk megállapította, hogy az országos légvédelmi parancsnok kiket vehet erre a célra igénybe. **Az erre a szolgálatra törvénnyel kötelezett és kijelölt egyéneket légtámaszszolgálatosoknak nevezték.**

A személyzet kiképzésének már a békeidőben meg kellett történnie. Ezen a téren igen nagy szerep várt a különféle ifjúsági szervezetekre (cserekészre, leventékre) és a nőegyletekre. Ezeknek a tagjait ugyanis nem indították háborúba, tehát a honi légvédelemben szolgálatot teljesítettek.

A légtámaszsegélycsapatokra igen széleskörű feladat várt. Ezeknek szervezése mindenütt a helyi viszonyoktól függött. Egészen más légtámaszsegélycsapatokra volt szüksége egy nagykiterjedésű alföldi városnak, mint például Újpest gyári negyedének. A légtámaszsegélycsapatok szervezése és felszerelése az illető légtámasz egység (járás, város, kerület) légtámasz vezetőjének a feladata volt. A kiképzésük és alkalmazásuk tekintetében az egyes légtámaszparancsnokok rendelkeztek velük.

Magyarországon a leggyakrabban alkalmazott segélycsapatok a következők voltak:

Légitámadás esetén a közrend és a közbiztonság fenntartására, valamint a légtámasz rendelkezések végrehajtásának az ellenőrzésére kevés volt a rendőrség személyzete. Az állami és községi rendőrség kiegészítésére tehát sok helyen légtámaszsegédrendőrséget kellett szervezni. A **segédrendőröket** már békében kiképezték és őket rendszeresen úgy alkalmazták, hogy mindig egy hivatásos rendőr irányítása mellett végezheték csak a munkájukat. A jogaik és kötelezettségeik azonosak voltak a hivatásos rendőrökével. Fegyverzetén kívül gázálarcot is kaptak, azért hogy mindenkor az utcákon maradhassanak.

A légtámasz munkásosztagoknak az volt a hivatásuk, hogy a repülőbombák okozta törmelékeket eltakarítsák, az úttesteket helyreállítsák, az omladozó építményeket műszaki eszközökkel megtámasszák vagy a betemetett építményeket kiássák. Vezetésükkel a műszakilag jól kiképzett egyéneket (mérnököket) kellett megbízni. Az ide beosztott légtámaszszolgálatosoknak nem kellett különösebb szakismerettel rendelkezniük. Felszerelésükhöz, a saját szerszámaikon kívül, feltétlenül hozzátartozott a gázálarc.

A nagyobb városok mindennapi életében szinte nélkülözhetetlen volt a víz, a villany, a gázszolgáltatás, a távbeszélő, a távíró és a csatornahálózat. A repülőbombák, pedig éppen ezekben tették a legnagyobb károkat. A közüzemeknek békében is megvolt a begyakorolt személyzetük az üzemzavarok megszüntetésére. A légítámadások nagymérvű rombolásával azonban ennyi ember rövid idő alatt képtelenek voltak megbirkózni. Ezért szükség volt arra, hogy **légoltalmi műszaki osztagok** is létesüljenek, s ezek hivatásos emberek vezetésével helyreállították az említett hálózatokat vagy központokat. Kiképzésük hosszadalmas volt, ezért erre a feladatra olyan egyéneket kellett kiválasztani, akik már foglalkozásuknál fogva megfelelő alapismeretekkel rendelkeztek. Gázálarcra nekik is szükségük volt. Gázcsőrepedéseknél és rövidzárlatoknál ugyanis zömében nagy tüzek keletkeztek.

Az elektromos műszaki segédszolgálat csapatait az illetékes légoltalmi parancsnokoknak akkor kellett bevetnie, ha életbe vágó fontosságú üzem (ipartelep, mentőállomás, kórház, stb.) áramszolgáltatása szűnt meg. E segédcsoportoknak a megrongált felső vezetékeket még abban az esetben is helyre kell állítaniuk, ha azokban áram már nem volt. A közlekedési vonalakra lelógó drótok ugyanis a forgalmat akadályozzák, veszélyeztették. Mivel a jelentések rendszerint távbeszélőn vagy gyorsan mozgó küldöncök (futárok) útján kerültek a légoltalmi alkörletekből a következő szintek tudomására.

A vízellátás műszaki segédszolgálatosainak feladata azért bírt rendkívüli fontossággal, mert a vízvezetékcsövek megrongálódása a városban (ipartelepen) keletkező tüzek eloltási munkálatait nehezítették meg. Ezeknek a csapatoknak elsőrendű feladatuk volt, hogy a vízvezetékcső megrongálódásához a legközelebb álló elzárócsapot elzárják, hogy a város többi kerületeinek vízellátása csorbát ne szenvedjen. A vízszolgáltatás műszaki szolgálatainak minden esetben ki kellett vonulniuk. Működésüknek alapfeltetele az volt, hogy a légoltalmi körzet (alkörzet) vízhálózat-tervjazait a legbehatóbban ismerték.

A gázellátás műszaki segédszolgálatos csapata is. Ereje többnyire: 1 parancsnok, 5-9 ember volt. A körzetben annyi csapatot kellett megszervezni, amennyit a gázellátás szakemberei, a gázcsővezetékek összkeresztmetszetének megfelelően, igényelt. Minden csapatot 3-5 tonnáiig terjedő teherbírású tehérgépkocsival látták el.

A csatornák műszaki segédszolgálatosainak munkálataiban az volt a fontos, hogy a szennyvizek csatornamegrongálódások esetén ne jussanak a házak pincéibe.

A legfontosabb feladat a tűzoltóságra hárult. A légítámadásoknak ugyanis az a céljuk, hogy egyidejűleg minél több helyen tüzet is okozzanak. A rendőrségre mondottak érvényesek a tűzoltóságra is. Békebeli személyzetük a megnövekedett feladathoz képest kevés. A megoldást nagyon megnehezíti, hogy a tűzoltóságot teljesen decentralizálva kellett elhelyezni, mert máskülönben sohasem lehetett idejében a veszélyeztetett helyeken. Különösen akkor nem, ha a beomlott épületek a közlekedési vonalakat is eltorlaszolták. A nagyrészt **segédtűzoltókból álló légoltalmi tűzoltó osztagok hivatásos tűzoltók vezetésével olyan helyeken állhattak rendelkezésre**, ahonnan sok irányba vezettek jó közlekedési vonalakat. Felszerelésük hasonló a hivatásos tűzoltókéhoz. Tűzeseteknek idejében

való elfojtásához ez azonban többnyire nem volt elégséges. Ezért minden olyan háznak, amely könnyen tüzet foghat, külön házi tűzoltóságról kellett gondoskodnia ez a tulajdonosok feladata volt. A házi tűzoltóknak az volt a munkájuk, hogy az épület padlására hullott gyújtóbombák tüzeit, még a towaterjedés előtt elfojtsák. Létszámukat az országos légvédelmi parancsnok szabta meg.

A tűzvédelem megszervezője, annak műszaki irányítója és végrehajtója a tűzoltóság volt. Az takarította el a légítámadások következtében leomlott kötőrmelékeket és **ő vezette a műszaki mentőmunkálatokat. Irányította még a házi tűzvédelmet is.** A tűzoltóság kötetmei közé tartoztak a tűzoltásban való kiképzés is. Igy: az üzemek, az ipartelemek, az iskolák, az áruházak, a pályaudvarok, a szórakozóhelyek és a háztömbök tűzoltó szakszolgálatosainak (tűzörsegeinek) kiképzése.

A meglevő **önkéntes mentőegyesületek** a légítámadások minden sebesültjét és gázsérültjét nem tudták minden esetben elsősegélyben részesíteni. A rendőrséghez, a tűzoltósághoz hasonlóan a mentőket is bőven el kellett látni előre kiképzett kiségitő személyzettel. A hivatásos mentőkből és kiségitő személyzetükből megalakultak a légoltalmi **mentőosztatok**.

A légoltalom vezetői a sebesültek ellátására segélyhelyeket is építettek, illetve erre a célra alakítottak át épületeket. Ezeknek orvosokkal, ápolószemélyzettel és felszereléssel való ellátása a tisztiorvosok és az orvos- szakértők bevonásával történt. A sebesültek nagy tömege miatt gondoskodni kellett a kórházak megfelelő kibővítéséről is. A légoltalmi vezetőnek ezenkívül az előkészítő és a szervezőmunka folyamán arról is gondoskodnia kellett, hogy a gázsérülések tulajdonságairól és gyógykezeléséről szakorvos vezetésével tanfolyamokon a polgári orvosok is alaposan tájékozottak legyenek. Ezután kezdődhetett meg a légoltalmi mentőosztatok és az ápolószemélyzetek ilyen irányú kiképzése.

A törvény értelmében a légoltalmi szolgálatra kötelezett egyénekből **házi légoltalmi őrségeket kellett alakítani.** A légoltalmi őrségek látták el a házon belül a legegyszerűbb tűzoltó, a mentő, az elsősegély, a műszaki és gáztalanító munkálatokat.

A házi légoltalmi őrségek szervezéséről a légoltalmi vezetőknek kellett gondoskodniuk. Légvédelmi gyakorlatok vagy komoly veszély idején ők is alá voltak rendelve a légoltalmi parancsnokoknak.

Nők is lehetnek a házi légoltalmi őrség tagjai. Különösen a mentés és az elsősegélynyújtás terén működhetnek közre. Légítámadások esetén a légoltalmi segélycsapatok alkalmazása minden esetben nagy előrelátást és körültekintést igényelt.

Igen rövid idő alatt, már 1938. elején a légoltalmi szervezetek, ha felszereltségben és az óvóhely építési színvonalában még nem is, de a többi területen már jelentős mértékben „ledolgozták” a szomszédos államokhoz viszonyított sok éves hátrányukat.

A lakosság felkészítése azonban meghaladta a hatósági légoltalom lehetőségeit és erejét. Ez a két éves céltudatos előkészítést követően, 1937. december 5-én hivatalosan és ünnepélyes keretek között, Horthy Miklós kormányzó részvételével a fővárosi Vigadóban megalakult, önkéntes civil társadalmi szervezet a Légoltalmi Liga feladata lett.

A FELHASZNÁLT IRODALOM

HL. HM. Dr. Pataky Iván ny. ezds. – Pintér János ny. alez – Kókai György ny. alez: A magyar polgári védelem története. I. Fejezet. 1948–1980. TGY. Polgárvédelem Országos Parancsnoksága. Kézirat.

Forgács József: Magyar Légoltalom. A szerző kiadása 1937.

vitéz Náray – Berkó: Légitámadás. M. kir. Egyetemi nyomda. 1941.

Magyar Légoltalom. 1935–2005. A fővárosi polgári védelmi és katasztrófavédelmi szövetség kiadványa. 2006.

Dr. vitéz Keresztes – Fischer Ferenc. A magyar honvédelmi igazgatás. A korszerű közszolgálat útja. 15. kötet. Budapest. 1943.

Dr. Pataky Iván: A légoltalomtól napjaink polgári védelméig. Magyar Honvéd. 2005. 34. szám.

Magyarország a második világháborúban Lexikon A–ZS. Petit Real. Budapest 1997.

Révay Új Lexikona. XIII: kötet. L – Mag. Babits kiadó. Szekszárd. 2004.

Pataky Iván – Rozsos László – Sárhidai Gyula: Légi háború Magyarország felett. Zrínyi Kiadó. 1992.

A Légoltalmi Liga alapszabályai. Budapest 1942.

Dr. Kartal Imre. Légoltalmi alapismeretek. Budapest 1941.

A légitámadás korszerű eszközei. Kiadja a m. kir. Belügyminisztérium. 1938.

Légoltalmi parancsnokságág füzetek I.–XI. füzet. Budapest. 1936–1939.

Légoltalmi alapismeretek. Budapest 1938. A Légoltalmi Liga Országos Elnökségének kiadása.

Szovjet Katonai Enciklopédia 5/1. kötet. Budapest. 1982. 490–495. pp.

Magyar Katonai Szemle. 1930–1941. Folyóirat. Főszerkesztő: vitéz Berkó István. m. kir. Hadilevéltár kiadványa. ■

DR. PATAKY IVÁN

HETVEN ÉVE ALAKULT MEG A LÉGOLTALMI LIGA

Hetven éve, 1937. december 5-én Budapesten, a Vigadóban alakult meg civil társadalmi szervezetként a mai Magyar Polgári Védelmi Szövetség (MPVSZ) jogelődje a Légoltalmi Liga. Mi indokolja azt, hogy napjaink számtalan újnak tűnő, vagy valóban új katonai és polgári védelmi problémája mellett megemlékezzünk egy civil szervezetről, legyen az bármilyen sikeres. E kérdésre kísérek meg választ adni. A Légoltalmi Ligát a hadviselés új fejezete, a légierők megjelenése és a meghatározó szereplővé válása hívta életre. És arról sem szabad megfeledkezni, hogy történelmünkben a Liga volt az első, kifejezetten honvédelmi feladatokra, a lakosság légitámadások elleni védelmére, önvédelmének megszervezésére és az emberek felkészítésére alakult önkéntes társadalmi szervezet Magyarországon. Megalakulása és létrejöttének időpontja nem volt véletlen. 1937 az utolsó előtti még békeévnek mondható idő volt a II. világháború kirobbanása előtt. Az ország akkori vezetője Horthy Miklós kormányzó felhívta a figyelmet az önvédelem fontosságára, kijelentve, hogy a: „Harcos nemzet fiainak is gondolni kell a jövő háborújában a repülő-támadások által veszélyeztetett otthonmaradottjainak, valamint a nemzet pótolhatatlan javainak védelmére”. Az első világháború tapasztalatai megmutatták, hogy a repülőgépek megjelenése, elterjedése, gyors technikai fejlődése eltörölte a front és a hátszág közötti különbséget. A hátszág mélyén lévő célok is támadhatókká váltak. Hatalmas visszhangot váltott ki Giulio Douhet olasz repülőtábornok 1921-ben megjelent „A légi uralom” című könyve (magyarul: Válogatás Burzsoá hadtudományi írásokból. Zrínyi Katonai Kiadó. Bp. 1981.) Alapkonceptiója röviden: a jövő háborújának meghatározó haderőne a légierő. A fő cél a hátszág megbénítása. A fő módszere a légi uralom. „A légi uralom megszerzése azt jelenti győzni! A levegőben vereséget szenvedni pedig azt: reménytelenül legyőzöttnek lenni”. Kiemeli a lakosság felkészítésének alapvető fontosságát. „Semmi kéttség! A háborúban el kell tudni viselni a csapásokat is...szenvédélyesen síkraszállok a polgári lakosság erkölcsi felvértezése mellett... Aki elkészült a legrosszabbra is, az vértette fel magát a legjobban... az erkölcsi felvértezésnek természetesen karöltve kell haladnia az anyagi felkészüléssel. E kettő együtt alkotja a passzív légoltalmat... Ezt a szervezetet és a magam részéről nemcsak hasznosnak, hanem egyenesen szükségesnek tartom.” Kifejti azt a nézetét, hogy mindez időigényes és ennek megfelelően „az állam védelmét, a nemzet biztonságát jókor elvégzett, a jövőben várható háborúk követelményeinek megfelelő

felkészültséggel kell biztosítani”. Sok gondolatát lehet vitatni – mint ahogy vitatták is – de az vitathatatlan, hogy a lakosság felkészítésére vonatkozó gondolatait az idő azóta bebizonyította. Elég arra hivatkoznom, hogy többek között éppen az időben létrehozott Légoltalmi Liga hatékony tevékenységének köszönhetően Magyarországon – sok más országgal ellentétben – 1944-ben a legintenzívebb bombázások idején sem tört ki, egy határszéli kisváros Volóc (Kárpátalja, Bereg megye) kivételével, pánik a lakosság soraiban.

A múlt század húszas éveiben Európa szerte megkezdődött a légoltalom kiépítése, két utat követve. Az első: az adott állam közigazgatási szerkezetének megfelelően létrehozták központi védelmi feladatok megvalósítására, irányítására az állami, vagy más néven hatósági légoltalmat. A lakosság mozgósítására, megszervezésére, fölkészítésére pedig önkéntes civil társadalmi szervezetek alakultak. A hazánkkal szomszédos – úgy nevezett Kis-Antant országokban – Csehszlovákiában, Romániában, Jugoszláviában, már a húszas évek végén, illetve a harmincas évek elején létrejöttek társadalmi szervezetek, de igazán hatékony csak Csehszlovákiában volt.

Hazánkban, részben a trianoni békediktátum rendkívül szigorú megkötései, részben a gazdaság rendkívül nehéz helyzete miatt, eleinte csak elméleti tevékenység, a feladatok tudományos megalapozása folyt. Nem szabad lebecsülni e tevékenységet. Ez tette lehetővé, hogy 1935 után, alig néhány év alatt sikerült utolérni a légoltalom kiépítése, fejlesztése terén nemcsak a szomszédos országokat – köztük az iparilag jóval fejlettebb Csehszlovákiát is – hanem a háború éveire felzárkózni a legfejlettebb országok soraiba. A fejlesztés alapjait az 1935-ben megjelent, légvédelemről szóló XII. t.c. (törvénycikk, mai szóhasználattal törvény) rakta le, kimondva nemre való tekintet nélkül az állampolgárok általános légoltalmi kötelezettségét. És meghatározta, hogy a légoltalom „kioktatja, irányítja és fegyelmezi a közönséget a légitámadások esetén követendő magatartásra.” A felkészítés – vagy a törvény szavait használva „kioktatás” – a Légoltalmi Liga feladata lett. Előkészítő Bizottsága 1937. tavaszán alakult meg hivatalosan. Feladata az alapszabály és a távlati munkatervek kidolgozása, továbbá az 1937. december 5-i alakuló közgyűlés előkészítése volt.

A vasárnapra eső „zászlóbontó közgyűlésen” megjelent a kormányzó és a miniszterelnök is, személyükkel is kihangsúlyozva a lakosságvédelem és e társadalmi szervezet fontosságát. A közgyűlés első előadója dr. vitéz Fábry Dániel vezérkari ezredes, országos légvédelmi parancsnok kihangsúlyozta, hogy „az egyes polgárok úgynevezett egyéni légoltalma, vagy önvédelme csak társadalmi úton, társadalmi szervezéssel oldható meg eredményesen. Ezt a célt kívánja szolgálni a nemzet valamennyi tagját egyformán magába foglalni hivatott, most életre kelteni szándékolt Légoltalmi Liga... feladata... a társadalom széles rétegeit kioktatni és kiképezni annyira, hogy a társadalom minden tagja önmagának, hozzátartozóinak és vagyonának, illetve hozzátartozói vagyonának légoltalmáról gondoskodhassék és ezzel az ország együttes légoltalmát is eredményesen szolgálhassa”. A lényegét fogalmazta meg, annyira, hogy érdemes összevetni a jogutód MPVSZ alapszabálya 4.§.(2) pontjában foglaltakkal. „Az MPVSZ... közreműködik a Magyar Köztársaság állampolgárainak polgári védelmi, katasztrófavédelmi és egyéb humanitárius védelmi

feladatokra való felkészítésében, védelmük szervezésében, azzal a céllal, hogy az állampolgárok képesek legyenek önmaguk, családtagjaik, embertársaik életét, vagyontárgyait eredményesen oltalmazni, menteni elemi csapások, természeti és ipari katasztrófák, valamint fegyveres konfliktusok esetén”. A formai és stílári eltéréseket leszámítva a két alapszabály hasonlósága, sőt egyezése azonnal szembetűnik: úgy felkészíteni a lakosságot, az embereket, hogy képesek legyenek önállóan védekezni, menteni és segíteni embertársaikon. A hangsúly az önállóságon, öntevékenységen van. Még egy szembetűnő hasonlóság – ami nem véletlen mivel jogelőd és utód a honvédelemmel és a katasztrófavédelemmel szoros kapcsolatot tartó szervezetekről van szó – mindkettőben jelentős szerepet játszanak a katonák és tűzoltók. Elég az 1937-ben megválasztott, és a nyilas hatalomátvételig országos szintű vezetőit bemutatni. A Légoltalmi Liga fővédnöke Horthy kormányzó volt. Elnöke a Habsburgok magyarországi ágához tartozó József királyi (ismertebben fő-) herceg tábornagy, az I. világháború kiemelkedő hadvezére, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke volt. Ügyvezető igazgató Petróczy István nyugállományú repülő ezredes, 1914-1918 között az osztrák-magyar katonai repülőgépgyártás irányítója, a helikopter-építés egyik úttörője, Kármán Tódor munkatársa és a légoltalom úttörő kutatója lett. Főtitkárnak pedig Teasdale Ottó tűzoltó másodfőparancsnokot, elismert szakértőt választották meg. A Liga a belügyminiszter által jóváhagyott alapszabályok szerint, mint társadalmi egyesület, szervezet működött. Szakmai feladatit a honvédelmi miniszter határozta meg és ellenőrizte. Kimondhatjuk, hogy alapvetően honvédelmi célokat, a lakosság légitámadások elleni védelmére felkészítését, az emberek önvédelmét szolgáló szervezet volt. Célját pontosan meghatározta az alakuló közgyűlés vezérszónoka: „a légoltalom... a hatósági feladatok körén kívül eső minden olyan részletében közreműködni, amire a hatóság a Légoltalmi Ligát felkéri”. E kissé rejtélyesnek tűnő mondat lényege az, hogy mindenütt mozgósítani a lakosságot a védelemre, ahová a hatóságok már nem, vagy csak áttételesen tudnak elérni és ne legyen az országban egyetlen község, vagy tanya se, amely ne ismerje az alapvető egyéni védelmi szabályokat és készüljön fel a légitámadások elleni védekezésre. Még pontosabban határozta meg a feladatait 1943-ban – tehát már a háború éveiben, de az ország légterének hadszíntérré válása előtt egy évvel – a Legfelső Honvédelmi Tanács „... a hátszág légoltalmának megszervezésére a háború vagy fenyegető háborús veszély esetére” kiadott irányelveiben. A Liga „Feladata a légoltalom népszerűsítése, az ország lakosságának társadalmi úton a légoltalomra való nevelése és oktatása, a szakfolyóiratok, szakkönyvek és hírverő nyomtatványok szerkesztése és kiadása, a légoltalmi önvédelem megszervezése és végrehajtásának ellenőrzésében való közreműködés, a légoltalmi önvédelmi kiképzés vezetése, végrehajtása és ellenőrzése és a II. légoltalmi csoportba sorolt létesítmények és vagyontárgyak légoltalmának megszervezésében és légoltalmi személyzetének kiképzésében hatósági irányítás mellett való közreműködés”. Mivel a feladatok között szerepel a „légoltalmi csoportba sorolás” fogalma, tartozom a magyarázattal. De ezt megelőzően egy megjegyzés erejéig szeretném két szóra felhívni a figyelmet „hírverő nyomtatványokra”. Ma a mindent elöntő angломánia idejében érdemes lenne elgondolkozni azon, hogy a magyar nyelv tisztaságának megőrzése minden írni,

beszélni tudó ember alapvető kötelessége. Folytatom az eredeti gondolatot, a légoltalom – a polgári védelem – fontossági sorrend szerint sorolta a megvédendő objektumokat. Az I. csoportba a hadviselés szempontjából fontos létesítmények, intézmények stb. tartoztak, a II. csoportba a közérdekből fontosak és az összes többi a III. csoportba. Az I. csoport védelmi feladatai az állam hatáskörébe tartoztak, nagyrészt a II. is, de itt már szükség esetén bevonták a Ligát is. A felsoroltakból egyértelműen következik, hogy a III. csoporttal kapcsolatos összes feladat a Liga – tehát egy társadalmi szervezet – feladata lett. Véleményem szerint tanulságos tapasztalatokkal szolgálhat a Liga munkájának feldolgozása, most amikor mind az EU, mind a NATO egyre nagyobb mértékben támaszkodik – még veszélyeztetettnek mondható területeken pl. Irakban, Afganisztánban is – civil szervezetekre, és von be önkéntes társadalmi szervezeteket például katasztrófavédelmi feladatokba. A Liga munkájának, társadalmi szervezeti létének értékelésekor egy percre sem szabad figyelmen kívül hagyni két jellemző tényezőt. Bármennyire is sokan mintának tekintik az úgynevezett Horthy korszakot, minden vitathatatlan sikere és eredménye mellett egy percig sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy bár voltak demokratikus vonásai, nem volt a mai értelemben vett demokrácia. Különösen nem a faji törvények megjelenését követően és a második világháború éveiben. A második tényező: a kor meghatározó törekvése Trianon következményeinek fölszámolása, a területi revízió volt. Elsősorban békés eszközökkel. De ha kellett fegyverrel. És végül arról sem szabad megfeledkezni, hogy hazánk hadviselő fél volt, tehát a követelmények gyökeresen eltértek a mai viszonyoktól.

A Liga tagsága önkéntes volt. Tagja lehetett „minden nemzeti és erkölcsi szempontból kifogástalan társadalmi egyesület, testület és más jogi személy, minden feddhetetlen életű 14. életévét betöltött magyar állampolgár”. E látszólagosan teljesen rendben lévő előírás, csak ma tűnik annak. A „nemzeti és erkölcsi” szempontok révén sokszázezer embert zártak ki a Liga soraiból! A tagdíj rendes tag részére évi 2 pengő, a pártoló tag részére 100 pengő, az alapító tag pedig a belépéskor egyszer és mindenkorra 1000 pengő volt. Akkor ezek az összegek nagyon jelentősek voltak, csak ma tűnnek alacsonynak. 1500–2000 pengőért már kitűnő Opel gépkocsit lehetett venni! A havi 2 pengő is komoly megterhelést jelentett a szegényebb rétegeknek. A közel három milliós uradalmi mezőgazdasági munkásnak, vagy ahogy akkor nevezték cselédnek, zsellérnek napszám bére kevesebb volt.

Darányi Kálmán miniszterelnök egyszerű – de alapító – tagként lépett be a Ligába és azonnal kijelentette „az a kívánságom, hogy példámat mindenki követve a Légoltalmi Ligában politikamentesen egy testként-lélekként küzdjünk a szebb magyar jövőt fenyegető veszély elhárítása érdekében”. Mondani sem kell, hogy a miniszterelnök – aki egyben a kormánypárt meghatározó egyénisége is volt, és bár a parlamentben választott képviselők voltak, a kormánypárt gondosan ügyelt rá közel két évtizeden át, hogy más párt ne jusson hatalomhoz – nyilatkozata nyílt felhívás volt. Az országos és helyi tisztviselők tömegesen követték példáját. A Liga valódi sikerét azonban az jelentette, hogy a lakosság jelentős többsége fölismerte szükségességét. Rövid néhány hónap alatt a Liga tagjainak száma meghaladta a százezret. És e magas létszám a háború végéig egyre nőtt.

A Liga felépítése a következő volt. Az élen, a fővárosban az országos elnökség fogta össze és irányította a munkát. Következő szint a budapesti főcsoport és a honvédség – területi felépítésének megfelelően – eleinte a hét vegyesdandár, 1938-tól hadtest, illetve honvédkerület elhelyezkedésének megfelelően hét ligakerület Budapest, Székesfehérvár, Szombathely, Pécs, Szeged, Debrecen, Miskolc székhellyel. Az ország területének gyarapodását 1938 ősztől, a Felvidék, illetve 1940-től Észak-Erdély visszacsatolásával nyolc, majd kilenc kerületre tagozódott Kassa és Kolozsvár székhelyekkel. Az egyes önálló egységként működő egyesületeket a ligakerületek fogták össze. E felépítést követte a Liga kiképzési, felkészítési rendszere. A fővárosban működő kiképző központban, hosszabb tanfolyamokon képezték ki az oktató gárdát. Következő lépcsőfok a ligakerületek által működtetett kerületi tanfolyamok voltak. Ide az egyesületek, illetve a nagyobb városok összehangolva iskolázták be egy- vagy többhetes tanfolyamokra a helyi előadókat. Azok hazatérve a lakóterületi légoltalmi vezetőket (ház-, háztömb bizalmiakat stb.). Az ő feladatuk volt a lakóterületi légoltalmi önvédelmi szervezetek és a lakosság fölkészítése, tájékoztatása, szükség esetén a helyi megelőző és mentő valamint más védelmi feladatok irányítása. A kiképzés, felkészítés gördülékenyen ment. Nagyrészt ennek volt köszönhető a következő figyelemre és elismerésre méltó tény: Magyarország, annak ellenére, hogy Európában az ötödik a legtöbb halálos áldozatot vesztett – több mint egy milliót – országok sorában, a rendkívül erős angol, amerikai és szovjet hadászati, hadműveleti bombatámadások során viszonylag csekélyebb méretű, számításaink szerint az 1944. január 1-jei határokon belül számolva mintegy 16,000 lelket vesztett.

Külön kell szólni a Liga által felkészített és a helyi városi légoltalmi parancsnokságok által a légitámadások során, valamint után a védelmi és mentő, kárfelszámoló munkákban bevetett, felhasznált alakulatokról. Mindenek előtt a Liga Leány Gárdájáról. A Magyar Vöröskereszt segítségével kiképzett lányok embert próbáló helytállással és bátorsággal, gyakran nem kímélve életüket sem, mentették a sérülteket, nyújtottak elsősegélyt a sebesülteknek. Sok hősi halottuk volt! Több polgármesteri – köztük a kispesti – jelentés kiemeli, hogy a Liga önkéntesekből álló szervezetei felkészültségüket és munkaképességüket, helytállásukat tekintve, messze felülmúlták a lakosság soraiból légoltalmi kötelezettség alapján kijelölt és felkészített mentő alakulatokat és közel azonos értékűek a katonai alakulatokkal. Ennél nagyobb dicsőre azt hiszem nincs szükség ahhoz, hogy valóban értékelni tudjuk egy társadalmi szervezet, egy egyesület tevékenységét.

Hosszan lehetne még írni Légoltalmi Ligáról. Jót is és rosszat is. Tanulságos az a tapasztalat is, hogy néhány hatalmi lehetőségeivel visszaélő, hatalmaskodó egyén jelentősen le tudja rombolni egy szervezet valóban hatékony munkájából fakadó megbecsültségét. A Liga megalakulása, gyors fejlődése során, a szakértelem biztosítása terén messzemenően épített a honvédségtől, csendőrségtől nyugállományba vonult, vagy tartalékállományba helyezettekre. Elsősorban a lakóterületekre volt ez jellemző. A huszadik századi magyar irodalom tanúsága szerint több esetben előfordult, elsősorban a lakóházi légoltalmi parancsnokok között, hogy olyanok kerültek e pozícióba, akik egyszerűen nem tudták megérteni az emberekkel való érintkezés, kapcsolatok alkalmával, hogy most nem

egy katonai alegység parancsnokai, hanem egy társadalmi szervezet kis sejtjének vezetői. Az ilyen helyzetek viszonylag sok súrlódás előidézői voltak. Talán szokatlan, hogy egy évforduló kapcsán a negatív jelenségeket is számba veszem,. Úgy vélem azonban, hogy a teljes képhez ez is hozzátartozik, és fontos tanulságokat hordoz.

Mindent összevetve a Légoltalmi Liga, a magyar történelem első, honvédelmi célok, feladatok megvalósítására alakult önkéntes társadalmi szervezet. Feladatát valóban hatékonyan teljesítette. Meggyőződésem, hogy méltó jogelődje a Magyar Polgári Védelmi Szövetségnek. Tapasztalatai pedig kimondottan tanulságosak, ma is jól hasznosíthatók. ■

DR. PATAKY IVÁN

PETRÓCZY ISTVÁN ÉLETÚTJA NYUGÁLLOMÁNYBA VONULÁSÁTÓL A LÉGOLTALMI LIGÁIG

Petróczy István repülő ezredes, a Légoltalmi Liga ügyvezető elnöke halálának ötvenedik évfordulója alkalmából a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeumban 2007. november 9-én rendezett emlékkonferencián elhangzott előadás szerkesztett szövege.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

1937. december 5-én új szakaszába lépett Petróczy István élete. Már túl volt pályafutásának delén, élete legszebb évein. 63 éves. Nyugállományú repülő ezredes. Aznap választották meg a Légoltalmi Liga ünnepélyes alakuló közgyűlésén, a szervezet ügyvezető elnökévé. A korabeli sajtó, hosszú cikkekben számolt be a valóban jelentős eseményről. „A kormányzó 11 órakor érkezett a fővárosi Vigadó feldíszített előcsarnokába ahol dr. vitéz Fábry László ezredes, országos légvédelmi parancsnok és Petróczy István ny. repülő ezredes, a Liga Előkészítő Bizottságának elnöke fogadták és kísérték fel a különböző, érdekes egyenruhás, sisakos, gázálarcos, gumiruhás, segélyosztagok sorfalai között a nagyterembe...”. Számolt be a „Riadó”, a Liga lapja. A jelentős társadalmi visszhangot kiváltó első közgyűlésen részt vett szinte teljes létszámmal, az ország politikai és katonai vezetésének elitje. Az esemény jelentőségét kiemelte Horthy Miklós kormányzó röviddel korábban megjelent írásának néhány sora. Idézem: „harcos nemzet fiainak is gondolni kell a jövő háborújában a repülőátadások által veszélyeztetett otthonmaradottjainak, valamint a nemzet pótolhatatlan javainak védelmére”. Darányi Kálmán miniszterelnök bejelentette, hogy már az előkészítő időszakban önkéntesként jelentkezett a Liga tagjai közé. És nem vezetőnek, hanem mondhatni „közkatonának”. Feltehetően nem sok gyakorlati munkát végzett, de az elhangzott nyilatkozat további sorai mondhatni kötelezték az ország állami és közigazgatási tisztviselőit. Így hangzottak: „Az a kívánságom, hogy példámat mindenki követve, a Légoltalmi Ligában politikamentesen, egy test-lélekként küzdjünk a szebb magyar jövőt fenyegető veszély elhárítása érdekében.” Nem folytatom a közgyűlés bemutatását. A kérdés az, hogyan került egy repülőőtiszt, egy olyan társadalmi szervezet ügyvezető elnöki székébe, ahová országos elnöknek a Habsburgok magyarországi ágához tartozó József Ágost

tábornagy, királyi herceget, a Magyar Tudományos Akadémia elnökét, a Tűzoltó Szövetség tiszteletbeli elnökét, főtitkárnak Teasdale Ottó tűzoltó másodfőparancsnokot, az országos vezetőség tagjai közé pedig Augusztá királyi hercegnőt választották. Többi tagja is országos szintű vezető beosztásban dolgozott. A választ legpontosabban József Attila fogalmazta meg Thomas Mann üdvözlésére írt versében: „örül, hogy lát ma itt fehérek közt egy európaiat”.

E látszólag ide nem illő idézettel azt akarom kiemelni, hogy Petróczy István volt az egyetlen tagja a vezetőségnek, aki nemcsak repülősként harcolt az első világháborúban, hanem kiemelkedő színvonalon ismerte a légoltalmat, hanem komolyan, országosan elismert tudományos szinten foglalkozott a légoltalom kérdéseivel. Egyik első kutatója, feladatainak megfogalmazója. Évek óta sürgette a légoltalom megszervezését. Még 1928-ban leírta, hogy a „polgári légvédelem (értsd: légoltalom) csak akkor eredményes, ha idejekorán és tervszerűen cselekszünk. Az óvintézkedések több éves szívós munkát igényelnek. Mivel évekkel előre senki sem állapíthatja meg, hogy ki és mikor támad meg bennünket...”. Felismerte és hangoztatta: a légoltalom hosszú távú, békében megvalósítandó feladat.

Az első világháborúban a repülőgép bebizonyította meghatározó szerepét a hadviselésben. Alig hallgattak el a fegyverek, megkezdődött a tapasztalatok feldolgozása. Közülük hatását tekintve egyértelműen legjelentősebb az olasz Giulio Douhet repülő tábornok 1921-ben megjelent „A légi uralom” című híres – és sokat vitatott – könyve volt. Nem célozom e művel kapcsolatos alkotások vitájába pro vagy kontra belemenni. Csupán arra keresek választ, miként hatottak gondolatai Petróczyra. Két területre összpontosítok. Az egyik: a légi háború célja. A másik a légoltalom feladata. A légitámadások fő célja Douhet szerint nagyon tömören fogalmazva: a légi uralom megszerzése, az ellenség gazdasági, politikai, katonai potenciáljának, infrastruktúrájának széttűzése, a lakosság, elsősorban a termelő, irányító rétegek, ezen túl erkölcsi ellenálló képességének megtörése. Kijelenti: „A háború mindég embertelen lesz. Aki életre-halálra harcol – és másként harcolni manapság már nem lehet – rendelkezik azzal a szent joggal, hogy minden rendelkezésre állóeszközt felhasználjon, hogy ezáltal saját pusztulását elkerülje”.

„Semmi kétség! A háborúban el kell viselni a csapásokat is... Szenvedélyesen síkraszállok a polgári lakosság erkölcsi felvértezése mellett... Aki elkészült a legrosszabbra is, az vértette fel magát a legjobban. Az ellenkező módszer veszélyes... Az erkölcsi felvértezésnek természetesen karöltve kell haladnia az anyagi felkészüléssel. E kettő együtt alkotja a passzív légoltalmat, amelynek nincs szüksége támadóeszközökre. Ezt a szervezetet én a magam részéről nemcsak, hogy hasznosnak, hanem egyenesen szükségesnek tartom”. Nem idézem tovább Douhet.

Nézzük a másik területet, a légoltalmat. Petróczy a húszas évek közepén mélyedt el a légoltalom elméleti és gyakorlati kérdéseiben. Európa szerte ekkor épültek ki az első légoltalmi rendszerek. Magyarország, bár nálunk is megjelentek az első részkérdéseket feldolgozó írások a légoltalomról, mivel azonban a Trianonnal szétszabdalt és számtalan tiltással megköztözött ország gazdasága a tönk szélén állt, még nem volt abban a helyzetben, hogy nagyobb fejlesztésekbe kezdjen. Petróczy, akit 1923-ban az antant katonai

ellenőrző bizottságának követelésére, bár alkotó képességének csúcsán állt, nyugálómányba helyeztek, figyelemmel kísérte az első tapasztalatokat. Ismerve a világháború tapasztalatait azonnal megértette a légtalomban jelentőségét. És azt is, hogy ha nincs is – nevezük nevén a gyermeket – pénz szervezetek létrehozására, óvóhelyépítésre stb. legalább az alapvető elméleti kérdéseket tisztázni kell és meg kell kezdeni a lakosság „erkölcsi felvértezését”, mai kifejezéssel élve, felkészítését egy háború elviselésére.

Áttekintve a húszas évek második, és harmincas évek első felében megjelent tanulmányait, írásait, kézikönyveit véleményem szerint Douhet gondolataira és saját háborús tapasztalataira alapozva határozta meg önmaga kutatásai számára következő fő területeket:

- az üzemek gyárak védelmének kérdése, önvédelmi feladatai,
- a lakosság felkészítése az önvédelemre,
- a nők szerepe a légtalomban, és végül
- a tűzoltóság szerepe a légtalomban.

A lakosság, a haditermelés, illetve a lakosság létfenntartásához, az ország működéséhez szükséges javak védelme Douhetnél is a légtalomban alapvető követelménye. Az esetleges félreértések elkerülése érdekében megjegyzem az „önvédelem” fogalma itt légtalomban értelemben értendő. A légtalomban feladatok két nagy csoportja: az állami és közigazgatási – korabeli gyűjtőnévvel hatósági –, valamint az önvédelmi, az állampolgár, vállalat, üzem, gyár stb. által megvalósítandók. Ennek megfelelően Európában a légtalomban kezdettől fogva e két párhuzamos úton és területen épült ki. Természetesen egységes rendszert alkotva.

A rendelkezésünkre álló szűk idő miatt, csak az első két témát mutatom be és azokat is tömörítve. Az első világháború tapasztalatai alapján szerzőnk a jövő légi háborúja során hagyományos és vegyi fegyverek, ejtő löszerek, azaz bombák tömeges bevetésével számolt. Védelmi javaslatok, rendszabályok tehát: romboló, repesz, gyújtó és vegyi (ahogy akkor nevezték: gáz) bombák elleni védekezés feladataira, módszereire vonatkoztak.

Az üzemek, gyárak védelmével kapcsolatosan célszerűnek tartotta már az „Üzemek és gyárak légvédelmi parancsolatai” című, a Bányászati és Kohászati Lapokban 1932-ben megjelent tanulmánya bevezetésében megmagyarázni miért is kell a magántulajdonban lévő gyárak vezetőinek ezeket az önvédelmi feladatokat – ráadásul saját pénzükből – megvalósítani. A tanulmány nem „az üzemek és gyárak vezetőinek felesleges megzavarását, avagy izgatását célozza, hanem kizáróan azt, hogy figyelmüket azokra a talán csak évek folyamán keresztülviendő intézkedésekre felhívja, amelyek háború esetén az üzemek és gyárak fenntartását és zavartalan munkáját elősegítik”. Véleménye szerint az üzemeket már a háború első óráiban sorozatos légitámadások fogják érni, különösen azokat, amelyek a hadviselést közvetlenül segítik, vagy közvetve, a lakosság, a harcoló csapatok ellátásával. Leszögezi, hogy eredményesen védekezni csak „előrelátással, tervszerűen és idejekorán keresztülviendő óvóintézkedésekkel” lehet. Békében kell felkészülni, mert

háborúban az fog rendelkezésre állni ami már kész. Ezért a légoltalommal kapcsolatos kiadásokat ne az utolsó pillanatokban, „hanem tervszerűen évekre lebontva tervezzük” a költségvetés önálló részeként. A tanulmány az üzemi, vállalati légoltalmi önvédelem összes területét, szervezetét, intézkedését áttekinti. Olyan figyelemre méltó előrelátással, hogy amikor a hetvenes évek közepén a Szovjetunió polgári védelmi akadémiáján „a népgazdaság háborús állóképességének fenntartása, növelése érdekében teendő védelmi intézkedéseket” tanultam (egyébként a valóban nagyon aktuális és gondolatgazdag kérdéseket kiváló szakemberek oktatták.) Petróczy jó néhány gondolata visszatekintett rám az órák során. Például az olyan témák feldolgozásakor, mint a dolgozók, a termelés, a munkagépek, a nyersanyag védelmének kérdései, a tartalékkészletek felhalmozása, közmű és út kerülőhálózatok építése, összeköttetés, álcázás... és hosszan sorolhatnám még, a több mint negyven évvel korábban megjelent tanulmánnyal való összecsendéseket. A félreértések elkerülése végett leszögezem, nem azt akarom most mondani, hogy az adott szovjet elmélet Petróczy tanulmányának hatására alakult ki. Csupán jelezni, hogy a húszas, harmincas években megszületett gondolatai milyen előrelátóak voltak, és milyen jelentős mértékben igazolták azokat a második világháborús bombázások tapasztalatai.

Munkásságának fő területe lakosság, az emberek védelme elvi és gyakorlati kérdéseinek, módszereinek kimunkálása volt. Kitűnő repülőtechnikai ismereti révén felmérhette azt a gyors fejlődést, amit egyrészt az első világháború alatt, illetve az azt követő években a repülőgépgyártás produkált. Közbeszúrva megjegyzem, hogy a közismert – és hazánkat is sokszor bombázó – amerikai B-17-es „repülő erőd” a harmincas évek első felében már tervező asztalon feküdt! Prototípusa pedig 1935. július 28-án szállt fel először. Nagyjából akkor, amikor hazánkban megjelent a légoltalom létrehozásáról szóló 1935. évi XII. törvénycikk. Nem véletlen, hogy Petróczy tömeges légitámadásokkal számol és fölismeri, hogy a védekezés központi kérdése az emberek, a lakosság előzetes fölkészítése. Megérti, a hatóságnak a legtöbbször nem fog rendelkezésére állni akkora nagyságú szakszolgálati, légoltalmi mentő erő, hogy mindenütt azonnal meg tudja kezdeni egy támadás után a túlélő lakosság mentését, a sérültek ellátását. Az emberek nagyobb többsége hosszú ideig és, épp a legkritikusabb órákban, önmagára lesz utalva. Ezért időben, lehetőleg még békében föl kell arra készíteni, hogy ismerjék meg a veszélyeket, készüljenek fel a védekezésre, sajátítsák el a szükséges magatartási szabályokat és gyakorlati fogásokat, módszereket, amelyek birtokában adott esetben képesek lesznek önmaguk, családjuk embertársaik életét, vagyonát megvédeni.

Két kisebb kézikönyvben, a 95 oldalas „A légvédelmi képes káté”-ban és a 24 oldalas „légoltalmi parancsolatokban” írta meg mindezeket a tudnivalókat. A két könyv mondhatni az összes szükséges ismeretet tartalmazza, amelyek a lakosság fölkészítéséhez szükségesek voltak. Kivéve az elsősegélynyújtással kapcsolatosakat. Ezeket a Magyar Vöröskereszt tankönyvei fogalmazták meg. Nem véletlen, hogy az Országos Légoltalmi Parancsnokság, valamint a Liga által a lakosság részére készített tananyagok, tankönyvek, plakátok, szemléltető eszközök alapjait Petróczy két alkotása képezte. Nagyrésztük ma is aktuális. Amit változtatni kellett rajtuk – szándékosan fogalmazok így, mivel az ötvenes évek elején született

új légoltalmi kézikönyvek írói is felhasználták Petróczy műveit –, az időközben bekövetkezett hatalmas haditechnikai fejlődésnek, ezen belül is elsősorban a nukleáris fegyverek megjelenésének köszönhető.

Így jutottam vissza kiinduló pontomhoz a Liga alakuló közgyűléséhez. Bár 1937. december 5-e a megalakulás pontos dátuma, a valóságban már 1928–29-ben megjelentek a magyar sajtóban az első írások, amelyek feszegették, külföldi tapasztalatok nyomán, hogy a légitámadások elleni védekezés hatékonyságának fokozása nem képzelhető el társadalmi szervezetek nélkül. Komoly lépésre azonban csak az 1935. évi XII. tc. megjelenését és a magyar légoltalom megszervezését követően került sor. A honvédelmi minisztérium, a LOP és a megalakult fővárosi, városi hatósági légoltalmi szervezetek, ügyosztályok tisztában voltak azzal, hogy a lakosság széles rétegeinek bevonása, mozgósítása, fölkészítése a légitámadások elleni védekezésre nem valósítható meg egy a mindenkihez eljutni képes önkéntes társadalmi szervezet nélkül. E szervezet létrehozásához azonban idő kellett. Szükségességét bizonyította, hogy a legtöbb európai országban is hasonló társadalmi szervezetek végezték e feladatot. Különösen hatékonyan dolgozott egy hasonló célú szövetség, a kor magyar politikája által elsőszámú ellenségnek tekintett Csehszlovákiában, valamint a követendő példának számító Németországban, Olaszországban. 1935 végén azonnal és még nem hivatalosan létrehozta az Előkészítő Bizottságot. Föltehetően ennek éltető személyisége Petróczy István volt, de ezt nem tudom bizonyítani okmánnyal, csupán szóbeli visszaemlékezésekkel. Sajnos meg kell állapítani, komoly gátja a légoltalom története kutatásának, az a tény hogy a főváros 1944/45 évi ostroma során mind az OLP, mind a Liga iratanyaga elégett, illetve megsemmisült.

A honvédelmi miniszter kezdeményezésre, végül 1937 tavaszán megalakult a Légoltalmi Liga Előkészítő Bizottsága Petróczy István elnöksége alatt. Már az év tavaszán a nyilvánosság elé léptek. A Budapesti Nemzetközi Vásáron nagysikerű légoltalmi kiállítást rendeztek, több broszurát jelentettek meg és terjesztettek. 1937. október 20-án megjelent a Liga lapjának, a Riadónak első száma. Az utolsó 1944. decemberében. Petróczy vezetésével elkészítették a Liga alapszabályát, hosszú távú és éves munkatervét, megszervezték a területi szervezeteket és az alakuló ülést. A további években egészen 1944 elejéig Petróczy élete, összefonódott a Ligáéval. 1944-ben betegsége miatt már nem tudott a munkában részt venni. A Liga élén fő munka területe a szervezeti élet irányítása, a kiképzés, fölkészítés szervezése, irányítása volt. Elsősorban a tettek embere lévén, viszonylag keveset szerepelt a nyilvánosság előtt. Ha mérlegre tesszük a Liga élén végzett munkájának eredményességét, értékét, a másik serpenyőben az a sok ezer magyar ember található, akik a bombázások során megmentett életüket elsősorban az általa is szervezett és irányított Légoltalmi Liga fölkészítésén tanultaknak, elsajátítottaknak köszönhetik. ■

FŐVÁROSI POLGÁRI VÉDELMI ÉS KATASZTRÓFAVÉDELMI SZÖVETSÉG

A „Sztanek Endre Alapítvány” és a Budapest Főváros X. kerület Kőbányai Önkormányzat Kápolna téri Általános Iskola a „Biztonságos Iskola” projekt keretében 2008. április 4-én, Sztanek Endre ezredes, a polgári védelem egykori parancsnoka, és a Fővárosi Polgári Védelmi és Katasztrófavédelmi Szövetség néhai elnöke halálának harmadik évfordulóján megrendezte a már hagyományos Dr. Sztanek Endre emlékversenyt. A színvonalasan megrendezett és lebonyolított versenyen nyolc kőbányai, fővárosi, pest megyei és békéscsabai általános iskolai csapat vett részt. A nagyszerű versenyen a diákok színvonalas polgári védelmi, tűzvédelmi, közbiztonsági, elsősegélynyújtó felkészültségről és közlekedésbiztonsági felkészültségről tettek tanúbizonyságot.

Dr. Pataky Iván

DR. HOFFMANN IMRE

A FELKÉSZÍTÉS, MINT CSELEKVÉS EGYÉNI ÉS KÖZÖSSÉGI OLDALRÓL

Az európai biztonsági törekvések, a nemzeti biztonságpolitika, a védelmi igazgatás elválaszthatatlan része a lakosság, a közigazgatási és önkormányzati vezetők, valamint a közoktatásban érintettek katasztrófavédelmi felkészítése. Az ENSZ II. Katasztrófa Csökkentési Világkonferenciája is a természeti katasztrófák megelőzését, a készülség nemzetközi, átfogó helyzetét tekintette át, amelyen kinyilvánították, hogy az elkövetkező évek főbb kihívásaival, veszélyeivel, szisztematikusabb tevékenységgel lehet számolni, összefüggésben a fenntartható fejlődéssel, valamint a nemzeti és helyi képességek fejlesztése révén történő ellenállóképeség-növekedéssel. A kockázatcsökkentés, a megelőzés, a lakosság tájékoztatásának, ösztönzésének, öntevékenységének a fontossága kulcskérdés. Ezek megvalósulásához komplex projektek indultak, amelyeknek közös pontjai elsősorban a megelőzés, veszélyhelyzet kezelés, helyreállítás időszakában a hatósági és szakhatósági feladatok végrehajtásához kapcsolódnak. A veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetekre vonatkozó a nyilvánosság tájékoztatásának szabályozása bevezetésének indokoltságát, hazánk belső és nemzetközi kötelezettségei is ezt támasztják alá.

Az elmúlt években bekövetkezett természeti katasztrófák, veszélyhelyzetek során bebizonyosodott, hogy a védekezés, a helyreállítás időszakában fontos, hogy az állampolgárok tisztában legyenek az őket potenciálisan fenyegető veszélyforrásokkal, a védekezés időszakában követendő magatartásformákkal, a kárfelszámolás körülményével, lehetőségeivel. Az eddigi tapasztalatok alapján a lakosság életének, testi épségének és vagyonának megvédésében fontos szerep, és ezzel együtt jelentős feladat- és hatáskörök hárulnak a települések polgármestereire, a védelmi bizottságok elnökeire, közigazgatási hivatalok, a decentralizált szervek vezetőire, jegyzőkre. A veszélyhelyzetekben, ill. a katasztrófa-helyzetek egyes időszakasaiban jelentkező feladataik nem oldhatók meg a civil szervezetek bevonása nélkül.

Az elmúlt időszak bővelkedett tennivalókban. A lakosság veszélyeztetettségével összefüggő tájékoztatás szabályozása, az aktív és passzív tájékoztatási normák kidolgozása, a lakosság riasztására létrehozott technikai rendszer működőképességének fejlesztése,

a lakosságvédelmi tervezés rendszerének naprakészen tartása mind a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos ipari balesetek (SEVESO II), mind a nukleáris balesetek megelőzésére, ill. az ezekkel kapcsolatos tájékoztatásra nézve határoz meg számos feladatot. A balatoni és velencei-tavi viharjelző rendszerek működtetése, a Duna-Majna-Rajna és a Tiszai Információs Segélyhívó Rádiórendszerek üzemképességének fenntartása, fejlesztése is bőven adott feladatot számunkra.

A közigazgatási és önkormányzati vezetők, az ifjúság és a lakosság szélesebb köre polgári védelmi és katasztrófavédelmi felkészítése rendszerének egyértelmű meghatározása érdekében hatályba lépett a polgári védelmi felkészítés követelményeiről szóló 13/1998. (III. 6.) BM rendelet módosításáról szóló **8/2005. (III. 8.) BM rendelet**. A rendeletben a lakosságfelkészítési követelmények differenciáltan kerültek meghatározásra. Az OKF kidolgozta az erre vonatkozó, az önkormányzati választási időszakot is figyelembe vevő rendszert, a tematikát és Ajánlást.

Az elmúlt esztendőkből az önkéntesek, a különböző civil szervezetek, a szövetségek aktív kommunikátorrá, cselekvőkké léptek elő programjaink megvalósulása érdekében. A kormányzati, ágazati és országos katasztrófavédelmi szervek által meghatározott célok elérése, az egyes feladatok megvalósulása érdekében, a központi ajánlások és módszerek szem előtt tartásával főként a versenyekben, illetve a körjegyzőségekre épült önkéntes lakosságfelkészítési program lebonyolításában, a tanulók tanórán kívüli felkészítésben vállaltak szerepet. Egy szolgáltató, változó és modern közigazgatási rendszerben továbbra is számítani kell és lehet a civil szervezetek támogató együttműködésére.

I. Az eddigi tapasztalatok alapján a lakosság életének, testi épségének és vagyonának megvédésében fontos szerep, és ezzel együtt jelentős feladat- és hatáskörök hárulnak a települések **polgármestereire, a védelmi bizottságok elnökeire**. Mivel bizonyított tény, hogy a felkészült településeken az elszenvedett károk mértéke számottevően alacsonyabb, mint a felkészületlenekén, egyre nagyobb figyelmet kell szentelni az érintett vezetők felkészítésére, képzésére.

Bekövetkezett katasztrófa, katasztrófa-helyzet esetén, a védekezés során a polgármester irányítja a helyi katasztrófavédelmi tevékenységet, szervezi és irányítja a keletkezett károk felmérését, irányítja a helyi erők által végzett helyreállítási tevékenységet, a humanitárius segélyek elosztását. Mindez igen szerteágazó polgári védelmi, katasztrófavédelmi általános és szakmai ismereteket, irányítási, vezetési ismereteket, döntési kompetenciákat, logisztikai rálátást, megfelelő tervezési, szervezési, kommunikációs gyakorlatot kíván meg.

A vonatkozó BM rendeletnek megfelelően az OKF kidolgozta az erre vonatkozó, az önkormányzati választási időszakot is figyelembe vevő rendszert, valamint a tematikát. Eszerint a megyei (fővárosi) védelmi bizottsági elnököknek, a helyi védelmi bizottsági elnököknek, a kirendeltségekhez tartozó polgármestereknek, továbbá a gyakorlatuk szerint az először

megválasztott, illetve az újráválasztott pozíció alapján történik a felkészítése. A felkészítési tematika az egymásra épültség, a hatáskör és gyakorlati idő figyelembevételével került összeállításra.

A fővárosi (megyei) védelmi bizottsági elnököknek minisztériumi, ill. főigazgatósági szinten kerül sor tájékoztató konferencia megtartására. A helyi védelmi bizottságok vezetőinek a területi katasztrófavédelmi szervek szervezésében, a többi polgármester vonatkozásában kirendeltségi szinten történik a foglalkozások megszervezése és lebonyolítása. Ez a rendszer természetesen a közigazgatási rendszer változását is követni fogja, amelybe a regionális, valamint a kistérségi együttműködésre épülő felkészítések szerepe nagyobb hangsúlyt kap.

Az önkormányzati választási ciklust figyelembe véve, a választások lebonyolítását követően kerül sor először a polgármesterek felkészítésére. Ezt követően két évente, egy napos összevont előadások megtartására kerül sor. A közbeeső években a területi katasztrófavédelmi szervek szervezésében munkaműhelyek kerülnek megtartásra, ahol szimulált veszélyhelyzetek feldolgozása, gyakorlati feladatok megoldása is bekerül a felkészítési programba.

A katasztrófavédelmi felkészítés másik fontos célcsoportjait a területi államigazgatási feladatot ellátó szervek vezetői, valamint a **helyi jegyzők** csoportjai jelentik.

E személyek beosztásuknál fogva közigazgatási, államigazgatási szakemberek, részükre a jogszabályi változásokon túlmenően inkább a helyi sajátosságokra adaptálható módszertani útmutatók, aktualitások, irányelvek, a bekövetkezett veszélyhelyzetek kezelésének feladatai, a veszélyhelyzet kihirdetésének körülményei és tartalma, valamint az önkormányzatok lakosságvédelmi feladatai kerülnek ismertetésre. A megyei katasztrófavédelmi igazgatóságok által szervezett előadások rendszerének átdolgozása – követve a közigazgatási hivatalok szerkezetében bekövetkezett változásokat – folyamatban van.

A fórumok egymásra épült szervezését, innovatív megközelítését, az új felkészítési rendszer teljes vertikumának kiépítését az Önkormányzati Szövetségek javaslataikkal támogatták.

II. Bár veszélyek között élünk, de ezek egy része megelőzhető, elkerülhető vagy fel lehet készülni az ellenük való védekezésre. Ehhez azonban szükséges a megfelelő gondolkodás és **magatartásmód** kialakítása, amely nem egyenlő a tudásanyag mechanikus elméleti elsajátításával. Mint minden más területen, úgy a veszélyhelyzeti nevelés-oktatásban is igaz, hogy a helyes életvitel megalapozását kisgyermekkorban kell kezdeni. A munka eredményét az jelenti, ha mindennapi szinten óvják önmagukat és környezetüket, megfontoltak, előrelátóak a veszélyhelyzetek elkerülése érdekében, rendelkeznek a megfelelő felkészültséggel és gyakorlottsággal, így képesek segíteni önmagunkon, egymáson és tudnak segítséget kérni a bajban, becsülik természeti és kulturális értékeinket.

A **közoktatási intézmények** helyi terveiben elhelyeztetni a veszélyhelyzeti ismereteket nem egyszerű feladat. Tavaly tavasszal azonban kiegészült a törvényi háttér, így a munka jogi szabályozásának gerincét az alábbiak szabályozzák:

- 1996. évi XXXI. (tűzvédelmi) törvény
- 37/2001. (X. 12.) OM rendelet
- 243/2003. (XII. 17.) Kormányrendelet (Nemzeti Alaptanterv – NAT)
- 8/2005. (III. 8.) BM rendelet – a 13/1998. (III. 6.) BM rendelet módosítása.

A nevelő-oktató program legalapvetőbb célja a fentiekre vonatkozó igények és képességek kialakítása, a helyes és elvárható magatartási minták rögzítése – sok gyakoroltatással.

E célokat megerősítette az új NAT is, melyben több helyen is hangsúlyt kap a személyes biztonsággal, a magatartási mintákkal, a **biztonságkultúrával** kapcsolatos kompetenciák meghatározása.

A közoktatási nevelő-oktató munka tervezésének kezdetén felmerült, hogy a katasztrófa szó helyett használjuk inkább a *veszélyhelyzet* kifejezést. A továbbiakban a következő meghatározást vesszük alapul:

- a veszélyhelyzet olyan speciális stresszkelző szituáció, ami a lakosság kisebb-nagyobb csoportját közvetlenül, illetve közvetve akár életveszéllyel is fenyegeti.

Más megfogalmazásban: olyan félelem, amelyet valamilyen – reális – fenyegetés vált ki.

A NAT vitaanyagának véleményezése során felmerült, hogy a veszélyhelyzeti (tűzvédelmi és polgári védelmi) ismeretek elhelyezésekor egy olyan átfogó, komplex kifejezést kell találni, amely megfelel a szakmai kritériumoknak és magába foglalja az e területre vonatkozó valamennyi elemet. Ez a **biztonságkultúra**, melynek kifejtése az **Életvitel és gyakorlati ismeretek műveltségi terület** céljai közé illeszkedik.

„Biztonságkultúra: az egyéni és társadalmi léte veszélyeztető tényezők felismerése, az egyén felelőssége a veszélyhelyzetek kialakulásában, kialakításában, katasztrófavédelem (tűz- és polgári védelem, tervezés, megelőzés, beavatkozás, értékelés).”

A szabályozás következő szintjét a kerettantervek jelentik. Számos, az Oktatási Minisztérium honlapján megjelent kerettanterv tartalmaz idevonatkozó utalásokat, melyek már nevesítve, helyenként konkrétan kifejtve tartalmazzák a biztonságkultúra témakörét, meghatározzák a főbb célokat és fejlesztési feladatokat (pl.: OM, MO-ZAIK kerettanterv). A **Nyíregyházi** tantervcsalád Életvitel és gyakorlati ismeretek című blokkja a biztonságkultúra témakör feldolgozására az 1–6. évfolyamon évi 2, a 7–8. évfolyamon évi 3 órát tervez, a tantárgyat *technika és életvitelnek* nevezi.

A NAT és a kiválasztott kerettanterv alapján a **helyi** programokba való beépítéshez szükséges személyi, tárgyi feltételeket, ill. a taneszköz javaslatot a 2005-ben kiadott **AJÁNLÁS** (a veszélyhelyzeti – tűzvédelmi és polgári védelmi – nevelő-oktató munka tervezéséhez) c. anyag bővebben is tartalmazza.

Az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság az érdeklődő nevelőknek a pedagógus továbbképzési rendszer keretében 2003 óta akkreditált tanfolyami képzést is kínál.

A „Katasztrófavédelmi alapképzés óvodapedagógusok, általános iskolai tanítók, tanárok, kollégiumi nevelők számára” című 40 órás tanfolyami anyag 24 óra elméleti és 13 óra gyakorlati foglalkozást jelent. A polgári védelem, a tűzvédelem, az elsősegély-nyújtás és pánikelkerülés, intézményi katasztrófavédelmi prevenciós program összeállítása, valamint a veszélyhelyzeti ismeretek oktatása témakörökben vannak előadások, illetve a hallgatók részt vesznek gyakorlati bemutatókon is.

2003. októbere óta összesen 487 pedagógus (óvónők, tanítók, általános és középiskolai tanárok) vett részt a továbbképzéseken.

A közoktatási intézményekben folyó veszélyhelyzeti nevelő-oktató munkát segítő képzést évente kétszer – tavasszal és ősszel – szervezi az OKF és az Fővárosi Pedagógiai Intézet, az FPVI és az FTP aktív közreműködésével.

A megújított akkreditálási engedéllyel rendelkező képzés igény esetén megszervezhető nemcsak Budapesten, hanem vidéken is, amelyre volt már példa Pécsen és Szolnokon is.

A Katasztrófavédelmi Ifjúsági Versenyek szervezése az elődszervezetek hagyományainak gyökereire építve évek óta rendszeresen meghirdetjük. Az országos verseny elméleti és gyakorlati feladatait az MPVSZ-szel egyeztetve dolgozza ki az OKF Önkormányzati Kapcsolatok és Helyreállítási Főosztálya a megyei lakosságfelkészítő mentorok és a Katasztrófavédelmi Oktatási Központ két tanárának közreműködésével, a logisztikát korábban egy-egy vállalkozó megyei igazgatóság, 2007-ben a Fővárosi Polgári Védelmi Igazgatóság biztosította. A Versenyszabályzat és a Versenyfelhívás a versenyt megelőző év novemberében kerül kihirdetésre az OKF interneteshonlapján, a megyei katasztrófavédelmi igazgatóságok pedig belső levelező rendszeren is megkapják. Az országos forduló felkészülési segédanyagai márciustól olvashatók az OKF Lakosságfelkészítési honlapján „Készülj fel!” címmel.

2007-ben több újdonsággal is bővült a rendezvény:

- Az európai gyakorlatnak megfelelően megkezdődött a 10 éves korosztály bevonása a versenybe. Első lépésként lehetőséget kaptak a megyék, hogy delegáljanak az országos fordulóra egy általános iskola 4. osztályos csapatát, akik „megfigyelőként” vehettek részt.

- Az OKF meghívására – a katasztrófavédelmi ifjúsági versenyek történetében először – külföldi csapat is indult az országos fordulón: a Szlovák Polgári Védelmi Hivatal által küldött 4 fős ifjúsági csapat. A két fél együttműködési megállapodása értelmében a magyar gyerekek a jövő évtől kezdődően részt vehetnek a szlovák polgári védelmi verseny országos döntőjén. Tervezzük a verseny szélesebb nemzetközi méretűvé bővítését.

- A verseny színvonalát emelte a gyakorlati versenypálya tűzoltó állomása, ahol a versenyzők védőruhába öltözve tálcátüzet oltottak tűzcsapról vízsugárcsővel.

Azt, hogy a verseny alaposan túlnőtte a katasztrófavédelmi hivatali egységek kereteit, többek között az is bizonyítja, hogy a különdíjakat ebben az évben pl. a Magyar Polgári Védelmi Szövetség, a Magyar Tűzoltó Szövetség, a Sony cég, a Magyar Technikai és Tömegsportklubok Országos Szövetsége és a budapesti Búvárakadémia ajánlott fel. A rendezvény fő pedig támogatója az E.ON Hungária volt.

III. Az elmúlt év végén elindult egy, az OKF honlapjáról nyíló új szerkezetű és arculatú **„Készülj fel!” lakosságfelkészítési honlap**, ami elérhető a www.lakosság.katved.hu címen. A honlapról az általános veszélyhelyzeti tudnivalókon kívül letölthetőek mind a közigazgatási vezetők katasztrófavédelmi felkészítését segítő, mind pedig a közoktatási szereplők részére készült anyagok. A lakossággal történő kommunikáció biztosítását a lakosság@katved.hu e-mail cím teszi lehetővé.

Összefoglalva a fentieket ki kell emelni, hogy a felkészítésbe továbbra is közelíteni szükséges mind a belső, mind a külső kapcsolati rendszereket. Fokozni kell a felkészítések intenzitását. A jövőben a tájékoztatásnak valódi információkat kell közvetíteni, olyanná kell válnia, hogy cselekvésre ösztönözzön, közelítsen az észlelés, értelmezés különbözőségeinek közösségi nevezőjéhez. Tudjuk, ehhez hosszú idő kell még, az kell, hogy a hasznosságot, a gyakorlatiasságot, a hatékonyságot tűzze ki mindenki maga elé, megfelelő jogismerettel, beépüljön a társadalom minden egyénébe egy önmaga kontrollált, önvédelemre képes felnőtt személyiségbe. A helyi szervezeteknek – a helyi civil szervezeteknek is – módjukban áll felmérni a reális viszonyokat, a konkrét igényeket, az operatív megoldásokat. Képesek szélesíteni az ismertséget, eljuttatni a központi célokat, eredményeket, elmélyíteni a bizalmat a társadalom teljes egészében. Ehhez továbbra is egyrészt elsősorban az Európai Unió, a NATO, illetve más nemzetközi szervezetekben való tagságunkból adódó lehetőségeket, másrészt a nemzeti biztonsági célokat érdemes figyelembe venni. A kormányzati, ágazati és országos katasztrófavédelmi szervek által meghatározott célok elérése, a központi célokhoz rendelt feladatok megvalósulása érdekében, a központi ajánlások és módszerek szem előtt tartásával kell továbbra is aktív, élő kapcsolatot építenünk valamennyi érintettel, a civil szervezetekkel, többek közt a polgári védelmi szövetségekkel. Így válik lehetővé egy közös, mindig elérhető, modern katasztrófavédelmi rendszer cselekvő szolgálata. ■

DR. TÓTH RUDOLF – DR. HORNYACSEK JÚLIA

GONDOLATOK A KATASZTRÓFA-ELHÁRÍTÁS LOGISZTIKAI KÉRDÉSEIRŐL

Az elemi csapások, természeti és ipari katasztrófák felszámolása sok esetben óriási erőfeszítésekkel és anyagi ráfordításokkal jár együtt. A védekezés sikerének és hatékonyságának kulcskérdése a feltételek, ezen belül is a műszaki és a logisztikai támogatás időben és megfelelő szinten történő biztosítása, amely különböző követelmények szerint valósítható meg a megelőzés a mentés és a helyreállítás időszakában. Napjainkban a katasztrófa-elhárítás feladatainak komplex logisztikai támogatása alapvetően a védekezésben részt vevő szervezetek saját és részben központi ellátás rendszerén keresztül valósul meg. A cikkben bemutatjuk a hazai katasztrófavédelmi rendszer kialakításának célját, körülményeit, a katasztrófa-elhárítás logisztikai rendszerével szemben támasztott követelményeket, a hazai megvalósítás általános elveit, működésének sajátosságait. Az elmúlt időszakban gyakran merült fel az igény e téma tudományos igényű kutatására, a kutatók és a gyakorló szakemberek „együtt-gondolkodására”.

1. A TÉMA AKTUALITÁSA

A választott téma aktualitását az adja, hogy 2000. január 1-jén hatályba lépett a katasztrófavédelmi törvény, amely lehetővé tette hazánk egységes katasztrófavédelmi rendszerének kialakítását. A végrehajtás során új védelmi elvek és követelmények kerültek előtérbe, de ezek nem terjedtek ki a katasztrófa-elhárítás logisztikai rendszerére, a védekezés anyagi és műszaki támogatási kérdéseire, mivel a kialakítás során ez nem tartozott a prioritások közé.

A téma aktualitását támasztja alá az is, hogy a pénzügyi megszorítások miatt, a rendszer továbbfejlesztésével, egy hatékonyabb, egyben gazdaságosabb védekezési rendszert kell kialakítani és működtetni. A hatékony védekezés és gazdaságos működtetés viszont nem valósítható meg korszerű, a szervezetekhez és feladatokhoz megfelelően illeszkedő logisztikai, valamint anyagi- és technikai támogatási rendszer nélkül.

Ahhoz hogy napjainkban, a hazai katasztrófa-elhárítás logisztikai támogatásának általános elveit meghatározhassuk, ismerni kell az egységes katasztrófavédelmi rendszer ki-

alakulásának körülményeit, célját, a megvalósítás alapvető elveit, szervezeti elemeit, és működési sajátosságait. Át kell tekinteni a védekezéshez szükséges anyagi-technikai feltételek megvalósulásának jelenlegi formáit, valamint a védekezésben résztvevő szervezetek képességeinek és a rendelkezésükre álló erőforrások összhangját

2. A HAZAI KATASZTRÓFAVÉDELMI RENDSZER KIALAKÍTÁSÁNAK KÖRÜLMÉNYEI, CÉLJA, ALAPVETŐ ELVEI, SZERVEZETI ELEMEI ÉS MŰKÖDÉSI SAJÁTÓSÁGAI

A rendszerváltást követően az ország külpolitikai helyzetében, gazdasági szerkezetében, a közigazgatás rendszerében, az ország védelmi képességeinek kialakításában, olyan változások következtek be, amelyek alapvető hatással voltak a hazai katasztrófavédelmi rendszer kialakítására, működésére és fejlesztési irányaira.

2. 1. A kialakítás körülményeit befolyásoló tényezők

A rendszer kialakításánál a döntéshozókat az vezérelte, hogy meg kell szüntetni a különböző védelmi szervezetek párhuzamos tevékenységeit, az átfedéseket, hatékonyan és gazdaságosan lehessen működtetni, továbbá tegyen eleget, a szervezetekkel szembeni társadalmi elvárásoknak is. A kialakítást befolyásoló tényezők az alábbiak voltak:

- Megszűnt az atomháború veszélye, felerősödtek a környezetvédelmi társadalmi elvárások, valamint hazánk célul tűzte ki a NATO és az EU tagság elérését.

- Elindult az ország gazdasági szerkezetének átalakítása, megszűntek a nagy állami vállalatok, megkezdődött a külföldi tőke beáramlása, nőtt a külföldi beruházások, cégek száma.

- Az ország közigazgatási rendszerének átalakításával, az állami feladatok egy része, átadásra került a forráshiánnyal küszködő önkormányzatoknak. Itt jelentek meg végrehajtási szinten, a tűzvédelmi, részben a polgári védelmi és a katasztrófavédelmi feladatok.

- Megkezdődött az ország honvédelmi rendszerének korszerűsítése, elindult a Magyar Honvédség reformja. Ennek eredményeképpen csökkent a honvédség szerepe és részvételi lehetősége a katasztrófa-elhárítási feladatok végrehajtásában.

- A kilencvenes években a polgári védelem belügyminisztériumhoz történő átkerülését követően szakmai átfedések és rivalizálások alakultak ki a tűzoltóság és a polgári védelem vezetése között a hazai védelmi rendszer kialakítása, irányítása és végrehajtása területén.

- A rendszerváltást követően, a hidegháborús helyzet megszűnése, egyben az állampolgárok általános veszélyérzetének csökkenését eredményezte. Ennek következtében a védelemmel összefüggő feladatokat, fejlesztéseket nem támogatták, feleslegesnek tartották, amely negatív hatással volt a polgári védelmi feladatok korszerűsítésére és a hazai katasztrófavédelmi rendszer kialakítására is.

– A polgári védelmi és katasztrófavédelmi feladatok végrehajtása és az ezzel kapcsolatos kötelezettségek jogi szabályozása nem felelt meg az új elvárásoknak és követelményeknek, ezért szükségessé vált ezek újra szabályozása.

2. 2. A katasztrófavédelmi rendszer kialakításának alapvető célkitűzései

A hazánk egységes katasztrófavédelmi rendszerének kialakításával kapcsolatban a döntéshozók, célként határozták meg, hogy egy jogilag szabályozott, gazdaságosan és költség-hatékonyan működő rendszert kell létrehozni. Ennek érdekében az alábbi működési elveket és célkitűzéseket fogalmazták meg:

– Megtartva a polgári védelem jogszabályokban rögzített minősített időszaki feladatait, kiemelten kell kezelni a lakosság és az anyagi javak katasztrófák esetén történő védelmének feladatrendszerét, és ki kell alakítani az ezzel kapcsolatos feltételeket.

– Növelni kell az azonnali beavatkozó szervezetek, mentő erők, (tűzoltóság, mentők, polgári védelmi, vegyi felderítő csoportok, stb.) képességeit és a beavatkozások hatékonyságát.

– Meg kell szüntetni a tűzoltóság és a polgári védelem feladatrendszerében jelentkező párhuzamosságokat, a feladatokat egységes rendszerben kell kezelni úgy, hogy azok illeszkedjenek egymáshoz.

– Lehetővé kell tenni, hogy az önkéntes mentőszervezetek, valamint a különböző humanitárius és karitatív szervezetek bekapcsolódjanak a katasztrófa-elhárítási feladatokba, továbbá tevékenységük legyen összehangolt, koordinált és illeszkedjen a mentés, (védekezés), stratégiai célkitűzéseikhez.

– Továbbra is érvényesülnie kell az ágazati felelősség rendszernek, melynek keretében a különböző minisztériumok hatáskörébe tartozó katasztrófavédelmi feladatok tervezése és a végrehajtás feltételrendszerei úgy kerüljenek kialakításra, hogy azok legyenek összhangban a társadalmi elvárásokkal, valamint az egységes katasztrófavédelmi rendszer keretében meghatározott védelmi elvekkel és követelményekkel.

– Törekedni kell arra, hogy a rendelkezésre álló védelmi képességek és erőforrások a felhasználási területek irányába koncentrálódjanak, (önkormányzati tűzoltóságok, polgári védelmi kirendeltségek és irodák, stb.), valamint ki kell alakítani a központi kárenyhítés rendszerét.

– Meg kell teremteni a katasztrófavédelmi rendszer kialakításának jogszabályi alapjait, valamint a rendszer gazdaságos és hatékony működésének jogszabályi hátterét.

2. 3. A hazai katasztrófavédelmi rendszer szervezeti elemei, működésének alapvető sajátosságai

Az egységes katasztrófavédelmi rendszer kialakítása során a szakembereket az vezérelte, hogy a katasztrófa-elhárítás illeszkedjen a honvédelem és a védelmi igazgatás rendszeréhez és velük együtt egy komplex védelmi rendszer jöjjön létre. Azt is szem előtt tartották, hogy a végrehajtási felelősség jelenjen meg az ágazati irányítás mellett az önkormányzati területeken is, egyben tegye lehetővé az önkéntes alapon működő társadalmi és humanitárius szervezetek bekapcsolódását. Vegye figyelembe a NATO és EU elvárásokat, követelményeket, továbbá az ország katasztrófa-veszélyeztetettségének megfelelően, differenciáltan valósuljon meg. A kialakított és jelenleg működő rendszerben az irányítás és a felelőségi körök megvalósulásának szintjei és a végrehajtás szervezeti elemei az alábbiak:

Nemzeti szinten:- Kormány;

- Kormányzati Koordinációs Bizottság;
- Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium;
- Ágazati minisztériumok és országos hatáskörű szervek.

Megyei szinten: - Megyei Közigazgatási Hivatalok;

- Megyei (fővárosi) Védelmi Bizottságok;
- Megyei (fővárosi) Katasztrófavédelmi Igazgatóságok.

Helyi szinten:

- Önkormányzatok (polgármesterek);
- Helyi Védelmi Bizottságok.

A katasztrófavédelmi rendszer szervezeti elemei az alábbiak szerint csoportosíthatók:

a) *A szervezetek tevékenység, és alaprendeltetése szerinti csoportosítása*

- Hivatásos katasztrófavédelmi szervezet.
A *tűzoltóság*, valamint a *polgári védelem* állami feladatokat ellátó szervezeteiből jött létre.
- Polgári védelmi szervezetek.
Az állampolgárokból és gazdálkodó szervezetekből, a *polgári védelmi kötelezettség alapján* létrehozott polgári védelmi szervezetek.
- Jogszabályba rögzített feladatok (vízügyi, egészségügyi, rendészeti, stb.) ellátására létrehozott állami szervek, és szervezetek.
- Humanitárius, valamint önkéntes alapon szerveződő civil, speciális mentő és szakmai szervezetek, egyesületek.

b) A mentésbe történő bekapcsolódás sorrendje alapján történő csoportosítás

– **Elsődleges beavatkozók:** Tűzoltóság, Rendőrség, Mentők, Vegyi felderítő csoportok, Központi rendeltetésű mentőszervezetek, stb.

Speciális esetekben: Környezetvédelmi felügyelőségek, Vízügyi igazgatóságok, az ÁNTSZ szervezetei, stb.

– **Másodlagos beavatkozók:** Polgári védelmi szervezetek, Önkéntes mentőszervezetek, Vöröskereszt, Karitatív szervezetek, Önkéntes lakosság, Környezetvédelmi, Vízügyi szervezetek, az ÁNTSZ szervezetei, stb.

A hazai katasztrófavédelmi rendszer a kitűzött céloknak és elvárásoknak alapvetően eleget tesz. A következő évek feladata lesz a katasztrófavédelem rendszerében működő polgári védelem helyének és szerepének, stratégiájának kialakítása

A rendszer működésének alapvető sajátosságai a következőkben foglalható össze.

– Jogsabályok alapján, a katasztrófavédelem rendszerében működő polgári védelemnek továbbra is kettős feladatot kell ellátni. Fegyveres összeütközések és katasztrófák esetén, egyaránt biztosítani kell a lakosság és az anyagi javak védelmét, az ehhez szükséges feltételek megteremtését, valamint a lakosság ilyen irányú felkészítését, riasztását és tájékoztatását.

– Számolni kell háborús feladatokkal is, valamint súlyos, nagykiterjedésű katasztrófákkal, és az elsődleges beavatkozó szervezetek fejlesztésén túlmenően, a polgári védelem fejlesztésével kell növelni a hatékony katasztrófa-elhárítás lehetőségét. A polgári védelmi szervezetek alkalmazását nem csak a lakosság, riasztása, tájékoztatása, kimenekítése, kitelepítése, továbbá alapvető ellátásának megszervezése területén kell kamatotzni, hanem más védelmi feladatokban is, ezért azok újrászervezését, (felállítását), kiképzését és képességeinek növelését, vagy újak kialakítását, (pl. logisztikai képesség) célszerű szorgalmazni.

– Előtérbe került a lakosság felkészítésének feladatrendszer, de hiányoznak a végrehajtáshoz szükséges hatékony felkészítési módszerek és eljárások. Az évek óta tartó forráshiány, valamint a felkészítendő körének passzivitása, motivátlansága visszahúzó erő, amelyen az elkövetkező években csak erők átcsoportosításával, új elvek keretek kialakításával lehet változtatni kell.

– A lakosság riasztási és tájékoztatási technikai feltételrendszerének alapját ma is a légi-riasztást szolgáló szirénarendszer képezi, melynek korszerűsítése csak részben valósult meg. Csak tovább fokozza a rendszer bizonytalan működését az a tény, hogy a lakosság nem mindenhol ismeri a különböző veszélyhelyzeti jelzéseket, nem „vevő” arra az információra, hogy mit kell tenni a különböző jelzések elhangzásakor.

– A lakosság veszélyérzetének csökkenésével, (hiányával), függ össze, hogy hazánkban nem szélesedett ki a katasztrófa-elhárítás területén az önkéntesség, ma még nem lehet a védekezés rendszerét csak erre alapozva kiépíteni és működtetni.

– Az emberek veszélyérzetének csökkenésével magyarázható az is, hogy az állampolgárok és a gazdálkodó szervezetek csak részben tesznek eleget a jogszabályokban meghatározott kötelezettségeiknek. Ezt a negatív tendenciát csak tovább fokozza, hogy vannak önkormányzatok, ahol másodlagos feladatként kezelik a rájuk háruló védelmi feladatokat.

– A polgári és katasztrófavédelmi feladatokba bevonható, megfelelő erőforrásokkal rendelkező, nagy állami vállalatok megszűntek, helyettük piactudományi alapon működő, kisebb képességekkel rendelkező, gazdálkodó szervezetek, cégek jöttek létre. Ezek bevonása a védelmi és katasztrófa-elhárítási feladatokba nehezebb és a katasztrófavédelem nem rendelkezik olyan anyagi erőforrásokkal, hogy részükre a szolgáltatások ellenértékét meg tudja téríteni.

A katasztrófavédelmi rendszer fentiekben ismertetett létrehozási körülményei, kialakítási elvei és működési sajátosságai részben magyarázatul szolgálnak arra, hogyan alakult ki a védekezés logisztikai (anyagi technikai) támogatásának sajátos hazai rendszere, milyen alapelvekkel és működési feltételekkel kellene rendelkeznie, a kárelhárítási-feladatok hatékony végrehajtása érdekében.

3. A katasztrófa logisztika fogalma, célja, alapvető területei.

A katasztrófa-elhárítás logisztikai biztosításának általános elvei és követelményei

A katasztrófák általában nem tervezhetők, a legváratlanabb időben és helyszínen következnek be, így, az ellenük való védekezés logisztikai támogatásának rendszerével szemben is sajátos követelményeket kell megfogalmazni. A katasztrófa-logisztika nem hasonlítható sem a katonai, sem a civil logisztikai rendszerekhez, azok elvei és módszerei nem vehetők át változatlan formában. Ellenben mindhárom logisztikai rendszerre igaz az 5 „M” megfelelőségi szabály, melynek betartása biztosítja, hogy a védekezéshez szükséges anyagok és technikai eszközök:

- a **m**egfelelő mennyiségben,
- a **m**egfelelő időben,
- a **m**egfelelő minőségben és
- a **m**egfelelő helyen, de
- a lehető legkisebb, **m**inimális költséggel álljanak rendelkezésre.

A katasztrófa-elhárítás feladatainak komplex logisztikai támogatása, alapvetően a védekezésben részt vevő szervezetek saját, és részben a központi ellátás rendszerén keresztül valósul meg. A katasztrófavédelem, logisztikai rendszerének sajátosságát és egyben bonyolultságát az adja, hogy a különböző szervezeti elemek eltérő logisztikai rendszereit és a központi ellátás rendszerét kell integrálnia.

3. 1. A katasztrófa-logisztika célja, fogalma, alapvető területei

- A katasztrófa-logisztika **célja**, a katasztrófák elleni védekezés feladatainak végrehajtásához szükséges erőforrások tervezése, a humán, az anyagi, a technikai, feltételek biztosítása, valamint a felhasználás szervezése, koordinálása a megelőzés, a védekezés és a helyreállítás során.

- A katasztrófa logisztika **fogalma**: Mindazon tervezési, szervezési, koordinálási és gazdálkodási tevékenységek összessége, amelyek a katasztrófák elleni hatékony védekezés érdekében, a szükséges és elégséges logisztikai feltételek, az anyagi-technikai és különleges erőforrások biztosítása, valamint optimális felhasználása céljából kerülnek végrehajtásra.

- A katasztrófa logisztika **alapvető területei**:

- *Ellátás*: Célja, a mentőerők, a mentésben érintett szervek szervezetek és intézmények állományának, valamint a kimenekített lakosság, elhelyezési, ellátási feltételeinek, megszervezése és biztosítása, az ezzel kapcsolatos feladatok végrehajtása.

- *Anyagi biztosítás*: Célja, a mentőerők, a mentésben résztvevő szervek szervezetek, valamint az érintett lakosság részére mentesítő, vegyvédelmi, ruházati anyagok és felszerelések, iparcikkek, élelmezési, híradó valamint üzem- és kenőanyagok biztosítása, az ezzel összefüggő ellátási, szállítási feladatok megszervezése.

- *Technikai biztosítás és javítás*: Célja, a mentőerők részére a szükséges technikai eszközök biztosítása, és működőképes állapotban tartása.

- *Szállítás*: Célja, a mentőerők, a mentésben résztvevő szervezetek, valamint a lakosság kimenekítéséhez, ellátásához, a mentéshez, és a kárfelszámoláshoz szükséges anyagok, eszközök és technikai felszerelések biztosításával kapcsolatos szállítási feladatok végrehajtása.

- *Raktározás*: Célja, a katasztrófa-elhárításhoz szükséges felszerelések, anyagok, eszközök készletezése és tárolása, a hazai és külföldi segélyszállítmányok fogadása, szétosztásra történő előkészítése.

- *Gazdálkodás*: Célja, a katasztrófák elleni védekezés logisztikai támogatásának megvalósításához szükséges költségvetés és erőforrások tervezése, célirányos, és költség-hatékony beszerzések, készletezések, végrehajtása, a pályázati, a támogatási és a gazdálkodási tevékenységgel kapcsolatos elvek, követelmények meghatározása, az anyagi felelősség érvényesítése.

- *Egészségügyi biztosítás*: Célja, a katasztrófa logisztika rendszerében megteremteni a sérültek, a veszélyeztetett lakosság és a mentésben résztvevő szervezetek állománya egészségügyi ellátásának és biztosításának feltételrendszerét.

- *Adományok és segélyszállítmányok kezelése*: Célja, a mentéshez és a károk enyhítésére érkezett külföldi és hazai segélyszállítmányok, adományok, fogadása, nyilvántartása, kezelése, a szétosztás szervezése és koordinálása.

3. 2. A katasztrófa-elhárítás logisztikai támogatásának elvei és követelményei

A katasztrófák természetéből következik, hogy az ellenük való védekezés és annak logisztikai feltétele nehezen tervezhető. Ezért úgy kell a katasztrófa-elhárítás logisztikai támogatási rendszerét kialakítani, hogy az legyen kellően rugalmas, költség-hatékony, megbízhatóan működjön a megelőzés, az elhárítás és a helyreállítás időszakában, valamint a védekezésben résztvevő összes szervezet részére a szükséges támogatást és feltételeket úgy biztosítsa, hogy az legyen összhangban a védekezés központ célkitűzéseivel, elvárásaival.

A kialakítás során az alábbi elveket és követelményeket kell szem előtt tartani.

A katasztrófa-elhárítás logisztikai támogatásának elvei

– A katasztrófák elleni hatékony védekezés és a túlélés feltételeit már a felkészülés időszakában meg kell teremteni.

– A védekezéshez szükséges anyagi-technikai feltételek kialakítása, legyen arányban a veszélyeztetettség mértékével, biztosítsa az erőforrások hatékony felhasználását.

– Teremtsen összhangot az állami erőforrások, a jogszabályi kötelezettség alapján a gazdálkodó és más szervek, szervezetek teherviselése, valamint az állampolgárok általi, továbbá hazai és külföldi önkéntes felajánlások között.

– Legyen átfogó, komplex, tegye lehetővé a rugalmas alkalmazást katasztrófák és fegyveres összeütközések esetén egyaránt.

– Illeszkedjen a honvédelem rendszeréhez, legyen összhangban az ország teherbíró képességével.

A katasztrófa-elhárítás logisztikai támogatásának követelményei

– *Rendelkezzen megfelelő integráló képességgel.* A katasztrófa-elhárítási feladatok végrehajtásában résztvevő szervek és szervezetek a védekezés során alapvetően és elsősorban a saját logisztikai rendszerükre támaszkodnak. A mentés, anyagi-technikai igényeit biztosító, hatékony, célirányos és kiegyenlített színvonalú, logisztikai támogatás kialakítása érdekében, ezeket az eltérő típusú logisztikai rendszereket, úgy kell össze fogni és egy közös rendszerbe integrálni, hogy az önállóságuk megtartása mellett feleljenek meg a központi logisztikai elvárásoknak és követelményeknek.

– *Legyen minden helyzetben megbízható és működőképes.* A rendszer kialakítása során törekedni kell arra, hogy a mentés teljes időtartama alatt megbízhatóan működjön, függetlenül a katasztrófák és a veszélyek típusaitól.

– *A rendszer biztosítsa a megfelelő gyorsaságot és rugalmasságot.* Legyen képes arra, hogy a mentés során, a térben és időben változó anyagi-technikai igényeket, rövid idő alatt, megfelelő rugalmassággal elégítse ki.

– *Rendelkezzen megfelelő együttműködési képességgel.* A rendszert úgy kell kialakítani, hogy a mentési feladatok végrehajtásában résztvevő szervezetek saját logisztikai rendszereinek összehangolása mellett, legyen képes minden olyan szervezet és gazdálkodó egység logisztikai szervezeteivel együttműködni, amelyek hozzájárulhatnak a hatékony védekezéshez.

– *A rendszer legyen költséghatékony, fenntartható és finanszírozható.* A rendelkezésre álló szűkös erőforrások és a védelmi szervezetek alulf finanszírozottsága miatt, a logisztikai rendszer működtetése legyen költséghatékony és finanszírozható. Fenntartása és működtetése biztosítsa a katasztrófa-elhárítás logisztikai támogatásának gazdaságos és hatékony végrehajtását.

– *Tegye lehetővé a logisztikai folyamatok tervezhetőségét, biztosítsa a végrehajtás kiszámíthatóságát.* A katasztrófák bekövetkezése és a védekezési feladatok kiszámíthatatlansága és bizonytalansága miatt, a mentés logisztikai támogatásának rendszerét, a készletképzés elveit és módszereit úgy kell kialakítani, hogy az ellátás folyamata tervezhető legyen, továbbá valósuljon meg a védekezés anyagi-technikai biztosításának kiszámíthatósága.

4. A hazai katasztrófavédelem logisztikai rendszerének működési sajátosságai

A szakemberek szerint, hazánk, a katasztrófák által, a közepesen veszélyeztetett országok közzé sorolható. Ezzel magyarázható, hogy a döntéshozók az egységes katasztrófavédelem és a hozzátartozó logisztikai rendszer kialakítása során, – az árvizek kivételével – nagy területet és tömegeket érintő katasztrófákkal nem számoltak. Részben ezzel függ össze az is, hogy *nincs fókuszban a polgári védelem más feladatokra kialakított logisztikai képessége*, valamint az önkéntesség adta lehetőségek kihasználása.

A polgári védelem alapvető feladata a rendszerváltás előtt az volt, hogy biztosítsa a lakosság és az anyagi javak teljes körű védelmét hagyományos, vagy tömegpusztító fegyverekkel végrehajtott támadások esetén. Ehhez megfelelő szervezetekkel, technikai eszközökkel és anyagi készletekkel rendelkeztek. A rendszerváltás után a polgári védelem feladatrendszerén belül a „katasztrófavédelmi” feladatok kerültek előtérbe, de ezt nem minden településen követte a polgári védelmi szervezetek fejlesztése, az új elvárásoknak megfelelő átalakítása, a személyi állomány felkészítése és a megfelelő anyagi-technikai készletek kialakítása. Különösen igaz ez az „ellátó” és a „szállító” szervezetekre, amelyek alaprendeltetése, minősített időszakokban és katasztrófák esetén, a védekezéshez szükséges, valamint a lakosság és az anyagi javak védelmével kapcsolatos szállítási, anyagi-technikai feltételek biztosítása, a hatékony védekezést segítő logisztikai feladatok megszervezése, koordinálása és végrehajtása. Mindezek okainak vizsgálata, a lehetséges megoldások számbavétele meghaladja e tanulmány kereteit.

A hazai katasztrófavédelem logisztikai rendszerének működési sajátosságai

Hazánk katasztrófavédelmi logisztikai rendszerének alapvető működési sajátosságai és a fejlesztés lehetőségei – figyelemmel a hazai katasztrófavédelem kialakításának céljaira és követelményeire – az alábbiak szerint foglalhatóak össze:

- A hosszú készenléti idő és a beosztott állomány igénybevételének bizonytalansága miatt a polgári védelmi kötelezettség alapján létrehozott mentőszervezetek alkalmazására, elsősorban a lakosság, riasztása, tájékoztatása, kimenekítése, kitelepítése, valamint alapvető ellátásának megszervezése területén kerül sor. A mentés és kárelhárítás feladatainak logisztikai támogatása területén a polgári védelmi szervezetekkel nem kevés helyen számolnak.

- A védekezés az elsődleges beavatkozó szervezetek alkalmazására és fejlesztésére épül. Ezek a szervezetek saját logisztikai és műszaki támogató rendszerükön keresztül önállóan, vagy másokkal együttműködve oldják meg feladataikat. A beavatkozás időtartama csak néhány óra és tevékenységük viszonylag kis területre koncentrálódik.

- A mentésben résztvevő szervezetek eltérő logisztikai rendszerei, anyagi-technikai készletei és gazdálkodási szabályzói miatt nehéz megvalósítani az erők központi igény szerinti koncentrációját és az anyagi-technikai ellátás megfelelő színvonalú kialakítását. (Ezek az anomáliák jól érzékelhetők az árvízi védekezés területén.)

- A védekezés kormányzati szintű koordinációját a Kormányközi Koordinációs Bizottság (KKB) látja el, a napjainkban fellépő logisztikai támogatás feladatai azonban még alulszabályozottak. Helyi és területi szinten sincs olyan irányító szerv, vagy szervezet, aki ilyen hatás- és jogkörrel rendelkezik.

- Nincs egységes elveket és követelményeket kell alkalmazni a védekezéshez szükséges mentő és mentesítő anyagok, felszerelések, védőeszközök, technikai berendezések, műszaki eszközök készletezésére és raktározására, valamint központi nyilvántartására vonatkozóan, amelyet a védekezésben résztvevő szervezeteknek kötelezően be kellene tartani.

- Törekedni kell arra, hogy a hazai és külföldi segélyek fogadása és raktározása a helyi szinteken is egységes elvek szerint valósuljon meg, koordinálását olyan szerv végezze, amely megfelelő hatás- és jogkörrel rendelkezik azok célirányos és hatékony szétosztására, felhasználására.

- Ki kell alakítani azt a feltételrendszert, amely lehetővé teszi, hogy a jövőben növekedjen az önkéntes mentőszervezetek szerepvállalása a megelőzési, a védekezési, valamint a helyreállítási feladatokban. A jelenlegi, helyi kezdeményezéseket tovább kell fejleszteni úgy, hogy az önkéntes szervezetek tevékenysége legyen összefogott, koordinált és kapjanak megfelelő társadalmi nyilvánosságot.

- A hazai egységes katasztrófavédelmi rendszer piaccgazdasági viszonyok közti működésre lett kialakítva, de a szűkös központi költségvetés miatt az erőforrások tervezése, a védekezésbe bevont erők költségeinek megtérítése, valamint a védekezésre elkülönített források (vis major) felhasználása területén gyakran adódnak problémák és anomáliák.

- Nagy tömegeket érintő és hosszantartó mentési munkák esetén a jelenlegi rendszer csak korlátozottan alkalmas a hatékony védekezésre, melynek alapvető oka a forráshiány, az önkéntesség alacsony színvonala, a védekezés logisztikai feltételeinek és szervezeti kereteinek hiányosságai, valamint az, hogy az elsődleges beavatkozó szervezetek prioritizálása mellett a polgári védelem rendszerében rejlő lehetőségek kiaknázatlanok.
- A katasztrófák elleni védekezés egyik fontos eszköze lehetne a lakosságfelkészítés, amelynek a jelenlegitől eredményesebb végrehajtása csak akkor valósítható meg, ha a szükséges anyagi és technikai feltételeit megteremtjük.

5. Összegzés

A hazai katasztrófavédelmi rendszer, a döntéshozók szándékának megfelelően, a kitűzött céloknak alapvetően eleget tesz. Teendők vannak még a polgári védelem vonatkozásában, amely hatással van a katasztrófavédelem logisztikai rendszerének kialakítására és működésére is. A jelenlegi gyakorlat a mentés és kárelhárítás feladatainak logisztikai támogatása területén a polgári védelmi szervezetekkel kevésbé számol, a védekezés sikerét, az elsődleges beavatkozó szervezetek alkalmazásában és fejlesztésében látja.

A mentésben résztvevő szervezetek önálló, de egymástól eltérő logisztikai rendszerei, anyagi-technikai készletei és gazdálkodási szabályzói miatt nehéz megvalósítani az erők központi igény szerinti koncentrációját és az anyagi-technikai ellátás megfelelő színvonalú kialakítását. Ezekkel a problémákkal gyakran találkozunk, az árvízi védekezés és az időben elhúzódó mentési munkák során.

Nagy kiterjedésű és időben elhúzódó védekezés esetén a különböző védelmi rendszerek csak korlátozottan alkalmasak a hatékony védekezésre, melynek oka a katasztrófa-elhárítás logisztikai feltételeinek és szervezeti kereteinek problematikája, valamint a polgári védelem rendszerében rejlő lehetőségek kiaknázatlansága is.

A katasztrófa-logisztika területeinek kutatása, elméleti és gyakorlati kereteinek kialakítása, és a kutatások eredményeinek átültetése a gyakorlatba még fehér folt a védelmi palettán. Megvalósítása a jövő feladata. Fontos szerepe és felelőssége lesz ebben a szakembereknek és a tudományos kutatóknak egyaránt. Gondolkojunk együtt!

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1] Árvíz 2006. Honvédelmi Minisztérium kiadványa 2006. 10. oldal.
- [2] A polgári védelmi mentőerők tevékenységének anyagi-technikai biztosítása. Polgári Védelem Országos Parancsnokság kiadványa. 1987. Budapest.
- [3] Katasztrófavédelem-2006. OKF kiadványa 2007. 82., 87., 142. oldalak.
- [4] Polgári védelmi vezetőképzési és szakkiképzési segédlet II. Jász-Nagykun-Szolnok megyei Polgári Védelmi Szövetség, 2003. Szolnok.
- [5] A.T.Altunjin: Katasztrófák elleni harc. Zrínyi Katonai Kiadó, 1983. Budapest, ISBN: 963 326 133 3
- [6] Dr. Szabó Sándor – Dr. Kovács Tibor – Dr. Kovács Zoltán: Korszerű műszaki technikai eszközök II., Bolyai Szemle 2007. 2. szám 226. oldal.
- [7] <http://abbcenter.com/index.php?t=katasztrofak&id=35174&cim=1>. 2008.04.20.
- [8] <http://www.origo.hu/i/0702/20070226vonatbale.jpg>. 2880.04.18.
- [9] <http://www.reak.bme.hu/csernobil/>, Hogyan történt a baleset? Szatmáry Zoltán BME NTI 2008.04.15.
- [10] www.haon.hu/resource.aspx/ResourceID/sajat. 2008.04.18.
- [11] www.steszab.hu/images/fooldal.jpg. 2008.04.20. ■

HEJÜSZ ISTVÁN

A BUDAPEST FŐVÁROSI POLGÁRI VÉDELMI ÉS KATASZTRÓFAVÉDELMI SZÖVETSÉG BEMUTATKOZIK

A szervezet alapítási éve: **1998. december 2.**
Működési területe: Budapest főváros és kerületei.

A Fővárosi Bíróság 1999. április 19-én nyilvántartásba vette, egyben kiemelkedően közhasznú szervezetté minősítette a Budapest Fővárosi Polgári Védelmi és Katasztrófavédelmi Szövetséget, amelynek székhelye, 1052 Budapest, Városház u. 9-11.

A szervezet a polgári védelemről szóló 1996. évi XXXVII. törvény rendelkezései, valamint a Fővárosi Polgári Védelmi Igazgatósággal 1999. 02. 17-én megkötött együttműködési megállapodás alapján részt vesz a polgári védelem és a katasztrófavédelem területén állami és önkormányzati közfeladatainak ellátásában, működési szabályai, pedig megfelelnek a hatályos jogszabályokban előírtaknak.

Az **Alapszabály** kimondja, hogy a Szövetség fő feladata a lakosság felkészítése, tájékoztatása a rendkívüli helyzetekkel kapcsolatos tennivalóikról és az ifjúság polgári védelmi felkészítése, ezáltal a civil lakosság önmentő képességének fokozása.

A Fővárosi Polgári Védelmi és Katasztrófavédelmi Szövetség a vonatkozó jogszabályok szellemében és az elfogadott Alapszabály szerint működik, nyilvántartott önkéntes tagsággal rendelkezik, és céljai eléréséért, ösztönözi a lakosságot, a gazdálkodó és társadalmi szervezeteket.

Alapvető célkitűzésünk: mint kiemelten közhasznú szervezet, tevékenysége során a közhasznú szervezetekről szóló 1997. évi CLVI. törvény 26. § c) pontjában meghatározott közhasznú tevékenységek közül a katasztrófa-elhárítás feladatainak ellátásában közreműködik a Budapest főváros állampolgárainak polgári védelmi, katasztrófavédelmi felkészítésében, védelmük szervezésében azzal a céllal, hogy az állampolgárok képesek legyenek önmagukat, életüket, vagyontárgyaikat eredményesen oltalmazni, menteni elemi csapások, természeti és ipari katasztrófák, valamint fegyveres összeütközések idején.

A közelmúltban bekövetkezett rendkívüli események, (árvizek, viharok, tömeges balesetek, hóhullám, pandémia, stb.) a védekezésben mind nagyobb számban résztvevő önkéntesek munkáját tekintve nagy elismerést váltott ki a különböző állami szervek vezetőitől és a lakosságtól is.

Az árvízi védekezési munkálatokban mind nagyobb számban és elismerésre méltó helytállással vettek részt önkéntesek és önként feladatot vállaló kisközösségek. Ez azt bizonyítja, hogy mind az emberek, a lakosság, mind az irányító szervezetek felismerték azt az alapigazságot, amelyet a katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezéssel szülő 1999. évi LXXIV. törvény így fogalmaz meg: „A katasztrófák megelőzése és az ellenük való védekezés, nemzeti ügy.” Mint ilyen, teljes nemzeti összefogást igényel, és „minden állampolgárnak joga és kötelessége, hogy közreműködjön a katasztrófavédelemben.” Az állampolgárok joga, hogy megismerje a reá, családjára, környezetére, vagyonára fenyegető veszélyt. Emellett kötelessége mindent megtenni a védekezés érdekében, illetve abban részt venni.

Az elmúlt évek tapasztalatai azt bizonyították, hogy az állampolgárok nagy része megértette, hogy nem várhat minden segítséget másától, hanem önmagának is, személyesen is részt kell vennie a veszélybe került települése és embertársai mentésében, segítségében. Ezzel párhuzamosan a vezetők (polgármesterek, a gazdálkodó szervezetek vezetői, vezérigazgatók, igazgatók, elnökök) is belátták, hogy a lakosság összefogása nélkül a veszélyhelyzetet kivédeni, a katasztrófát megelőzni, elhárítani, bekövetkezésekor, pedig az emberek életét, vagyonát megmenteni hatékonyan nem lehet. Az állampolgároknak döntő szerepe van a védekezésben, és az önkéntes feladatvállalás olyan erkölcsi tőke, amelyre nem támaszkodni, adott esetben nem felhasználni, több mint hiba!

A katasztrófavédelmi tervezésnek, feladatai meghatározásának és a tényleges védelmi munkák irányításának, így különösen a lakosság élete védelmének meghatározó személyisége az adott szintű vezető. Az élet bebizonyította, hogy az az ember védekezik a legnagyobb erőbedobással, akinek családja, háza, tulajdona, munkahelye veszélyben van. Ezeknek az embereknek a felfokozott tettvágyát össze kell fogni, munkájukat szervezni, irányítani.

Az élet azonban azt is bebizonyította, hogy azok a vezetők, akiknek nem áll rendelkezésükre elegendő professzionális katasztrófavédelmi szakember, szükségük van egy önkéntesekből álló segítő csoportra, akiket lehet riasztani, értesíteni, és azonnal bevetettek. Többek között ez a célja a Fővárosi Polgári Védelmi és Katasztrófavédelmi Szövetségnek is! Létrehozni, felkészíteni olyan önkéntesekből álló kis közösségeket, akiket a közös cél, a közös munka és a közös érdek összekapcsol.

A Fővárosi Polgári Védelmi és Katasztrófavédelmi Szövetség eddig elvégzett jelentősebb feladatai

- Megalakulásunk óta jelentősen növeltük taglétszámunkat és több civil szervezetet is tagjaink között tudhatunk. Jelenleg taglétszámunk 168 fő és 5 civil szervezet 254 fővel így mintegy 420 főt tudhatunk tagjaink sorában.
- Felkészítő alaptanfolyamokat szerveztünk több alkalommal évente 6-6 órás előadás keretében, megismertettük a résztvevőket a polgári védelem és a katasztrófavédelem alapelveivel.
- 2000. évben két leprellőt készítettünk „Mit kell tudni földrengés” és a „Mit kell tudni ár- és belvíz esetén” címmel.
- A 2001. évi ár- és belvíz idején több gazdálkodó szervezet segítségével és bevonásával mintegy 3.000.000,- Ft értékben élelmiszert, juttattunk el Heves megye kárt szenvedett területeire.
- A 2002, 2003, 2006. évi árvízi védekezések során mintegy 600 fő mozgósításával több ezer óra társadalmi munkával vettük ki részünket Budapest árvízi védelméből.
- Az általános és középiskolák pedagógusai számára elkészítettünk egy Tansegédletet a polgári védelmi és katasztrófavédelmi ismeretek oktatásának támogatására. Kiadványunk – pénz hiányában – sokszorosításban csak néhány iskolához jutott el, viszont ennél lényegesen nagyobb lenne az igény.
- Jelentős előrelépésnek értékelhető, hogy cserkészek bevonásával ifjúsági csoportok alakultak, melyek az elmúlt évek nagy nyári kánikuláiban már bevetésre kerültek.

A lakosság felkészítése érdekében végzett feladatok

- 2001-ben beindítottuk a negyedévenként megjelenő Polgári Védelmi Híradót.
- 2001 őszén kiadtuk a „**Kiút a Bajból**” című reprezentatív kivitelű, magas szakmai színvonalú kiadványunkat, mely hathatós, kézzelfogható tanácsokkal szolgál a lakókörnyezetünkben bekövetkező és bekövetkezett események hatásainak kezelésére.
- 2002-ben elkészítettük és kiadtuk a „Kézikönyv a polgári védelmi és katasztrófavédelmi ismereteket oktatók számára” című kiadványunkat
- 2003-ban beindítottuk internetes WEB oldalunkat, melyet a www.fpvvsz.hu címen lehet elérni.
- A Fővárosi Polgári Védelmi Igazgatósággal együttműködve folyamatosan részt veszünk a kerületi és a fővárosi polgári védelmi és katasztrófavédelmi ifjúsági versenyek megszervezésében és lebonyolításában.
- 2005-ben „70 esztendő a Magyar Légoltalom” címmel a Citadella bunkerrendszerének egy részében reprezentatív kiállítást szerveztünk, amely felölelte az eltelt 70 esztendő történéseit. E kiállítás 2005. május 24-ei nyitással egy hétig tartott nyitva, majd az anyagot a vidéki partnerszervezeteink részére is biztosítottuk, és mai napig biztosítjuk.

– A korábbi évek hagyományainak megfelelően minden évben megemlékezünk a II. Világháború Légibombázások polgári áldozatairól a Lágymányosi híd pesti hídfőjénél lévő emlékműnél, ahol – a háború befejezésének évfordulóján – koszorúzási ünnepséget szervezünk.

– Nemzetközi kapcsolatokat ápolunk a szlovákiai Rozsnyó, valamint a romániai Hargita megye és Gyergyószentmiklós polgári védelmi szakembereivel, és településük önkormányzati vezetőivel, diákjaival. Ennek keretében minden évben kölcsönös szakmai programokat rendezünk az említett települések vezetői és a magyar szakemberek bevonásával. Közreműködésünkkel 2003 óta rendszeresen vesznek részt a külföldi diákok a Fővárosi Polgári Védelmi és Katasztrófavédelmi Ifjúsági versenyek kerületi rendezvényein.

Célkitűzéseink a 2008. évre

1. Továbbra is meg kívánjuk jelentetni a Polgári Védelmi Híradót.
2. A lakosság felkészítése, tájékoztatása érdekében új tájékoztató anyagok készítésével és kiadásával tovább akarjuk fejleszteni a lakosság felkészítését az új típusú kihívások és a katasztrófák elleni védekezésre.
3. A Fővárosi Polgári Védelmi Igazgatósággal együttműködve folytatni kívánjuk a polgári védelmi és katasztrófavédelmi ifjúsági versenyek megszervezését és lebonyolítását.
4. Szeretnénk újból beindítani a gyermekek katasztrófavédelmi felkészítésre épülő egyhetes ifjúsági nyári táborozásokat.
5. Tagságunk további bővítésével párhuzamosan újabb alaptanfolyamot szeretnénk szervezni, illetve a Fővárosi Központi Rendeltetésű Mentőszervezet segítségével egy szaktanfolyamot beindítani.
6. További kapcsolatokat kívánunk kiépíteni más hasonló tevékenységet végző civil szervezetekkel.
7. Részt fogunk venni az Intézményi Prevenációs Munkacsoportok elsősegély-nyújtási felelőseinek tanfolyamrendszerű felkészítésében, a felkészítés tematikájának elkészítésében, valamint a prevenációs felelősök felkészítésében.
8. Tovább kívánjuk fejleszteni az Internetes hálózatunkat, amelyen nem csak a Szövetség munkáját mutatnánk be, de sort kerítünk minden olyan intézmény, vállalat, hivatal bemutatására is, amely Szövetségünk feladatainak végrehajtását segítik. ■

BOJTI IMRE

A BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN MEGYEI POLGÁRI VÉDELMI SZÖVETSÉG BEMUTATKOZIK

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Polgári Védelmi Szövetség (továbbiakban BAZ. MPVSZ) a Magyar Polgári Védelmi Szövetség tagszervezeteként 1992-ben alakult meg, melynek elnöke Zsebesi László ny. ezredes a BAZ. Megyei Polgári Védelmi Parancsnokság korábbi törzsparancsnoka lett.

A társadalmi szervezet elsősorban a civil lakosság biztonságának, valamint a szakmai munka hatékonyságának növelése érdekében szervezte az együttműködést a megye különböző szervezeteivel, illetve a saját állomány egyfajta érdekvédelmi szervezetévé is vált.

A BAZ. MPVSZ egy sor olyan feladatot vállalt fel, amelyet a Megyei PV. Parancsnokság hatásköre nem tett lehetővé. Kiszélesítette a polgári védelmi, lakossági, ifjúsági felkészítést, az elméleti oktatást, valamint gyakorlatok, bemutatók szervezésével – a média lehetőségeit is kihasználva, – közelebb hozta a szakmát a civil lakossághoz.

Gondoljunk bele, a hidegháborús időszakot követően 1998-ig, amikor is szerencsére kevés veszélyhelyzet alakult ki az országban, továbbá megszűntek a rendszeres iskolai, üzemi, honvédelmi oktatások egy új keletkezett. A lakosság veszélyérzete csökkent, a biztonság fokozására is egyre kevesebb központi költségvetés jutott. A különböző átszervezések, és létszámcsökkentések csak növelték a kockázatot.

Zsebesi úr 1996-ban, idős korára való tekintettel kérte az elnöki tisztségből való felmentését. Az elnökség ezt elfogadta és tiszteletbeli elnöknek választotta. Az új elnöknek Kele Antal ny. ezredes urat, az előző megyei parancsnokot választottuk meg.

A területi munka hatékonyságának növelése érdekében 2002-ben megalakult a „Miskolc Térségi Katasztrófa és Polgári Védelmi Szövetség”, 2004-ben pedig a „Zemplén Térségi Katasztrófa – és Polgári Védelmi Szövetség”. A két önálló területi szövetség nagyban növelte a megyében folyó társadalmi munka mennyiségét és minőségét.

A BAZ. MPVSZ 2005. november 10-én szintén önállóvá vált, kiemelten közhasznú társadalmi szervezetként.

Az önállóvá válás természetesen nem szakítást jelent, alapszabályzatunkban továbbra is magunkénak valljuk a Magyar Polgári Védelmi Szövetség Országos Elnökségének

céljait. Az önállóvá válást elsősorban a pályázati rendszer változása, illetve a bővülő lehetőségek tárháza kényszerítette ki.

A két önálló területi szövetségen kívül a BAZ. MPVSZ a megmaradt 8 polgári védelmi kirendeltség/iroda területén élő és dolgozó szervezeteket fogja össze, és segíti munkájukat.

Évek óta folyamatosan pályázunk, melynek elnyert pénzüsszegeiből segítjük a megyei felmenő rendszerű ifjúsági katasztrófavédelmi verseny színvonalasabb lebonyolítását, valamint a polgármesterek mellé segítőkét készítünk fel. A 358 település közül már 129 település polgármesterének van felkészített segítője. A lakosság és intézmények szakmai felkészítése érdekében több 10 000 „Információk Veszélyhelyzetre” című 16 oldalas kiadványt készítettünk, és osztottunk ki. Segítjük, illetve 2005.-ben önállóan is megszerveztük a „Polgári Védelmi Világnap”-ról történő megemlékezést, illetve az azt követő rendezvényt. Együttműködünk a megyei társadalmi és civil szervezeteivel, melyet fémjeleznek a lebonyolított hazai és nemzetközi konferenciák, gyakorlatok és munkaműhelyek. A Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatósággal való kapcsolatunk jónak mondható, ahol irodával és a lehetőségekhez mérten minimális infrastruktúrával rendelkezünk. A nyugdíjas találkozót, külföldi kirándulásokat is legtöbbször közösen szervezzük.

Időközben kialakítottuk a – baz.katasztrofavedelem.hu – honlapon a megyei szövetség linkjét is. A jövőben legfontosabb célkitűzéseink közé a szervezetünk taglétszámának növelését tűztük ki, elsősorban az önkormányzatokat és gazdálkodó egységeket megelőzve, továbbá egy „VELÜNK Központ” és egy múzeum kialakítását.

Szervezetünket nagy veszteség érte, tiszteletbeli elnökünk Zsebesi László ny. ezredes úr 2006. október 18-án bekövetkezett hirtelen halála miatt. A mi szeretett és tisztelt „Laci bácsink” emlékére – aki haláláig fáradhatatlanul dolgozott a megyei szövetség aktivistáival – a BAZ. Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság egyik tanácssterme „Zsebesi László Tanácssterem” nevet viseli, melynek ünnepélyes leleplezésére családja jelenlétében 2007. február 27-én került sor. A tanácssteremben azóta kézírataiból, albumaiból, kitüntetéseiből, egyenruháiból állandó kiállítás tekinthető meg.

Zsebesi úr író, alkotó is volt, egyik publikációja „40 év a haza szolgálatában” katonai pályafutása feldolgozása – 1995-ben a megyei Herman Ottó Múzeum Istvánffy Pályázatán első díjat nyert.

Emlékül olvassuk egyik versét:

**Miskolc város 1944. június 2-án
végrehajtott bombázásainak emlékére**

*Emlékezve állunk ma itt, e kopjafa előtt,
Mely idéz egy rút háborút, mely egy népet gyötört.
E nap egyben mementó is, fájó történelem,
S kérdezhetnénk, hol gyilkolnak, van-e ott értelem?*

*Ötvenöt évvel ezelőtt, bombázták Hazánkat,
Gyilkos bombák, örökös gyászt hoztak sok családnak!
Értelmetlenül pusztult el sok civil, s katona,
Pusztult Hazánk, s a lakosság oly féltett vagyona!*

*Szenvedett a Fővárosunk, Miskolc, Szolnok, Hatvan,
S Hazánkban, még oly sok város élt a bomba zajban.
Vasút, gyárak, lakóházak romokban heverték,
Árván maradtak könnyei, mint zápor peregtek!*

*Hazánk népe, rettegett a légiriadótól,
Éjjel-nappal szenvedett a bombazáporoktól!
Mert a gyilkos „vasmadarak”, ha bombákat szórtak,
Házak égtek, hullt a könnyünk, s temettünk sok halottat!*

*Gyújtó, s szőnyegbombázáskor aratott a halál,
Hisz a bomba sosem nézte, mi az, mit eltalál.
Bombagyötört lakosságunk, mely megunta élve,
Térden állva kérte-kérte, legyen végre vége!*

*Ma sincs béke!, tenni kell hát!, a háború ellen!
S pusztuljon az embertelen, háborúsdi szellem!
Békefákat kell ültetni az egész világon,
S e földgömbnek lakossága mind alája álljon!*

Zsebesi László, Miskolc, 1999. június 2.

GYŐR-MOSON-SOPRON MEGYE

2008. február 29-én Pannonhalmán a megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság és a megyei Polgári Védelmi Szövetség közösen szervezett ünnepség keretében emlékezett meg a polgári védelmi világnapról, melyen a megyei igazgató, Pannonhalma polgármestere mellett beszédet mondott Dr. Várszegi Asztrik püspök főapát úr. Szavai az egyenruha tisztességéről, a hivatás szeretetéről, becsületéről szóltak. Az egész polgári védelem számára megtiszteltetést jelentett, hogy a Főapát Úrnak aznap a püspöki konferencián kellett volna részt vennie, mikor azonban a polgári védelmi világnapra történt meghívásáról tájékoztatta a szervezőket, a püspöki konferenciát áttették más napra.

Az MPV Sz országos Elnöksége nevében Orovecz István nyá. pv. vezérőrnagy a következő levélben köszönte meg a Főapát Úr személyes részvételét:

Tisztelt Főapát Úr!

Őszinte öröm tölt el bennünket, hogy elfogadta a megyei katasztrófavédelmi igazgató úr, valamint a Megyei Polgári Védelmi Szövetség elnökének meghívását és nem csak részt vett, hanem segítette, támogatta a polgári védelmi világnapi rendezvényünket. Örömmel hallgattuk ünnepi beszédének szívből jött, tudatunkhoz, érzelmeinkhez egyaránt szóló, egyszerűnek tűnő, mégis nagyon mély gondolatokat megfogalmazó szavait. Megértettük, hogy az általunk viselt egyenruha a szervezethez való tartozáson messze túlmutat. Egy életre szóló elkötelezettséget és odaadást kívánó hivatást jelentő jelkép. Olyan életpályát, amelyet nem lehet csak egy foglalkozásnak felfogni a számtalan közül, olyan életcél, amely teljes embert igényel. Hiszen a legdrágábbra, az emberi életek védelmére, mentésére esküdtünk fel. Az Ön szavai megerősítették elkötelezettségünket! Köszönjük az egész Polgári Védelmi Szövetség nevében. Reméljük az Úr segítségével jövőben is számíthatunk lelki útmutatására, segítségére.

Budapest, 2008. március 19.

*Orovecz István nyá. pv. vezérőrnagy,
az MPV Sz országos elnöke*

GÁSPÁR JÓZSEF

**A PEST MEGYEI
POLGÁRI VÉDELMI SZÖVETSÉG
BEMUTATKOZIK**

A Magyar Polgári Védelmi Szövetség jogelődje megalakulásának 70. évfordulója jó alkalmat kínál a megyei szervezet működésével kapcsolatos tapasztalatok áttekintésére, a szövetség jövőjéről megfogalmazott gondolatok közreadására, amelyek esetleg másokat is elgondolkodásra készíthetnek.

Ha a realitások talaján állva próbáljuk elemezni a Pest Megyei Polgári Védelmi Szövetség, mint közhasznú társadalmi szervezet megalakulása – 2004. november 11. – óta végzett munkáját, önkritikusan meg kell állapítani, hogy ez a rövid idő még nem bizonyítja e civil szerveződés nélkülözhetetlenségét, életképességét és széleskörű társadalmi elfogadottságát.

A szervezet bíróság által történt bejegyzése (2005. június 22.) után azonnal bejelentkezett a Nemzeti Civil Alapprogram Közép-Magyarországi Régiójához, majd elektor delegálásával részt vett a régió Kollégiumának munkájában és a pályázatkezelő informatikai rendszerében regisztráltatta magát a pályázatokon való részvétel biztosítása céljából.

A szövetség jogelődjének tekinti az 1996. október 16-án megalakult Magyar Polgári Védelmi Szövetség Pest Megyei Területi Szervezetét, amelynek létrehozását olyan személyiségek segítették, mint Dr. Schmidt Géza, a Pest Megyei Közgyűlés első elnöke, Dr. Petrik János, a Pest Megyei Közigazgatási Hivatal korábbi elnöke, Bartos Imre pv. ezredes, Pest Megyei Polgári Védelmi parancsnok. Az ügyvezető elnöki tisztséget előbb Hárshegyi György nyugállományú pv. ezredes, később Dr. Utassy István töltötte be. A szervezet vezetésében már akkor is többen ott dolgoztak a jelenlegi elnökség tagjai közül.

A szövetség jogelődei történetének áttekintése akkor volna teljes, ha felkutatnánk az 1937-ben létrejött Légoltalmi Liga tevékenységét a II. Világháború előtt, illetve alatt Pest megye területén. Alapos kutatómunkával fel kellene tárni a háborús veszélyek elhárításában résztvevő városi, községi, üzemi légoltalmi szervezetek személyi állományának helytállását, hiszen tudunk a Tökölön, Cegléden és másutt bekövetkezett légitámadásokról.

Szervezeti életükről még nem beszélhetünk teljes megelégedettséggel. Az alakuló közgyűlésen részt vett 19 fős létszámunk 29 főre emelkedett, és három tagszervezetünkre is számíthatunk. Az alacsony taglétszám mellett az a súlyosabb gondunk, hogy alig sikerült megszólítani a polgári védelmi szakterület legilletékesebbjeit, a polgári védelmi kirendeltség- és irodavezetőket. Az aktív, fiatal szakemberek közül mindössze 6 fő tagja a szövetségnek, míg pl. a polgárőrségben, valamint a tűzoltó egyesületekben tevékenykedők közül is ugyanennyien jelentkeztek a szövetségbe.

A másik problémánk, hogy az elnökség többsége nyugállományú polgári védelmi aktivista, így – bár a munkájukat csak elismeréssel lehet illetni – bizonyos szempontból kívülállóként veszünk részt az éppen aktuális katasztrófavédelmi feladatokban. Az lenne az ideális, ha a Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság aktív állományú munkatársai, illetve a polgári védelmi kirendeltség- és irodavezetők nagyobb létszámmal vennének részt a szövetség munkájában. Továbbá hiányoznak a települési, üzemi, stb. szervezetek, tagozatok. Törekednünk kell arra is, hogy a polgármester-segítők, önkéntes lakosságfelkészítők alkossák a helyi szervezetek bázisát.

Fontosnak tartjuk a más szervezetekkel való együttműködést, bár úgy ítéljük meg, hogy ez nem csak a mi készségünkön múlik.

Mindennapos kapcsolatot tartunk a Magyar Polgári Védelmi Szövetség Országos Elnökségével. Ez annál is inkább könnyen megvalósítható, mivel elnökségünk két tagja, Berényi Levente és Szász József, valamint alapító tagunk, Dr. Hornyacsek Júlia is nélkülözhetetlen munkatársa az Országos Elnökségnek.

A polgári védelmi szakmai tennivalókat, rendezvényeket folyamatosan egyeztetjük a Pest Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatósággal. Jó kapcsolatot tartunk Pest Megye Önkormányzati Hivatalával, elsősorban a Védelmi Iroda munkatársaival.

Együttműködési megállapodást kötöttünk a megyei rendőr szervezettel, az International Police Association /IPA/ Pest Megyei Szervezetével, a Belügyi Nyugdíjasok Pest megyei Egyesületével, a Pest Megyei Eszperantisták Egyesületével, valamint a katasztrófavédelmi feladatokban részt vállaló és a katasztrófavédelmi felkészítést szervező, roma vállalkozókat összefogó Újszövetség Kft.-vel.

További feladatunk együttműködési megállapodást kötni és aktív kapcsolatokat ápolni a polgárőrség megyei szervezetével, a Pest Megyei Tűzoltó Szövetséggel, illetve az együttműködést felvállaló Önkéntes Tűzoltó Egyesületekkel, továbbá a Vöröskereszt és más karitatív szervezetekkel.

Ugyanakkor komolyan gondolkodunk azon, hogy a jövő közigazgatási, gazdasági, társadalmi struktúrájához igazodva a Fővárosi Polgári Védelmi és Katasztrófavédelmi Szövetséggel együtt kezdeményezzük régiós csúcsszerv létrehozását.

Legfontosabb feladatunknak valljuk a polgári védelmi felkészítésben való részvételt, amelynek megítélésünk szerint a legjobban meg is tudunk felelni. Részt vettünk a Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság által évente alkalommal meghirdetett polgármester-

segítők, önkéntes lakosságfelkészítők foglalkozásain. Közreműködtünk a polgármesterek katasztrófavédelmi felkészítését szolgáló kistérségi veszélyhelyzet-kezelési foglalkozásokon /Gyömrő, 2006/, kistérségi közbiztonsági fórumon /Szigetújfalu, 2006/, valamint a Monori Polgári Védelmi kirendeltség-vezető által az általános iskolás tanulók számára szervezett ún. „túlélő” tábor polgári védelmi oktatásán. Az Újszövetség Kft. Roma vállalkozói részére mi szerveztünk külön felkészítést, amelyben részt vállalt a Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság, az önkéntes tűzoltóság, valamint a Közép-Dunavölgyi Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság is. Évenként rendszeresen részt vállaltunk a katasztrófavédelmi ifjúsági versenyek felkészítő és szervező munkájából. A pályázatokon nyert pénzzel segítettük a versenyek résztvevőinek étkeztetését, a helyszínek berendezését és a győztesek díjazását. Ez évben az ifjúsági verseny első helyezettjeinek díja az IPA által működtetett rendvédelmi táborban való részvétel volt. A maglódi ifjúsági csoport már évek óta Mezőkövesden felállított nyári szaktáborban tölt el tíz napot, amely elsősorban a helyi aktivistáknak, különösen Fodor Tibornak, a szövetség gazdasági alelnökének köszönhető.

A felkészítés terén vannak még kihasználatlan eszközök, módszerek és főleg olyan területek, kistérségek, amelyek a települések veszélyeztetettsége miatt nagyobb figyelmet érdemelnének. Anélkül, hogy a katasztrófavédelem szerepét, felelősségét át kívánnánk venni, a szövetség vezetésének kezdeményezőbben kell fellépni a felkészítés eredményesebbé tétele érdekében.

2005-ben bekapcsolódtunk a „VELÜNK” irodák felállításának országos programjába. Az Országos Elnökség anyagi és módszertani támogatásával, valamint a helyi polgári védelmi kirendeltség-vezető együttműködésével Százhalombattán megnyílt az iroda, majd később Kóka községben ugyancsak felállt a lakosságtájékoztató munkacsoport. Gyál város polgárőrsége, amely a szövetségnek is tagszervezete, szintén tervezte „VELÜNK” iroda berendezését, amelyhez a polgármester is hatékony segítséget ígért.

Tapasztalataink szerint az ilyen központok felállításához, működtetéséhez szükség van a szövetség anyagi és szakmai támogatására, de a működés és a továbbfejlesztés nem képzelhető el a körzet felelős polgári védelmi szakemberének felügyelete nélkül. Eddig úgy tűnik, a polgári védelem helyi felelősei nem érzik az irodák által kihasználható pozitívumokat, ezért az irodák működésének hatékonyságával kapcsolatban kétségek merülnek fel.

A szövetség helyzetét elemezve nem kerülhetjük meg a pályázatok és a gazdálkodás kérdéskörét, mivel ezek összefüggő problémákat vetnek fel.

Megalakulásunk óta pályázat útján csak a Biztonságos Magyarországért Közalapítványtól kaptunk két évben 200-200e Ft-ot az ifjúsági versenyek és a felkészítés támogatására. A Nemzeti Civil Alapprogram működést támogató pályázatain – mivel a pályázat feltétele a korábbi bírósági bejegyzés volt – nem tudtunk részt venni. Gazdálkodásunk kimerült a tagdíjakból származó bevételek felhasználásában, könyvelésében, amelyből jóformán néhány levél feladásának postai díjára és a minden hónapban precízen levont

– számunkra komoly – OTP számlavezetési díj kiegyenlítésére jutott. Az elnökség tagjainak az alapszabályban megfogalmazott célok megvalósítása érdekében tett utazásai, telefonjai nem, esetleg egy-egy rendezvény ásványvíz számlája is alig fedezhető.

A Pest Megyei Polgári Védelmi Szövetség rövid idejű működését több kétség és gond kísérte, ennek ellenére tagságunk az Alapszabályban megfogalmazott célok megvalósításáért dolgozott. E munka eredményét a jövő mutatja meg. ■

KEMÉNY JÓZSEF

A ZALA MEGYEI POLGÁRI VÉDELMI SZÖVETSÉG BEMUTATKOZIK

Zala Megye Polgári Védelmi Szövetsége az Országos Szövetség tagszervezeteként 2002-ben alakult.

Alapító tagjai olyan települések önkormányzatai voltak, amelyek valamilyen módon már rá voltak utalva a polgári védelmi szervezetek működtetésére, és a működtetés során igényelték a hivatásos polgári védelmi szervek segítségét, valamint a hivatásos polgári védelmi személyek közreműködését.

A tagszervezet minőségét rövid idő alatt kinőtte, és 2004 tavaszán önálló jogi személyként, önkormányzattal rendelkező, kiemelten közhasznú szervezetként, Zala Megye Polgári Védelmi Szövetsége néven jegyezte be a bíróság.

A célkitűzéseinket és az alapszabályban megfogalmazott feladatainkat a Megyei Védelmi Bizottság katasztrófa-elhárítási tervében nevesített veszélyeztetettségek alapján fogalmazta, illetve határozta meg a közgyűlésünk.

A megye 257 településéből Zalaegerszeg Megyei Jogú Város, és körzetében több település széndioxidtól veszélyeztetett, amely közel hetvenezer lakos felkészítését és igényes polgári védelmi szervezettséget követel. A széndioxid szintelen, szagtalan gáz, amely a levegőt, illetve az oxigént kiszorítja, és az ott lévő élőlény megfullad. Sajnálatos, hogy a 2000. évi XX. törvény a kémiai biztonságról ezt, és a hasonló fojtó anyagokat nem sorolja a veszélyes anyagok közé, így a széndioxidtól veszélyeztetett települések polgári védelmi besorolásánál azt nem lehet figyelembe venni. A megye, termelő és termelésből kivont kútjaiban ez az anyag jelen van. Nem természetes helyén van, és kiszabadulhat. Kiszabadulhat annak ellenére, hogy a MOL mindent megtesz a lakosság biztonsága érdekében, de van, amivel szemben ők is tehetetlenek. Gondoljunk itt a természet erői okozta földcsuszamlásra, (1986. Észak-Afrika Bios), földrengésre, meteoritok becsapódására, műholdak, repülőgépek lezuhanására, vagy esetleg emberi mulasztásra (1998. Nagylengyel).

A megye két határátkelőjén belépő, évi 350 ezer kamion, amelynek harmada szállít valamilyen veszélyes anyagot, szintén veszélyt jelent. Az ellenőrizetlenül közlekedő, a KRESZ előírásait be nem tartó monstrumok önmagukban is tömegbaleseteket képesek okozni, több esetben megközelítve a katasztrófa fogalmát.

Az extrém időjárás, mint veszély ez idáig elkerülte Zala megyét, de nincs biztosíték arra, hogy az nem következik be. Az Alpok keleti lejtőjéről is zúdulhat le olyan erejű szél, amely a Tátrát letarolta.

Ezen veszélyek értékelése alapján Zala Megye Polgári Védelmi Szövetsége az alábbi feladatokat és célokat fogalmazta meg alapszabályában:

A Magyar Köztársaság Alkotmányában rögzített jogokra és köteleességekre figyelemmel a Honvédelmi, a Polgári Védelmi, a Katasztrófavédelmi törvényekben és a háború áldozatainak védelmére vonatkozó, Genfben 1949. augusztus 12-én kötött nemzetközi egyezmények I. és II. kiegészítő jegyzőkönyvében megjelölt polgári védelmi, katasztrófavédelmi feladatok végrehajtásában való közreműködés, melyben igényli a lakosság legsebésebb körének, illetve minden érdekszférának az odaadó, áldozatkész támogatását..

Kiemelkedően közhasznú tevékenységet végezve közreműködik Zala megyében, az állampolgárok polgári védelmi, katasztrófavédelmi és egyéb humanitárius védelmi felkészítésében, védelmük szervezésében azzal a céllal, hogy az állampolgárok képesek legyenek önmaguk, családtagjaik, embertársaik életét, vagyontárgyait eredményesen oltalmazni, menteni elemi csapások, természeti és ipari katasztrófák, valamint fegyveres konfliktusok esetén.

A célkitűzések megvalósítása során kiemelkedően közhasznú tevékenységét összehangolja és szoros együttműködést, érdekközösséget alakít ki a különböző jogszabályokban megállapított polgári védelmi, katasztrófavédelmi feladatokat ellátó Magyar Polgári Védelmi Szövetséggel, területi szerveivel, a megyei Katasztrófavédelmi Igazgatósággal, megyei és helyi Védelmi Bizottságokkal, települési önkormányzatokkal, valamint a Magyar Vöröskereszt, önkéntes tűzoltóság, a polgárőrség megyei szervezetével, illetve egyéb humanitárius és más társadalmi szervezetekkel.

A szövetség feladatai:

a) Segíteni az emberi élet és az anyagi javak (nemzeti vagyon) védelmét, egyben felismertetni és elfogadtatni, hogy az erre irányuló tevékenység és önkéntes közreműködés hazafias cselekedet.

b) Végezni a lakosság polgári védelmi és a helyileg előfordulható katasztrófák elleni védekezésre való felkészítését.

c) A felkészítések során megkülönböztetett figyelmet fordít a biztonságosabb jövő érdekében az ifjúság polgári védelmi, katasztrófavédelmi ismereteinek megalapozására és továbbfejlesztésére. Ezek területei főként a polgári védelmi szakkörök és táboroztatások, illetve a polgári védelmi, katasztrófavédelmi versenyek.

d) A ZMPV SZ közreműködik a szénhidrogén-kitermelés, szállítás és tárolás okozta veszélyhelyzetek felszámolására való felkészítésben és a polgári védelmi, humanitárius célú logisztikai tevékenységben.

e) Együttműködve az állami és társadalmi környezetvédő szervezetekkel közreműködik a természetes és épített környezetünk védelmével kapcsolatos felvilágosító-szakpropaganda, valamint a védelmi és ideiglenes helyreállítási feladatok tervezésében, szervezésében és megvalósításában.

f) Ápolja a polgári védelmi hagyományokat.

g) Felkérésre közreműködik minden olyan humanitárius tevékenységben, amely összhangban van a ZMPVSZ céljaival és lehetőségeivel.

A célok és feladatok elérése érdekében kötöttünk együttműködési megállapodást a Zala Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatósággal.

A kiemelten közhasznú Zala Megyei Polgári Védelmi Szervezet felvállalta és évek óta eredményesen segíti a településeken megalakított polgári védelmi szervezetek felkészítését, begyakoroltatását, összekovácsolását.

A lakosság felkészítési kezdeményezésünkkel a polgármestereket keressük meg folyamatosan és ajánljuk fel segítségünket. A polgári védelmi szervezetek gyakoroltatásának jogszabályi hátterét a 13/1998. (III.6.) BM rendelet 13. §. /1/ és a 179/1999. Korm. rendelet 14. §. b./ pontja adja. A jogszabályok egyben a polgármesterek felé elvárást is fogalmaznak meg, ami szerint az adott település önmaga teremtsen meg a védekezésre rendelhető erejét. A felkészítést megelőzi a település veszélyeztetettsége értékelésének újragondolása, annak eredményeként a polgári védelmi szervezetek pontosítása, eszközkészleteik, megkülönböztető jelzéseik felülvizsgálata. Lakossági fórumon tájékoztatást kapnak a települést ténylegesen veszélyeztető katasztrófa típusokról, a megelőzés feladatairól, továbbá a baj bekövetkezéskor a károk, sérülések csökkentéséhez szükséges tevékenységről. A megalakított polgári védelmi szervezet parancsnoka, vezetője, a település polgári védelmi parancsnoksággal együtt, törzsvezetési gyakorlat kereteiben készül fel a várható feladatai ellátására.

A felkészítés minden esetben egy jól szervezett, összefogott **ellenőrző gyakorlattal** fejeződik be. Ennek legfőbb, valóságos haszna, hogy a polgári védelmi szervezetek, valamint a településen meglévő karitatív szervezetek, polgárőrök, önkéntes tűzoltók egymás közötti **együttműködése, összekovácsolása** lényegét tekintve megvalósul. Ezen túlmenően, általában egy látványos, intenzív, megerőltető, ütemes munkával, a településeken egyébként is olyan szükséges, – mondhatni, hogy elengedhetetlen – feladatokat oldanak meg, mint például egy önkormányzati út, gát-és hídépítés, vagy csapadékvíz elvezetés, egy életveszélyes ingatlan bontása, vagy pl. az önkéntes tűzoltóság tűzoltószertárának a javítása, stb.

A felkészített települési polgári védelmi parancsnokságok tagjai feladataik ismeretében, szinte rákényszerülnek megismerni azokat a problémákat, amelyekkel az átlagember egyébként nem foglalkozik, így a látókörükbe kerülnek az egyedül élő idős emberek, a rendszeres orvosi kezelésre szorulóknak. Foglalkozniuk kell a csapadékvíz-elvezetéssel, a záportározók tisztántartásával, a településen lévő lakóépületek állagával, az önkormányzati tulajdonú épületek karbantartásával. Odafigyelnek a riasztó eszközök működőképessé-

ségére, tudják annak a kezelését. A Hörmann-szirénával rendelkezők begyakorolják a mikrofon előtti munkát, nem remeg a hangjuk a közlemény beolvasásakor, megismerkednek a várható információs és tájékoztató anyagokkal, közlésekkel. A lakosság tájékoztatása tárgyilagossá és lényegre törővé válik. Képesek gondoskodni a működő szervezetek és a kimenekítettek ellátásáról, biztosítani a működés feltételeit.

A megalakított szervezetek tudomásul veszik az alá-fölérendelés, a vezetés rendjét, a munkaszervezetek kijelölt vezetői felelősen és szakszerűen irányítják a védekezési feladatokat, a szó igazi, katonai értelmében, **összekovácsolódnak**, képesek együttműködni egymással és a település civil, karitatív, és egyéb, a katasztrófavédelemben önkéntes feladatokat vállaló személyekkel, szervezetekkel.

A gyakorlaton végzett összehangolt tevékenység látványa, a végzett munka eredményessége növeli a lakosság biztonságérzetét. A lakosságban tudatosul, hogy a „velem ez nem történhet meg” megtörténhet és felkészül a várható katasztrófák bekövetkezésakor szükséges tevékenységre. Magatartásában megjelenik és érződik a megelőzésre való igény.

A felkészítés költségeit az általunk elkészített nyertes pályázatokkal teremtették elő, ebből tudtak vásárolni szerszámokat, védő és megkülönböztető ruházatot, építési anyagot, egyéb felszerelést a polgári-védelmi szervezetnek. A vásárolt anyagok, eszközök készletezése az életveszély azonnal elhárítását és a beavatkozás lehetőségét biztosítja. ■

KOHÁNKA ISTVÁN

A ZEMPLÉN TÉRSÉGI KATASZTRÓFA ÉS POLGÁRI VÉDELMI SZÖVETSÉG BEMUTATKOZIK

A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Polgári Védelmi Szövetség 1992-ben alakult, mint a Magyar Polgári Védelmi Szövetség tagszervezete, melynek a Sátoraljaújhelyi Térségi Polgári Védelmi Szövetség részét képezte. A jogszabályi változások miatt önálló civil szervezetként kívántuk bejegyeztetni, **így 2004. február 16-án megtartottuk a Zemplén Térségi Katasztrófa és Polgári Védelmi Szövetség** alakuló ülését 18 fő részvételével.

A Szövetség megalakulása alkalmával feladatául tűzte ki, hogy a működési területén élő állampolgárok és a szövetséghez csatlakozott önálló jogi személyiségű, illetve más jogállású szervezetek önkéntes részvállalásával segíti az emberi élet és az anyagi javak védelmét. Közreműködik a lakosság polgári védelmi és a katasztrófák elleni védekezésre való felkészítésében. Részt vesz a lakosság ilyen jellegű tájékoztatásában, tájékoztató anyagok kidolgozásában, kiadásában és terjesztésében. Veszélyhelyzetben lehetőségeihez mérten segíti az önkormányzatok, polgári védelmi parancsnokságok, szervezetek lakosságvédelmi, mentési, ellátási, és egyéb feladatait, munkáit. Alaprendeltetésének megfelelő feladatai végrehajtásában működési területének tekinthető a Borsod-Abaúj-Zemplén megye **zempléni, illetve bodrogközi térségének 36 települése**. A területe több mint 700 km². A térségünkben három város Sátoraljaújhely, Cigánd és Pálháza helyezkedik el, illetve kettő kistérség működik, úgymint a Sátoraljaújhelyi Többcélú Kistérségi Társulás, valamint a Cigándi Többcélú Kistérségi Társulás.

Szövetségünk nagy erőfeszítéseket tesz a térség lakosságának biztonsága érdekében. A térség összes települése katasztrófavédelmi szempontból veszélyeztetett. A Bodrogközre általában jellemzőek az ár- és belvízi események, a Tisza és a Bodrog folyók veszélyeztetik a lakosságot. A Hegyköz a Zempléni-hegység földrajzi, természeti adottságainál fogva földmozgásos terület, illetve kialakuló erdőtűz okozhat veszélyt. Gyakran okoznak gondot az intenzív csapadék és a villámjelenségek. E veszélyforrásokat figyelembe véve tartjuk a lakosságfelkészítéseket és a tájékoztatásokat.

Szövetségünk alapszabályában foglaltak szellemében közreműködik a polgári védelmi, honvédelmi hagyományok ápolásában.

Szövetségünk évenként ismétlődő programjai, tevékenységei:

- Közreműködés a Don-kanyarban elesett katonák, hősök és áldozatok emlékére szervezett megemlékezésen az iskolák bevonásával,
- A Zemplén Térségi Katasztrófa és Polgári Védelmi Szövetség valamint a Sátoraljaújhelyi Polgári Védelmi Iroda minden tanévben polgári védelmi ifjúsági versenyt hirdet meg a térség általános és középiskolái között,
- Felkészítés a megyei Ifjúsági Katasztrófavédelmi vetélkedőre, valamint részvétel a helyi győztes csapatokkal,
- Falunapok, egyéb ünnepek és rendezvényeken való közreműködés, segítségnyújtás,
- A prevenció programok keretében iskolai és óvodai felkészítések,
- A Sport és Barátság Nemzetközi Kispályás Labdarúgó torna lebonyolítása,
- Közreműködés a Hősök napja megemlékezés megszervezésében, a város köztemetőjében az I. és II. világháborúban elesett katonák sírjainál,
- A Hegyközi és Bodroghközi Polgármesterek, jegyzők katasztrófavédelmi, polgári védelmi felkészítése,

A sikeres munkánkhoz hozzátartozik, hogy folyamatosan figyelemmel kísérjük a pályázati lehetőségeket. Az elmúlt időszakban számos programot pályázati forrásokból való-sítottuk meg.

A megalakulásunk óta 12 sikeres pályázatot készítettünk, és 3 362 000 Ft. támogatást nyertünk a programjaink megvalósításához.

Ez évben Szövetségünk egyik fő rendezvénye volt az április 21-én az országban elsőként Katasztrófa-elhárítási és Krízisintervenciók gyakorlatot szervezett az ÖTM Katasztrófavédelmi Főigazgatóság segítségével Sátoraljaújhelyben. A gyakorlat elsődleges célja az idei év elején az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság által szervezett tanfolyamon felkészített pszichológusoknak, a valóságot megközelítő helyzetben történő alkalmazása egy veszélyhelyzetet átélt, illetve azáltal érintett személyek azonnali helyszíni lelki elsősegélynyújtására történő minél hatékonyabb felkészítése volt. Erre a gyakorlatra építve október 13-án Krízisintervenció Konferenciát szerveztünk Sátoraljaújhely Város Polgármesteri Hivatala dísztermében.

Az elmúlt években nagyon jó együttműködés alakult ki a társszervekkel és civil szervezetekkel. A közelmúltban együttműködési megállapodást írtunk alá a Sátoraljaújhelyi Városvédő és Szépítő Egyesülettel, a Zempléni Hadtörténeti Egyesülettel, valamint a Bodroghközi Környezetgazdálkodási és Tájérahabilitációs Kht.-val.

Az eredményeinkről, tevékenységünkről több helyen tudunk beszámolni, nagyon jó kapcsolat alakult ki a helyi írott és elektronikus médiákkal, így a történésekről, eseményekről azonnal tudjuk tájékoztatni a térség, régió lakosságát. ■

MÁRKUS SÁNDORNÉ

„SEGÍTENI, VÉDENI, MENTENI...”

Pillanatképek a maglódi tagszervezet múltjából

A mindennapi élet Pest-megye területén is számtalan vészhelyzetet hordoz magában. Ezt felismerve hoztuk létre 1996-ban a megyei Polgárvédelmi Szövetség segítségével és útmutatásával **Maglódon** a volt légoltalmi liga utódszervezete tagjaiból a helyi új polgári védelmi tagszervezetet. Elnöke Fodor Tibor, titkára, e cikk írója Márkus Sándorné lett, akik ma is aktívan koordinálják a szervezet életét

A maglódi szervezet már korábban is kivette a részét az országot ért vészhelyzetek kezelésében, így az árvízvédelmi mentésben 1976-ban, valamint a száj- és körömfájás munkálataiban. Mentőcsapatot és segélyszállítmányt küldött a 2000. évi árvíz idején Szabolcs megyébe. Munkájukért országos kitüntetésben részesültek.

*A polgári védelemről szolt a dal Veres Viktória
és az énekkar előadásban 1999-ben*

Egyik tagunk, Hornyacsek Júlia révén – aki már gyermekként tagja volt az elődszervezetnek, ma a Magyar Polgári Védelmi Szövetség Országos Elnökségének tagja – 1999-ben a Polgári Védelem Országos Parancsnoksága és a Belügyminisztérium Maglódon rendezte meg az **Országos Polgári Védelmi Napot**, mely feledhetetlen élményt nyújtott mind a lakosságnak, hiszen 8000 embert érintett, mind a polgári védelem hivatásos állományának, hiszen ezen a napon nálunk méltón ünnepelte őket az egész ország. Tagszervezetünk oroszánrészt vállalt a szervezésben.

*A maglódiak felejthetetlen műsorral köszöntötték
a polgári védelem munkatársait*

Tagszervezetünk ma is aktív. A helyi ifjúsági tagozat dinamikusan fejlődik. A tanulók veszélyhelyzeti felkészítésében is részt vesz a felnőtt tagozat. Vetélkedőket, tanulmányi kirándulásokat szerveznek közösen. Szem előtt tartjuk azt a tényt, hogy ma már nem az atomháború veszélye miatt kell a felkészítés és segítségnyújtás, hanem a különböző katasztrófák miatt. Ezért például a közúti balesetek mentésében, belvív, árvíz idején igyekszünk segítő kezet kell nyújtani. Fent említett tagunk segítségével és kalauzolásával sok-sok „tanulmányi” kiránduláson is részt veszünk, gyakorlatokat, bemutatókat szervezünk.

Iskolai mentőgyakorlat 1999.

Megismertünk több központi intézményt, megtekintettük a Paksi Atomerőművet, a Metró menhelyet, a komáromi erődítményt, valamint a Magyar Honvédség I. Tűzszerész és Hadihajós ezredet.

Ezeken a hadihajókon jártunk

Ez utóbbi nagyon tanulságos program volt, ahol Bucsák Mihály őrnagy úr ismertette azt a tényt, hogy napjainkban sem csökkent a háborús lövedékek, robbanó anyagokkal kapcsolatos esetek száma. Bemutatta az ezred történetét és a nehéz munkáját, amelyet a csoport átértzett.

Csapatunkat a mindennapi munka mellett a **hagyományaink tartják össze**. Maglód már a hetvenes években is jelentős „végvára” volt a polgári védelemnek. Rendszeres gyakorlatokat, felkészítéseket tartottak. A kilencvenes években pedig, amikor a hidegháború végével a polgári védelem léte is megkérdőjeleződött, tagszervezetünk együtt maradt, és a békeidőszaki feladatokban vállalt szerepet. Rendszeresen részt vettünk a különböző kiképzéseken és vetélkedőkön, mint az egészségügyi század tagjai. Felkészülésünkhöz nagy segítséget nyújtottak a monori polgári védelem parancsnokai, valamint a maglói Vas- és Fémipari Szövetkezet vezetői, a helyi orvosok, és a Monor járási Vöröskereszt vezetője. Nagyon ütőképes és felkészült csapatot alakítottak ki. Ezt értékelte a megyei, valamint az országos parancsnokság, a Vöröskereszt vezetése, amikor 1987-ben Magyarországot a maglói Polgári Védelmi elsősegélynyújtó szakasza képviselte az akkori NDK-beli **Magdeburg festőien szép városában** a nemzetközi versenyen. Hat ország elsősegélynyújtó szakasza bemutató jellegű gyakorlatot tartott itt. A delegáció vezetője Pető Zoltán a Pest megyei Vöröskereszt osztályvezető helyettese, valamint Kósa Győzőné a Pest megyei Polgári Védelem képviselője volt.

A nyertes maglói csapat

Német barátaink szívélyes barátsággal fogadtak bennünket. Mindannyian meghatódtunk, mikor felhangzott a magyar Himnusz. Minden csoport megkapta a saját nemzeti zászlóját. A Dóm téren került megrendezésre a megnyitó, amelyen köszöntőt mondott az NDK vörös-kereszt szervezetének titkára, valamint az egészségügyi minisztérium képviselője. A gyakorlatra az Elba partján, egy imitált közúti balesetnél került sor. A mentésben mind a hat ország szakaszai részt vettek. A maglódi szakasz külön elismerésben részesült a szakszerű tevékenysége miatt.

Gazdag programok követték egymást. Többek között vendégül láttak bennünket Burg megye járási székhelyén, ahol a város polgármestere, valamint a vöröskereszt titkára és a polgári védelem parancsnoka köszöntötte csapatunkat. Kirándultunk kisvasúton a Harz hegységben, ahol folklór műsoron vettünk részt. Közös kulturális program keretében mind a hat ország a nemzeti sajátosságait mutatta be, népviseletben, táncban, zenében. Kimagasló sikere volt a magyar csoportnak, felállva vastappsal köszönték meg a műsrot. A szép maglódi népviseletnek sok csodálója volt. Az Elbán hajókiránduláson voltunk. Mindezeket az élményeket a polgári védelemnek köszönhetjük.

A maglódi nők voltak a legügyesebbek

Napjainkban, amikor annyi az elbizonytalanodás, egyre szaporodnak körülöttünk a veszélyek, tagszervezetünk reneszánszát éli, erősödik bennünk az összetartozás érzése. Számunkra kötelező érvényű lesz továbbra is a humanitás szelleme, a magdeburgi bemutató valamikori jelmondata: „Béke, élet és egészség”. Az idén ünnepeljük a légoltalmi liga megalakulásának 70. évfordulóját. **„Segíteni, védeni, menteni”**, ez volt a mottója azoknak az elődöknek, akikben megfogalmazódott e szervezet létrehozása egy nemes cél érdekében. Meleg szívvel emlékezünk rájuk. Az ország sorsdöntő változásokon megy keresztül. Ebben az időszakban kötelességünknek érezzük, és aktív részvételt a veszélyhelyzetek megoldásában, és **a polgári védelem szellemiségének ébrentartását.**

TARTALOMJEGYZÉK

FÓKUSZBAN

BAJNAI GORDON Köszöntő	3
DR. TATÁR ATTILA A Magyar Polgári Védelmi Szövetség, a katasztrófavédelem civil segítője	5
OROVECZ ISTVÁN Amit a Szövetségről tudni kell	8
DR. ORSZÁGH IMRE Nemzetközi kitekintés	20

BIZTONSÁG, VÉDELEM, STRATÉGIA

DR. MUHORAY ÁRPÁD A katasztrófavédelemmel együttműködő önkéntes civil szervezetekről	24
MATYÉKA ESZTER Civil szervezetek szerepe és együttműködése a katasztrófavédelemben	29
DR. BALOGH ENDRE RÓBERT A polgárórság és kapcsolatrendszere	35

A POLGÁRI VÉDELEM TÖRTÉNETÉBŐL

OROVECZ ISTVÁN Dicső elődeink nyomában, avagy a polgári védelem valóban „civilisé válásának” folyamata (1917–2007)	40
DR. FODOR KÁLMÁN Fejezetek a légoltalom történetéből	47

DR. PATAKY IVÁN
 Hetven éve alakult meg a Légoltalmi Liga 70

DR. PATAKY IVÁN
 Petróczy István életútja nyugállományba vonulásától a Légoltalmi Ligáig 76

FELKÉSZÍTÉS – LOGISZTIKA

DR. HOFFMANN IMRE
 A felkészítés, mint cselekvés egyéni és közösségi oldalról 82

DR. TÓTH RUDOLF – DR. HORNYACSEK JÚLIA
 Gondolatok a katasztrófa-elhárítás logisztikai kérdéseiről 88

AKTUÁLIS

HEJÜSZ ISTVÁN
 A Budapest Fővárosi Polgári Védelmi
 és Katasztrófavédelmi Szövetség bemutatkozik 100

BOJTI IMRE
 Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Polgári Védelmi Szövetség bemutatkozik 104

GÁSPÁR JÓZSEF
 Pest megyei Polgári Védelmi Szövetség bemutatkozik 108

KEMÉNY JÓZSEF
 Zala Megye Polgári Védelmi Szövetsége bemutatkozik 112

KOHÁNKA ISTVÁN
 Zemplén Térségi Katasztrófa és Polgári Védelmi Szövetség bemutatkozik 116

MÁRKUS SÁNDORNÉ
 „Segíteni, védeni, menteni.” Pillanatképek a maglódi tagszervezet múltjából . 118